№. 65. ВТОРНИКЪ, 21 АВГУСТА. 1862. WTOREK, 21 SIERPNIA. №. 65.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

ГАЗЕТА
ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

GAZETA
URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

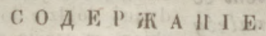
ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Цѣна на мѣстѣ: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3, р. За 1 мѣсяцъ 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6. р. За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленія: За строку изъ 40 буквъ платится 17 коп. сер.

Cena na miejscu: Roczna rs. 10, Półroczna rs. 5, Kwartałowa rs. 3, Miesięczna rs. 1.
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartałowa rs. 3 kop. 50.
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, 18 *августа.*

Циркуляръ г. управляющаго министерствомъ финансовъ гг. губернскимъ управляющимъ питейно-акцизными сборами, о передѣлкѣ боковаго устройства канавокъ, служащихъ для спуска затора изъ заторныхъ въ квасильные чаны, отъ 4 сего августа за N. 72.

Нѣкоторые управляющіе питейно-акцизными сборами, донося министерству финансовъ, что на большей части винокуренныхъ заводовъ канавки или желобки, служащіе для спуска затора изъ заторнаго въ квасильные чаны, проведены не сверху, какъ это требуется § 16 правилъ для описанія винокуренныхъ заводовъ и измѣренія посуды, а съ боку квасильныхъ чановъ,— находятъ необходимымъ допустить на такихъ заводахъ, на періодъ винокуренія 18⁶²/₆₃ г., сохраненіе канавокъ въ прежнемъ видѣ— съ боку квасильныхъ чановъ, возложивъ при этомъ на чиновниковъ акцизнаго управленія наблюденіе за тѣмъ, чтобы канавки сіи не служили пріемниками для бѣгущей бражки. Необходимость такого временнаго отступленія отъ помянутыхъ правилъ гг. управляющіе основываютъ преимущественно на томъ, что устройству канавокъ соотвѣтствуетъ расположеніе всей заводской посуды, водоподъемныхъ машинъ и прочихъ заводскихъ аппаратовъ, такъ что, для отстраненія означеннаго уклоненія отъ правилъ, необходимо подвергнуть передѣлкѣ не однѣ канавки, а все устройство заводовъ, на что потребуются не только значительныя издержки со стороны заводчиковъ, но и много времени, котораго едва ли будетъ достаточно для исполненія всѣхъ работъ до предстоящаго періода винокуренія, объясняя при томъ, что эти канавки, по которымъ спускается заторъ нѣсколько разъ въ сутки, едва ли могутъ служить удобнымъ пріемникомъ для бражки.

Dział urzędowy.

St-Petersburg, 18 *sierpnia.*

Okolnik p. zarządzającego ministerstwem finansów do pp. gubernjalnych zarządzających poborami akcyzy od trunków, o przerobieniu bocznego ustroju kanalików, służących do spuszczania zacieru z zacierowych czopów do fermentacyjnych, z dnia 4-go sierpnia N. 72.

Niektórzy z zarządzających poborami akcyzy, donosząc do ministerstwa finansów o tém, że w większéj części gorzelniach kanaliki lub żłobki, służące do spuszczania zacieru z zacierowego czopa do fermentacyjnych, idą nie z góry, jak tego wymaga 16-ty § prawideł dla opisania gorzelni i wymiaru naczyń, lecz z boku fermentacyjnych czopów,—uważają za konieczne, aby takich gorzelniach, przez cały czas wypędu wódki w r. 18⁶²/₆₃, zezwolić na zachowanie kanalików w dawnym kształcie t. j. z boku fermentacyjnych czopów, *przyczém włożyć na urzędników* akcyzowego zarządu obowiązek przestrzegania tego, aby te kanaliki nie były recypientami dla ściekającéj brahy. Konieczność takowego od pomienionych prawideł czasowego odstąpienia, pp. zarządzający głównie zasadzają na tém, że do ustroju kanalików jest zastosowane rozporządzenie wszystkich gorzelniach naczyń, wodociągowych machin i reszty fabrycznych aparatów, tak że, dla usunięcia rzeczonego odstąpienia od prawideł, koniecznie musianoby przerabiać nie same tylko kanaliki, lecz całe urządzenie gorzelni, co naraziłoby fabrykantów nie tylko na znaczne koszta, lecz i na wielką stratę czasu, którego może zabraknąć na wykonanie wszystkich robót przed nastaniem zbliżającego się perjodu pędzenia wódki, tłómacząc przy tém, że te kanaliki, któremi zacier po kilka razy w dobę ścieka, nie bardzo są dogodnemi dla brahy recipientami.

ОТЧЕТЪ ГГ. ТАМУЛЕВИЧА И ПЕРМСКАГО,

командированныхъ отъ Виленскаго учебнаго округа на съѣздъ естествоиспытателей въ Кіевѣ.

(Окончаніе. См. N. 64).

III.

По вопросу о раздѣленіи предметовъ по классамъ гимназіи и о возложеніи преподаванія физики, математической и физической географіи на преподавателя естественыхъ наукъ, комитетъ представилъ слѣдующее:

Въ проэктѣ устава о среднихъ учебныхъ заведеніяхъ министерства народнаго просвѣщенія требуется, чтобы изложеніе естествовѣдѣнія въ гимназіяхъ было научное, число уроковъ, вмѣстѣ съ уроками физики, математической и физической географіи предполагается 19 и наконецъ преподаваніе этихъ послѣднихъ предметовъ возлогается на учителя естественныхъ наукъ.

Прежде нежели приступимъ къ распредѣленію предметовъ по классамъ и опредѣлимъ объемъ курса въ каждомъ классѣ, необходимо сдѣлать нѣсколѣко предварительныхъ замѣчаній.

Соединеніе преподаванія физики и математической географіи на учителя естественныхъ наукъ едва ли можетъ быть возложенно. Уже не говоря о томъ, что преподаватель будетъ обремененъ значительнымъ числомъ уроковъ, а потому точное и добросовѣстное приготовленіе къ каждой лекціи сдѣлается весьма тягостнымъ, онъ становится въ необходимость излагать предметы весьма разнообразные. Приготовляясь дать урокъ, онъ необходимо долженъ озаботиться подобрать нужныя чучелы и модели, растенія и рисунки, кристаллическія модели и минералы; приготовить микроскопическіе и анатомическіе препараты и т. п.. А для этого необсодимо довольно значительно времени. Естественныя науки начали развиваться недавно и въ настоящее время идутъ быстрыми шегами впередъ. Учитель-натуралистъ необходимо долженъ читать журналы и различныя вновь выходящія спеціальныя сочиненія и не для того, чтобы сдѣлаться ученымъ, а чтобы не быть отсталымъ. Принимая все это во вниманіе, по справедливости можно сказать, что преподавателю естественныхъ наукъ внѣ классовъ выпадаетъ на долю болѣе занятій, нежели которому нибуть изъ другихъ преподавателей. Прибавить же къ этимъ трудамъ еще новый трудъ преподавать физику и математическую геофрафію, совершенно не возможно. На отдѣленіи естественныхъ наукъ, въ настоящее время, ни въ одномъ университетѣ физика и астрономія (безъ основательнаго знанія которой преподаваніе матиматической географіи кажется трудно и даже не возможно) не есть предметы факультетскіе; ни одинъ изъ преподавателей во время университетскаго обученія физикою и астрономіею спеціально не занимался. Какъ же поручить преподавать ему тотъ, предметъ, университетскій курсъ котораго ему не довольно знакомъ? Это значитъ къ прежнимъ трудамъ придать еще трудъ новый, весьма значительный; учитель, чтобы не уронить себя въ глазахъ учениковъ, долженъ особенно заниматься этими предметами. Къ приготовленію препаратовъ и коллекцій, о которыхъ уже упомянули, онъ долженъ добавить и приготовленіе приборовъ для того, чтобы сдѣлать въ классѣ тотъ или другой физическій опытъ. По этому, не смотря на всю добросовѣстность и стараніе, учитель не будетъ въ состояніи исполнить дѣло такъ, какъ слѣдуетъ; почему одинъ изъ предметовъ будетъ страдать; а чрезъ это и успѣхи учениковъ въ которомъ нибудь изъ этихъ предметовъ будутъ неудоблетворительные. Преподованіе физической географіи можетъ быть возложено на преподавателя естественныхъ наукъ, такъ какъ большая часть ея составляетъ предметъ геологіи и геогнозіи, что входитъ въ университетскій курсъ отдѣленія естественныхъ наукъ. Посему преподаваніе минералогіи можетъ быть соединено съ преподаваніемъ геологіи и геогнозіи, а слѣд. и физической географіи Такъ какъ чрезъ прибавленіе уроковъ физики и математической географіи учителю математики, у него число уроковъ возрастетъ, то необходимо назначить двухъ преподавателей математики и одного естественныхъ наукъ.

Высказавъ предворительно эти соображенія, комитетъ полагаетъ распредѣлить гимназическій курсъ въ слѣдующемъ порядкѣ.

Всякому извѣстно что химія составляетъ ключъ въ естественныхъ наукахъ. Какой бы отдѣлъ естествовѣдѣнія мы не взяли, какой бы процессъ физіологическій или въ растеніяхъ или въ животныхъ не начали объяснять, убѣдимся въ необходимости знанія химическихъ законовъ; въ противномъ случаѣ большая часть нашихъ познаній будетъ неясна и сбивчива. Принимая во вниманіе это важное обстоятельство, комитетъ полагаетъ, что изученіе химіи должно предшествовать изученію другихъ отраслей естествовѣдѣнія. Самое удобное—это назначить преподаваніе ея въ первомъ классѣ гимазіи. Въ этомъ классѣ химія неорганическая должна быть проходима болѣе подробно и основательно. Изъ химіи же органической только тѣ тѣла и соединенія, которыя наиболѣе распространены.

Во 2-мъ классѣ. Послѣ изученія химіи всего естественнѣе приступить къ изученію минералогіи, такъ какъ между тою и другою науками находится довольно близкая связь. Въ этомъ же классѣ вмѣстѣ съ минералогіею должно быть введено преподаваніе геогнозіи и физической географіи.

Касательно преподаванія въ этомъ классѣ члены комитета позволяютъ себѣ сообщить нѣсколько замѣчаній, и позволяютъ это потому, что нижеизложенный пріемъ нѣкоторыми изъ нихъ былъ приложенъ при изложеніи и результатъ былъ удовлетворительный. Сказавъ о строеніи земной коры, объ образованіи породъ водныхъ и огненныхъ, горныхъ и жильныхъ, они приступали къ описанію породъ огненныхъ, какъ то: гранитовъ, гнейсловъ, сіенитовъ и др. Разсказывая о той или другой породѣ, объясняли ея минералогическій составъ и описывали свойства каждаго изъ минераловъ, входящихъ въ составъ породы. Вмѣстѣ съ тѣмъ говорили о минералахъ вкрапленныхъ. Познакомясь такимъ образомъ съ главнѣйшими породами и минералами, приступали къ изученію кристаллографіи и вообще физіографіи минераловъ. Минералы, о которыхъ уже было говорено, должны быть приводимы въ примѣръ для поясненія кристаллическихъ формъ и комбинацій и т. п. Въ заключеніе пройденные минералы должны быть расположены по какой нибудь системѣ. Этотъ способъ изложенія употребленъ у Куторги, въ сочиненіи его „Естественная Исторія земной коры".

Въ 3-мъ классѣ ботаника. Преподаваніе ботаники должно быть распредѣлено такимъ образомъ, чтобы оргонографія, физіологія и анатомія растеній были проходимы въ связи и подтверждаемы примѣрами, преимущественно изъ мѣстной флоры. При такомъ изложеніи учениковъ можно познакомить съ исторіею развитія, хотя нѣкоторыхъ главнѣйшихъ растительныхъ формъ. Въ весеннее и лѣтнее время можно познакомить съ систематикою и опредѣленіемъ родовъ и видовъ растеній по аналитическому методу,

Въ 4-мъ классѣ зоологія. Анатомія и физіологія не должны быть преподаваемы, какъ отдѣльные предметы, но соединены съ преподаваніемъ зоологіи. По этому на зоотомію и зоофизіологію должно быть обращено особенное вниманіе. Онѣ должны быть проходимы вмѣстѣ съ анатоміею и физіологіею человѣка. Въ систематикѣ должны быть особенно объяснены тѣ формы, которыя встрѣчаются въ той или другой мѣстности и представители иноземныхъ семействъ.

Что касается распредѣленія естествовѣдѣнія и географіи въ прогимназіяхъ, то комитетъ находитъ невозможнымъ составить основательный планъ въ такое короткое время и желательно было бы, чтобы этотъ вопросъ былъ обсужденъ болѣе всестороние и совокупно съ учителями географіи.

Отчетъ, представленный комитетомъ, членами собранія признанъ удовлетворительнымъ и принятъ. Разногласіе возникло только въ распредѣленіи предметовъ по классамъ гимназіи. Большинствомъ членовъ найдено неудобнымъ преподаваніе минералогіи и физической географіи во второмъ классѣ. Хотя минералогія и имѣетъ близкую связь съ химіею, однако многія явленія о которыхъ приходится говорить въ физической географіи, не могутъ быть достаточно ясно объяснены безъ знанія физики, чего въ 1 классѣ не преподается. По этому признано нужнымъ въ мнѣніи комитета сдѣлать измѣненіе и предметы по классамъ распредѣлить въ слѣдующемъ порядкѣ: въ I кл. химія, II-м зоологія; III-м ботаника и IV-м минералогія и физическая географія.

Такъ какъ комитетъ не сдѣлать распредѣленія естествовѣдѣнія и географіи по классамъ прогимназіи и не опредѣлилъ объема курса въ каждомъ классѣ, то по этому вопросъ этотъ оставленъ открытымъ. Всѣ мнѣнія, касающіяся этого вопроса, могутъ быть представляемы письменно до 1 августа сего года. Мнѣнія эти войдутъ, какъ приложенія къ протоколамъ засѣданій, въ составъ отчета о засѣдніяхъ.

Вмѣстѣ съ этимъ профессоръ Кесслеръ объявилъ членамъ собранія, что мнѣнія и замѣтки могутъ быть присылаемы до 1 августа не только по вопросу о распредѣленіи естествовѣдѣнія и географіи въ прогимназіяхъ но и по всѣмъ другимъ вопросамъ, касающимся преподованія и изложенія естественныхъ наукъ.

Такъ какъ до сего времени геогнозія и геологія въ гимназіяхъ не были преподаваемы и пособій, приспособленныхъ къ изложенію этихъ предметовъ въ гимназіяхъ, не было, то члены собранія обратились съ просьбою къ профессору Харьковскаго университета Борисяку о составленіи геологической карты коры земной. Профессоръ съ удовольствіемъ принялъ это предложеніе и обѣщалъ составить карту.

Въ понедѣльникъ, 18 іюня, въ 12 часовъ утра, было общее собраніе для закрытія съѣзда. Профессоръ Горыгорецкаго института Раздольскій читалъ свои наблюденія о гидатидахъ (cysticercus) и мозговикахъ (coenurus) нападающихъ на домашнихъ животныхъ; профессоръ Кесслеръ— о новомъ видѣ шелкопряда, цинтіи (Phalena bombyx cynthia), питающагося листьями айланта (ailanthus glutinosa) и доставляющаго шелкъ сѣраго цвѣта, не блесящій но весьма крѣпкій, такъ что, для отличія его отъ шелку шелкопряда тутоваго, или *шелку богатыхъ,* онъ названъ *шелкомъ бѣдныхъ.* Почтенный профессоръ сообщилъ намъ еще нѣкоторыя свѣдѣнія о вредномъ жучкѣ, изъ семейства слониковыхъ (curculionida), поѣдающемъ свекловицу и слѣд. причиняющемъ огромный вредъ свеклосахарнымъ заводамъ. Потомъ профессоръ Борисякъ прочелъ рѣчь, въ которой далъ краткій отчетъ о дѣйствіяхъ съѣзда; благодарилъ членовъ за выборъ его въ первые дѣлопроизводители, а кончилъ желаніемъ, чтобы съѣзды принимали все большіе размѣры, а естественныя науки большую популярность. За симъ второй дѣлопроизводитель Тамулевичъ въ рѣчи своей старался высказать огромную и многостороннюю пользу подобныхъ съѣздовъ, открывая еще одну полезную ихъ сторону: это малые отдѣльные кружки преподавателей, гдѣ со всею откровенностію высказывались какъ пріемы, методы, такъ и педагогическіе промахи каждаго. Благодарилъ профессоровъ и ученыхъ кіевскихъ за дѣятельное участіе въ съѣздѣ, радушный пріемъ, который такъ много доставилъ пищи духовной пріѣхавшимъ изъ неуниверситетскихъ городовъ, и кончилъ рѣчь просьбою къ членамъ не прерывать этой духовной связи съ закрытіемъ съѣзда. На вопросъ профессора Кесслера, согласны ли члены съѣзда примкнуть къ съѣзду русскихъ врачей въ будущемъ году, всѣ единонушно согласились и мѣстомъ съѣзда выбрана Москва.

Къ этому отчету о засѣданіяхъ прибавить необходимо и то еще, что члены съѣзда почти неразлучно проводили цѣлые дни. Послѣ засѣданія въ первый день, всѣ почти отправились въ зоологическій кабинетъ, гдѣ профессоръ Кесслеръ, съ удивительною предупредительностію, показывалъ все, что кабинетъ имѣетъ болѣе рѣдкаго или любопытнаго. Кабинетъ орнитологическій особенно богатъ но уступаетъ орнитологическому кабинету Виленскаго музея. Такъ какъ недостаточно было однаго дня, чдобы осмотрѣть весь кабннетъ, то проф. Кесслеръ пригласилъ всѣхъ придти еще нѣсколько разъ, чѣмъ, разумѣется всѣ и воспользовались. Втораго и третьяго дня проф. Роговичъ водилъ гостей по батоническому саду и показывалъ его богатства; въ остальные дни мы посѣтили физическій кабинетъ и метеорологическую обсерваторію; тамъ проф. Талызинъ производилъ любопытные опыты съ индукціоннымъ аппаратомъ Румкорфа, показалъ солночный микроскопъ и явленія двойнаго преломленія, диффракціи и интерференціи свѣта. Въ три часа ежедневно всѣ члены съѣзда какъ пріѣзжіе такъ и мѣстные отправлялись на скромный обѣдъ за общимъ столомъ, въ англійской гостиницѣ. Послѣ обѣда ими дѣлаемы были экскурсіи, или посѣщались болѣе замѣчательныя частныя коллекціи какъ напр. энтомологическія коллекціи гг. Ширмера и Гохгута. По вечерамъ преподаватели собирались въ отдѣльные кружки потолковать о всемъ, касающемся преподаванія естественныхъ наукъ въ гимназіяхъ. Такъ летѣли дни; мы чувствовали огромный недостатокъ времени. И поутрамъ иногда до засѣданія мы уже были вмѣстѣ. Въ одно также утро проф. Мацанъ демонстрировалъ намъ о микроскопахъ въ гистологической аудиторіи, гдѣ для микроскопа устроена желѣзная дорога. Скамейки идутъ непрерывно загибаясь подъ прямыми углами; сверху откидываются крышки и на днѣ скамеечнаго стола положены рельсы. На поворотахъ находятся части желѣзной дороги, поворачивающіяся на кругѣ. Родъ платформы ставится на рельсы, и на ней микроскопъ съ препаратомъ подъѣзжаетъ къ каждому изъ слушателей. Устройство желѣзной ороги стоило университету до 300 *руб.* Выигрышъ времени значительный и нѣтъ того безпорядка, когда слушатели сами подходятъ къ микроскопу.

ПОПРАВКА.

Въ Н. 64 Вил. Вѣст. въ 13 строкѣ сверху, 4 столбца фельетона вмѣсто *четверть* должно быть: *бочку.*

Имѣя въ виду, что вышеизложенное правило объ устройствѣ канавокъ сверху квасильныхъ чановъ постановлено съ цѣлію предупрежденія излишняго, противъ объявленія, затиранія матеріаловъ въ заторномъ чанѣ и принятія бѣгущей бражи въ канавки, отъ чего могло бы послѣдовать уменьшеніе въ поступленіи акциза съ выкуреннаго вина, я не нахожу возможнымъ отмѣнить сіе правило; но принимая во вниманіе, что могутъ встрѣтиться случаи, въ которыхъ, по краткости времени до будущаго винокуренія и недостатку матеріальныхъ средствъ, винокуренные заводчики будутъ поставлены въ совершенную невозможность передѣлать устройство канавокъ, а вмѣстѣ съ тѣмъ и весь заводъ, къ опредѣленному сроку,—я разрѣшаю гг. управляющимъ питейно-акцизными сборами въ такихъ исключительныхъ случаяхъ, въ видѣ изъятія, на періодъ винокуренія $18^{62}/_{63}$ г. допускать сохраненіе нынѣ существующаго устройства боковыхъ канавокъ для спуска затора въ квасильные чаны, съ тѣмъ, однако, чтобы эти канавки отнюдь не служили пріемниками для бѣгущей бражки, за чѣмъ обязаны строго наблюдать должностныя лица акцизнаго управленія, и чтобы на тѣхъ заводахъ, на которыхъ будутъ замѣчены малѣйшія въ семъ отношеніи злоупотребленія, владѣльцы оныхъ были безусловно понуждаемы къ немедленной передѣлкѣ боковаго устройства канавокъ или къ прекращенію винокуренія. Вмѣстѣ съ тѣмъ необходимо наблюдать, чтобы къ отверстіямъ квасильныхъ чановъ съ боковыми канавками были приспособлены плотныя задвижки, въ видахъ безпрепятственнаго наполненія чановъ водою при измѣреніи оныхъ указаннымъ въ правилахъ порядкомъ.

О семъ поставляю въ извѣстность гг. управляющихъ питейно-акцизными сборами для руководства и зависящаго съ ихъ стороны распоряженія.

Циркуляръ г. управляющаго министерствомъ финансовъ гг. губернскимъ управляющимъ питейно-акцизными сборами. отъ 4 сего августа 1862 г. за N. 73-мъ, о непредоставленіи служебныхъ правъ писцамъ въ акцизныхъ управленіяхъ.

По одному губернскому питейно-акцизному управленію возбужденъ вопросъ о томъ, могутъ ли акцизныя управленія, по примѣру другихъ присутственныхъ мѣстъ, имѣть классныхъ чиновниковъ для письма и неклассныхъ служителей, съ предоставленіемъ имъ правъ государственной службы.

Въ разрѣшеніе этого министерствомъ финансовъ дано знать, что какъ въ Высочайше утвержденномъ 4-го іюля 1861 г. положеніи о питейномъ сборѣ вовсе не упоминается о канцелярскихъ чиновникахъ для акцизныхъ управленій, а въ росписаніи должностей и издержекъ по этимъ управленіямъ назначена особая сумма на разные канцелярскіе расходы, въ томъ числѣ и на наемъ *писцовъ*; то по точному смыслу приведеннаго положенія, губернскія и окружныя акцизныя управленія должны, для переписки, имѣть писцовъ вольнонаемныхъ, безъ правъ государственной службы.

О чемъ даю знать гг. управляющимъ питейно-акцизными сборами для надлежащаго съ ихъ стороны руководства.

ВАРШАВА.

Прокламація Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича, Намѣстника Его Императорско-Царскаго Величества въ Царствѣ Польскомъ, изданная въ Варшавѣ 15-го (27) августа.

„Поляки!

Когда Его Императорское Величество Императоръ и Царь, Августѣйшій Братъ Мой, назначилъ Меня Своимъ Намѣстникомъ въ Царствѣ Польскомъ, Онъ былъ подвигнутъ на это желаніемъ дать своимъ польскимъ подданнымъ неопровержимое доказательство его милостивыхъ намѣреній въ ихъ отношеніи.

Принявъ обязанность, которую угодно было наложить на Меня Августѣйшему Государю Моему, Я не скрывалъ отъ Себя, что обязанность эта тяжела и затруднительна. Но уповая на Бога, увѣренный въ чистотѣ Моихъ намѣреній и въ содѣйствіи всѣхъ поляковъ, искренно любящихъ свое отечество и желающихъ настоящаго счастія его, я не задумался принять ее.

Вотъ въ какомъ настроеніи повиновался я призыву Моего Августѣйшаго **ГОСУДАРЯ**, и залогомъ Моихъ чувствъ я привезъ къ вамъ все, что наиболѣе дорого моему сердцу—жену мою и моихъ дѣтей—и сдѣлалъ это на другой день послѣ покушенія на жизнь представителя **ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА**.

Крѣпкій моею совѣстью и желаніемъ посвятить всего себя вашему счастію, я явился къ вамъ безъ всякой другой охраны, исключая неограниченнаго довѣрія моего къ вамъ самимъ.

Однакоже, прежде еще, чѣмъ я вступилъ на польскую землю, рука убійцы, который долженъ былъ вскорѣ нанести мнѣ ударъ, была уже вооружена.

Смерть стерегла меня посреди тѣхъ, которые вышли ко мнѣ на встрѣчу и слѣдовали за моими первыми шагами, направленными къ престолу Господню.

Только милости Всевышняго обязанъ я спасеніемъ.

Послѣ этого произошли еще два покушенія противъ человѣка, котораго довѣріе **ИМПЕРАТОРА** и **ЦАРЯ** назначило мнѣ сотрудникомъ въ моемъ великомъ дѣлѣ. Рука правосудія поразила виновныхъ.

Поляки! Неужели-же вы потерпите, чтобы преступная партія, малочисленная, но исполненная дерзости и прибѣгающая къ самымъ гнуснымъ средствамъ, воздвигла преграду между престоломъ и націею, и останавливала осуществленіе великодушныхъ намѣреній **ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА**?

Неужели вы потерпите, чтобъ подъ предлогомъ свободы и патріотизма, чудовищный заговоръ запугивалъ всю націю безпрестанными угрозами?

Будьте достойны своихъ славныхъ предковъ, вспомните, что ни одна страница вашей исторіи не была осквернена доселѣ такими гнусными поступками. Пусть весь міръ убѣдится въ томъ, что вы отвергаете всякую солидарность съ этими преступленіями, безчестящими націю.

Великія преобразованія, учрежденныя **ИМПЕРАТОРОМЪ** и **ЦАРЕМЪ** для удовлетворенія дѣйствительныхъ нуждъ, и уже начавшія осуществляться, каковы напримѣръ учрежденіе государственнаго совѣта, организація народнаго просвѣщенія и исповѣданій, очиншеваніе крестьянъ, эманципація евреевъ, устройство муниципальныхъ и уѣздныхъ совѣтовъ, преобразованіе администраціи, всѣ эти мѣры были очевидными доказательствами заботливости нашего Августѣйшаго **ГОСУДАРЯ**.

Недопустите-же остановить окончательное ихъ осуществленіе и ихъ послѣдующее развитіе преступной партіей, которая жертвуетъ благомъ страны своимъ преступнымъ принципамъ, которая умѣетъ разрушать, а не созидать.

Поляки! довѣрьтесь мнѣ, какъ я вамъ довѣрился. Соединитесь со мною въ одномъ чувствѣ, будемъ вмѣстѣ трудиться на благо Польши, моля Бога благословить наши усилія, и новая эра благоденствія и счастія откроется для отечества, которое такъ вамъ дорого.

ДѢЛО ГОСУДАРСТВЕННАГО ПРЕСТУПНИКА ЛУДОВИКА ЯРОШИНСКАГО.

(Окончаніе.)

6-го (18-го) іюля Ярошинскій былъ опять призванъ въ коммиссію, и по представленіи ему всей глубины преступленія и несправедливости его показаній онъ выразилъ готовность сказать правду и показалъ нижеслѣдующее:

За семь или десять дней до прибытія въ Варшаву Его Императорскаго Высочества Намѣстника, работающій вмѣстѣ съ нимъ подмастерье Эдуардъ Родовичъ, сказалъ ему однажды эти слова: „Намъ нуженъ человѣкъ, который хотѣлъ-бы рисковать жизнію и убилъ одну особу, отъ смерти которой зависитъ счастіе нашей страны; я знаю твой храбрый характеръ и знаю, что ты любишь свое отечество, не примешь-ли ты этого на себя?" Пораженный неожиданностью этихъ словъ, Ярошинскій отвѣчалъ, что если только дѣло идетъ о пожертвованіи особой для отечества, то онъ готовъ на все.

Услышавъ такой отвѣтъ отъ Ярошинскаго, Родовичъ сказалъ ему, что познакомитъ его съ начальникомъ заговора, который его увѣдомитъ обо всемъ. Въ слѣдующіе затѣмъ два или три дня, Родовичъ постоянно говорилъ ему, что такой поступокъ будетъ самопожертвованіемъ для блага очетества, и когда замѣтилъ, что уже успѣлъ достаточно его убѣдить, то велѣлъ ему прійдти въ Саксонскую гостинницу, въ N. 36-й.

Прійдя между третьимъ и четвертымъ часомъ пополудни въ указанный ему нумеръ, Ярошинскій засталъ тамъ Радовича и еще какого-то незнакомаго человѣка, который, какъ послѣ оказалось, былъ помѣщикъ с. Барчонцы, Игнатій Хмѣленскій, По представленіи Ярошинскаго, незнакомый спросилъ его: „Знаетъ-ли онъ въ чемъ дѣло" и получивъ утвердительный отвѣтъ, сказалъ: „что многое зависитъ отъ смерти одной особы, бывшей имъ помѣхой." На вопросъ Ярошинскаго, кто эта особа, Хмѣленскій отвѣчалъ, что скажетъ въ свое время. Потомъ на предлагаемые Ярошинскимъ вопросы, дѣйствительно-ли это послужитъ на пользу отечества, истинный-ли католикъ Хмѣленскій, принимаетъ-ли онъ это на свою совѣсть, и стоитъ-ли для предполагаемой пользы жертвовать жизнью, тѣмъ болѣе что онъ до того времени не участвовалъ ни въ какихъ политическихъ дѣлахъ и манифестаціяхъ. Хмѣленскій представлялъ ему все это въ самомъ яркомъ свѣтѣ и заклиналъ его на любовь къ отечеству, повторялъ, что это есть единственное средство для спасенія страны, и говорилъ, что Польша съ благоговѣніемъ будетъ вспоминать его имя. Наконецъ Хмѣленскій, убѣжденный въ рѣшимости Ярошинскаго, сказалъ ему, что нужно убить графа Велепольскаго, который, поднявшись такъ высоко, мѣшаетъ имъ, и какъ человѣкъ умный будетъ всегда вредить Польшѣ, гдѣ-бы онъ ни находился, здѣсь или за границей.—Когда Ярошинскій согласился на это предложеніе, то Хмѣленскій напомнилъ ему, чтобъ онъ держалъ это въ секретѣ, и сказалъ, что о времени, въ которое нужно будетъ исполнить это намѣреніе, онъ его увѣдомитъ послѣ.

Пробывъ часа съ полтора у Хмѣленскаго, Ярошинскій вышелъ, оставивъ тамъ Родовича, и съ тѣхъ-поръ пересталъ ходить работать. Ежедневно около 2 или 3 часовъ пополудни онъ видѣлся въ Саксонскомъ саду съ Родовичемъ, который не переставалъ говорить ему о необходимости исполнить предложеніе Хмѣленскаго. Въ послѣдній вторникъ, въ 2 или 3 часа пополудни они видѣлись въ томъ же самомъ мѣстѣ, и Родовичъ просилъ его, чтобы онъ на другой день въ томъ-же часу пришелъ къ Хмѣленскому, что онъ и исполнилъ. Войдя къ Хмѣленскому, Ярошинскій засталъ у него Родовича и еще какого-то молодаго человѣка. Хмѣленскій объявилъ имъ, что пріѣздъ Великаго Князя въ Варшаву неожиданно ускоренъ, и что этого-же Великаго Князя тоже нужно лишить жизни, а такъ, какъ Великій Князь пріѣдетъ сегодня и будетъ встрѣчаемъ въ Прагѣ графомъ Велепольскимъ, то при этомъ случаѣ можно будетъ лишить жизни обоихъ, и потому Ярошинскій вмѣстѣ съ упомянутымъ молодымъ человѣкомъ должны тамъ отправиться и въ особенности стараться убить Великаго Князя. Потомъ вынулъ изъ комода незаряженный револьверъ, научилъ ихъ мѣтить, спускать курокъ, и наконецъ, давъ каждому шестиствольный револьверъ и кинжалъ, поручилъ имъ отправиться въ Прагу для исполненія намѣренія. Мѣста для совершенія убійства не назначилъ, только поддерживалъ въ нихъ мужество и уговаривалъ, чтобы они всѣми силами старались исполнить умыселъ.

Получивъ револьверы, исполняя приказаніе Хмѣленскаго, они по одиночкѣ вышли изъ его квартиры, потомъ сошлись на Новомъ съѣздѣ и отправились въ Прагу на станцію желѣзной дороги, гдѣ, пробравшись сквозь толпу народа, приблизились къ самой станціи. Они видѣли, какъ Великій Князь, вышедши изъ вагона, осматривалъ почетный караулъ, но это было далеко отъ нихъ; когда же Великій Князь подъ руку съ Великой Княгиней проходилъ два раза мимо ихъ, то хотя Ярошинскій и могъ выстрѣлить, но при видѣ Княгини ему недоставало мужества сдѣлать это и онъ не допустилъ къ этому и своего товарища, который въ то-же время долженъ былъ убить графа Велепольскаго. Возвратившись къ Хмѣленскому, и разсказавъ ему причину, по которой не исполнили его порученія, они отдали ему оружіе. Хмѣленскій хотя и призналъ важность этой причины, прибавилъ однако-же, чтобы этого дѣла не откладывали, и чтобы на другой день утромъ пришли къ нему за револьверами.

На другой день, въ 7 часовъ утра, пришелъ къ Хмѣленскому Ярошинскій, вслѣдъ за тѣмъ и незнакомый молодой человѣкъ. Хмѣленскій выдалъ имъ тѣ-же револьверы и кинжалы для исполненія своего намѣренія. Около 8 часовъ они вышли, что-бы узнать по какимъ улицамъ будетъ проѣзжать Великій Князь; узнавъ, что Его Императорское Высочество пріѣдетъ въ соборъ, они поспѣшили туда, но по причинѣ огромной толпы народа, они не могли исполнить своихъ замысловъ; будучи увѣрены, что Его Императорское Высочество будетъ и въ католическомъ соборѣ св. Яна, и думая, что имъ будетъ тамъ удобнѣе осуществить свое намѣреніе, они отправились въ соборъ св. Яна, но толпа народа, окружавшая и этотъ соборъ, помѣшала имъ дойти до собора.

Однако-жъ эти неудачи не остановили ихъ, они разошлись, условившись сойдтись въ Саксонскомъ саду въ 5 часовъ вечера. Ярошинскій отправился къ себѣ на квартиру и пообѣдавъ, вышелъ изъ дому около 3 часовъ пополудни, вооруженный револьверомъ и кинжаломъ. На Краковскомъ предместьѣ онъ встрѣтился съ Родовичемъ и вмѣстѣ отправились въ Саксонскій садъ. Вскорѣ и молодой человѣкъ присоединился къ нимъ; Родовичъ объявилъ имъ, что Великій Князь будетъ въ театрѣ и совѣтовалъ, чтобы и они туда отправились. Все время до 7 часовъ они гуляли въ Саксонскомъ саду и на Краковскомъ предместьѣ, потомъ разставшись съ Родовичемъ, который пошелъ къ Хмѣленскому, они отправились въ театръ, и узнавъ тамъ, что Его Императорское Высочество уже пріѣхалъ, рѣшились ожидать, пока онъ будетъ выѣзжать. Съ этою цѣлью они вошли въ ворота Малаго театра, въ которыя въѣхалъ экипажъ Великаго Князя, прошли театральный дворъ и возлѣ подъѣзда ожидали выхода Великаго Князя. Когда экипажъ подъѣхалъ къ дверямъ, изъ которыхъ имѣлъ выйдти Великій Князь, Ярошинскій въ числѣ нѣсколькихъ находящихся тамъ людей, приблизился вмѣстѣ съ своимъ товарищемъ къ экипажу. Какъ только Его Императорское Высочество изволилъ сѣсть въ экипажъ, Ярошинскій, стоявшій въ той-же сторонѣ, выстрѣлилъ въ Его Императорское Высочество. Кто былъ его товарищъ, и что съ нимъ сдѣлалось—онъ не знаетъ. Онъ думаетъ, что это былъ скорѣе ученикъ, нежели ремесленникъ; фамиліи его и мѣста жительства онъ не знаетъ, потому-что Хмѣленскій предостерегалъ ихъ, чтобы они не разспрашивали другъ-друга ни о чемъ.

Ярошинскій знакомъ съ Родовичемъ уже три года; знаетъ, что онъ имѣлъ сношенія съ какими-то людьми, которые приходили къ нему, и вызывали его изъ мастерской; но кто были эти молодые люди и какого рода сношенія имѣлъ съ ними Родовичъ, онъ не знаетъ.

Найденная при Ярошинскомъ прокламація къ народу заключала въ себѣ сознаніе въ покушеніи противъ графа Лидерса и воззваніе къ новымъ убійствамъ въ слѣдующихъ словахъ: „Такъ дѣлайте съ каждымъ—убивайте и скорѣе достигнете желанной цѣли. Прощайте, братья-поляки, я недолго буду жить, пойду просить Господа Бога, внушившаго мнѣ эту смысль, о лучшей будущности для Польши."

Воззваніе это, по показанію Ярошинскаго, далъ ему Родовичъ, гуляя съ нимъ наканунѣ покушенія въ Саксонскомъ саду,

Bacząc na to, że wyżéj rzeczone prawidło o urządzeniu kanalików w górze fermentacyjnych czopów zostało ustanowione jako środek zapobiegający większemu, niż jak ogłoszono, zacieraniu materjałów w zaciernym czopie i przyjmowaniu ściekającéj brahy do kanalików, co mogłoby umniejszyć dochód z akcyzy od pędzonéj wódki, ja nie widzę możności zmienić to prawidło; ale zwracając uwagę na to, że mogą zdarzyć się wypadki, w których, dla krótkości czasu przed zbliżającym się perjodem pędzenia wódki i dla braku materjalnych środków, fabrykanci mogą znaleźć się w zupełnéj niemożności przerobienia ustroju kanalików, a razem i całéj fabryki, przed oznaczonym terminem,—pozwalam tedy pp. zarządzającym poborami akcyzy od trunków, aby oni w takich wyjątkowych razach, w rodzaju ekscepcji, przez czas pędzenia wódki w r. $18^{62}/_{63}$ zezwalali na zachowanie obecnie istniejącego ustroju bocznych kanalików, dla spuszczania zacieru do fermentacyjnych czopów, jednakże z zastrzeżeniem, aby te kanaliki wcale nie były recypientami dla ściekającéj brahy, czego ściśle powinni przestrzegać urzędnicy akcyzowego zarządu, i aby w takich gorzelniach, gdzie będą zanotowane najmniejsze w tym względzie nadużycia, właściciele takowych bezwarunkowo byli zmuszani do przerobienia bocznego ustroju kanalików lub do przerwania pędzenia wódki. Obok tego koniecznie przestrzegać należy, aby do otworów fermentacyjnych czopów, mających boczne kanaliki, były przyrządzone szczelne zasuwki, w celu usunięcia wszelkiéj przeszkody dla napełnienia czopów wódą podczas wymiaru takowych w przepisach oznaczonym porządkiem.

O czém podaję do wiadomości pp. zarządzających poborami akcyzy od trunków dla przytrzymywania się i dla zależącego od nich rozporządzenia.

Okolnik p. zarządzającego ministerstwem finansów do pp. gubernjalnych zarządzających poborami akcyzy od trunków z d. 4-go sierpnia 1862 r. pod N. 73-m, o tém że pisarzów służących w akcyzowym zarządzie nie należy zaliczać w randze.

Jeden z gubernjalnych trunkowo-akcyzowych zarządów podjął kwestję o tém, czy mogą akcyzowe zarządy, na wzór innych miejsc urzędowych, mieć klassowych urzędników do pisania i nie klassowych z pozostawieniem dla nich praw służby skarbowéj.

Na rozstrzygnięcie tego pytania od ministerstwa finansów dano było wiedzieć, że gdy w Najwyżéj utwierdzonéj 4-go lipca 1861 r: ustawie o trunkowym poborze, żadnéj niema wzmianki o kancellaryjnych urzędnikach dla akcyzowych zarządów, w spisie zaś urzędów i kosztów w tych zarządach wyznacza się osóbna summa na rozmaite kancellaryjne wydatki, a w liczbie téj i na najęcie pisarzów: tedy według ścisłego brzmienia przytoczonéj ustawy, gubernjalne i okręgowe akcyzowe zarządy powinny, dla korespondencji, mieć najętych pisarzów, nie nadając im praw do służby skarbowéj przywiązanych.

O czém daję wiedzieć pp. zarządzającym poborami akcyzy od trunków dla należytego z ich strony przytrzymywania się.

WARSZAWA.

Proklamacja Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego Namiestnika Jego Cesarsko-Królewskiéj Mości w Królestwie polskiém wydana w Warszawie 15 (27) Sierpnia.

Polacy!

Najjaśniejszy Cesarz i Król, dostojny mój Brat, mianując mnie Namiestnikiem Swoim w Królestwie, pragnął dać przez to poddanym Swoim polskim niewątpliwy dowód dobrotliwych ku nim chęci.

Podejmując się obowiązku, jaki dostojnemu mojemu Władcy podobało się włożyć na mnie, nie taiłem sobie trudności mojego zadania. Lecz czystość uczuć moich, nadzieja w Bogu i w udziale wszystkich Polaków ojczyznę prawdziwie kochających i o jéj rzetelne dobro troskliwych, dodała mi otuchy.

W takich to usposobieniach usłuchałem głosu mojego Monarchy, a w zakład uczuć moich, przywiodłem z sobą wśród was, co mam sercu najdroższego, Małżonkę moję i Dzieci, a to niemal nazajutrz po zamachu przeciwko reprezentantowi Cesarza.

Silny sumieniem i chęcią poświęcenia wszystkich sił moich szczęściu waszemu, zawitałem w pośród was pod osłon: tylko ufności bez granic, którę w was samych pokładałem.

Wszakże, zanim jeszcze stopy moje dotknęły się waszéj ziemi, uzbrojone już było ramię mordercy, który wnet miał cios mi zadać.

Śmierć czyhała na mnie z pośrodka rzeszy wychodzących na moje spotkanie i postępowała za pierwszemi krokami mojemi, kiedy szedłem przed Ołtarze Pańskie.

Łaską tylko Boskiéj Opatrzności ocalony zostałem.

Odtąd dwa jeszcze zamachy spełniono na mężu, którego ufność Cesarza i Króla dodała mi z pośród was jako współpracownika w wielkiém mojem powołaniu.

Ramię sprawiedliwości dotknęło winowajców.

Rząd Najjaśniejszego Pana, będzie umiał ukrócić występne knowania, a osłonić opieką prawa ludzi dobréj woli.

Polacy! czyż dopuścicie, aby występne stronnictwo, nieliczne lecz zapamiętałe i do najohydniejszych środków uciekające się, stawiało zaporę między tronem i narodem i tamowało spełnienie wspaniałomyślnych zamiarów Najjaśniejszego Pana?

Czyliż ścierpicie, aby pod pozorem wolności i miłości Ojczyzny, potworne sprzysiężenie terroryzowało naród bezustannemi groźbami?

Bądźcie godni pełnych chwały przodków swoich, pamiętajcie, że dotąd żadna karta dziejów waszych nie nosiła na sobie zmazy czynów tak ohydnych.

Postępowaniem waszém przekonacie świat cały, że zrzucacie z siebie solidarność wszelką zbrodni naród hańbiących.

Uchwalone przez Cesarza i Króla, dla zadosyć uczynienia prawdziwym potrzebom, a w wykonanie już wprowadzane wielkie reformy, jako to: utworzenie rady Stanu, organizacja szkół, wydziału wychowania publicznego i wyznań, oczynszowanie rolników, emancypacja żydów, ustanowienie rad miejskich i powiatowych, reforma administracji; wszystkie te środki, świadczą jawnie o pieczołowitości dla was dostojnego naszego Monarchy.

Niedopuszczajcie więc, aby zupełne ich wykonanie i dalsze rozwinięcie, tamowane być mogło przez zbrodnicze stronnictwo, poświęcające dobro kraju ziszczeniu swych zasad wywrotu; przez stronnictwo umiejące tylko niszczyć, ale nie budować.

Polacy! połóżcie we mnie zaufanie równe temu, jakie Ja w was położyłem. Połączcie się ze mną w jedném uczuciu, pracujmy wspólnie i zgodnie około dobra Polski, prosząc Boga, aby usiłowaniom naszym błogosławił, a nowa epoka dobrego bytu i szczęścia otworzy się dla téj ojczyzny którą tak miłujecie.

Warszawa d. 15 (27) Sierpnia 1862 r.

KONSTANTY.

SPRAWA W SĄDZIE POLOWYM WOJENNYM PRZECIWKO ZBRODNIARZOWI STANU JAROSZYŃSKIEMU.

(*Dokończenie ob. N. 64*).

Dnia 6 (18) lipca, Jaroszyński był znów przywołany przed komissję. Tam, gdy mu przedstawiono całą wielkość jego przestępstwa, jak niemniéj widoczną nieprawdę złożonych przez niego zeznań, wyraził gotowość do wyjawienia prawdy i potém zeznał jak następuje:

Na siedm lub dziesięć dni przed przybyciem do Warszawy Wielkiego Księcia Namiestnika, pracujący razem z nim u wdowy Szczecińskiéj, czeladnik krawiecki Edward Rodowicz wyrzekł do niego w warsztacie te słowa: „potrzebny nam jest człowiek, któryby chciał zaryzykować swoje życie i zabić jednę osobę, od któréj śmierci zależy szczęście naszego kraju; znam twój odważny charakter i wiem że kochasz Ojczyznę, czybyś się nie podjął to wykonać?" Tak niespodzianie zagadniony odpowiedział, że jeżeli rzecz idzie tylko o poświęcenie siebie dla Ojczyzny, to on gotów na wszystko.

Mając takie wyznanie od Jaroszyńskiego, Rodowicz, oświadczył, że go zaprowadzi do naczelnika spisku i wszystkich ruchów w kraju tutejszym, który mu resztę objaśni. Przez dwa lub trzy dni następne ciągle wpajał w niego, że przez taki postępek zrobi wielkie poświęcenie dla kraju i dobra ogółu, a kiedy już pomiarkował, że Jaroszyńskiego stanowczo w zamiarze utwierdził na tydzień przed wypadkiem (dnia samego bliżéj nie pamiętał), po wyjściu na obiad, kazał mu przyjść do hotelu Saskiego pod Nr. 36, gdzie i on znajdować się będzie.

Przyszedłszy między 3-cią a 4-tą godziną do wskazanego numeru, Jaroszyński zastał tam Rodowicza i jeszcze jakiegoś nieznajomego człowieka, jak się późniéj okazało, obywatela ze wsi Barczący Ignacego Chmieleńskiego. Po zarekomendowaniu Jaroszyńskiego przez Rodowicza, nieznajomy zapytał Jaroszyńskiego: „czy wie o co rzecz idzie?" a otrzymawszy odpowiedź, że Rodowicz mu już o tém powiedział, Chmieleński odezwał się, że od zabicia jednéj osoby, na przeszkodzie im stojącéj wiele zawisło. Na zapytanie zaś Jaroszyńskiego, kto jest tą osobą, Chmieleński odpowiedział, że powie, kiedy już dójdzie do rzeczy. Po tém na ciągle czynione przez Jaroszyńskiego w czasie rozmowy zapytania, czy to rzeczywiście do dobra ojczyzny posłuży, czy Chmieleński prawdziwym jest katolikiem, czy bierze go na swoje sumienie i czy dla przewidywanych z takiego czynu korzyści warto poświęcać życie, tém bardziéj, że on przedtém nigdy nie mięszał się do ruchów politycznych i nie należał do żadnych manifestacji,—Chmieleński w jak najżywszych wyrazach zaklinał go na miłość Ojczyzny, że to jest jedyny środek osiągnięcia pomyślności kraju i że cała Polska ze czcią będzie go wspominała. Przekonany już Chmieleński, że skłonił Jaroszyńskiego do spełnienia swego zamiaru, na ciągłe dopytywanie się jego, kto mianowicie powinien był paść ofiarą, powiedział nakoniec, że należy zabić Margrabiego Wielopolskiego, który wyniosłszy się tak wysoko, bardzo im szkodzi i jako człowiek wielce rozumny, gdziekolwiek mieszkał, za granicą albo w kraju zawsze będzie szkodliwy Polskiéj sprawie. Kiedy późniéj Jaroszyński zgodził się na propozycję co do Wielopolskiego, Chmieleński napomniawszy go, aby to w tajemnicy zachował, oświadczył, że go o czasie, w którym zamiar ten trzeba będzie spełnić, przez Rodowicza zawiadomi. Zabawiwszy z półtory godziny u Chmieleńskiego. Jaroszyński wyszedł, pozostawiając tam Rodowicza, i odtąd zaprzestał chodzić do warsztatu. Codziennie po obiedzie o 2-éj, 3-éj lub 4-éj godzinie, widywał się z Rodowiczem w ogrodzie Saskim, gdzie ten w prowadzonych z Jaroszyńskim rozmowach, ciągle go namawiał do nieodzownego spełnienia nalegań Chmieleńskiego. W tém samém miejscu, gdy się z sobą między 2-ą a 3-ą godziną w ostani wtorek przed zamachem spotkali, Rodowicz zaprosił go, ażeby przyszedł nazajutrz o téj saméj godzinie do Chmieleńskiego; czego on też dopełnił. Tam oprócz Rodowicza zastał innego jeszcze sobie nieznanego młodzieńca. Chmieleński oświadczył mu i temuż młodemu człowiekowi, że przyjazd do Warszawy Wielkiego Księcia Konstantego, niespodzianie przyśpieszonym został, że tegoż Wielkiego Księcia należy również życia pozbawić, a ponieważ Wielki Książę ma w tym właśnie dniu przybyć drogą żelazną Petersbursko-Warszawką i na Pradze przez Margrabię Wielopolskiego będzie spotkany, można więc będzie przy téj sposobności obu zgładzić ze świata. Tam przeto Jaroszyński ze wspomnionym nieznajomym młodzieńcem udać się powinien, aby postanowiony zamach przywieść do skutku i starać się głównie o zabicie Wielkiego Księcia. Potém wyjął z komody nienabity rewolwer, nauczył ich celować i spuszczać kurek, nakoniec, dawszy każdemu z nich po jednym nabitym rewolwerze o sześciu strzałach i po sztylecie, które także wyjął z komody, na Pragę dla dokonania zamachu iść polecił. Miejsca samego na to dokonanie nie wskazał, zagrzewał tylko w nich męztwo, aby się nie zlękli i zamierzonego przedsięwzięcia nie zaniechali, lecz przeciwnie wszelkiemi siłami takowe starali się przywieść do skutku.

Otrzymawszy w ten sposób rewolwery, i spełniając rozkaz Chmieleńskiego, wyszli pojedyńczo z jego mieszkània, żeby podejrzenia o sobie nie wzbudzić, i zeszli się następnie na Nowym Zjeździe i oba poszli na Pragę do stacji żelaznéj, gdzie przecisnąwszy się przez wielki tłum ludzi doszli do samego banhofu, na kwadrans przed przybyciem pociągu, i tam oczekiwali dogodnéj do spełnienia zamiaru pory. Kiedy Wielki Książę, po wyjściu z wagonu przeglądał wartę honorową, oni Go nie widzieli i byli od tego miejsca daleko; wtedy zaś, gdy przechodził koło nich, przy banhofie, raz od strony drogi żelaznéj, a drugi raz od Pragi, i prowadził pod rękę Wielką Księżnę, Jaroszyński chociaż mógł spełnić swój zamiar, na widok Księżnéj nie odważył się na niego, odradził go nawet swemu towarzyszowi, który w tymże samym czasie miał zabić margrabiego Wielopolskiego. Po odjeździe Wielkiego Księcia ze stacji, oba powrócili do Chmieleńskiego i opowiedziawszy powód dla którego niespełnili jego poruczenia, oddali mu broń. Chmieleński, chociaż przyznał im słuszność, jednak dodał, ażeby sprawy téj nie odkładali, ale wykonali ją niezawodnie nazajutrz i wtym celu aby rano do niego po rewolwery przyszli.

Naprzód przybył Jaroszyński o 7-éj godzinie rano, a niebawnie po nim nieznany młodzieniec. Chmieleński znów wydał im też same rewolwery i sztylety i prosił, aby wszelkich środków użyli i zamierzonego pozbawienia życia Wielkiego Księcia i Margrabiego Wielopolskiego dokonali. Około wpół do 8-éj wyszli dla wywiedzenia się, kiedy i gdzie będzie przejeżdżał Wielki Książę. Z rozstawienia straży po ulicach, wnosząc, że Wielki Książę przyjedzie do Soboru, znajdowali się tamże, lecz spełnić zamiaru nie mogli z powodu ogromnego zebrania ludu; będąc przytém pewni, że Wielki Książę, podobnie jak to robił Najjaśniejszy Pan, po ukończeniu nabożeństwa w cerkwi, odwiedzi kościoł S-go Jana, nie czekając na wyjście JEGO CESARSKIEJ MOŚCI z Soboru, udali się do Katedry, gdyż sądzili, że tam dogodniéj zamiar swój będą mogli do skutku przywieść; zostali jednakże zawiedzeni, na ulicy bowiem ŚŚto-Jańskiéj znaleźli jeszcze więcéj ludu i nie mogli do kościoła się zbliżyć.

Niezrażeni niepowodzeniem, rozeszli się, umówiwszy schadzkę z sobą o godzinie 5-éj wieczorem w ogrodzie Saskim. Jaroszyński udał się do swego mieszkania i zjadłszy tam obiad, około godziny 3-éj po południu, z rewolwerem w kieszeni i sztyletem przy sobie, wyszedł znów z domu. Na Krakowskiem Przedmieściu spotkał Rodowicza i razem poszli do Saskiego ogrodu. Gdy się zaś z nami i nieznajomy młodzieniec połączył, Rodowicz uwiadomił ich, że Wielki Książę będzie w teatrze i radził, aby się tam udali. Czas do godziny 7-éj wieczorem spędzili na przechadzce po Saskim ogrodzie i Krakowskiem-Przedmieściu, poczem opuściwszy Rodowicza, który miał zamiar udać się do Chmieleńskiego, poszli we dwóch do Teatru. Tam dowiedziawszy się, że Jego Książęca Mość już przyjechał, postanowili czekać jego wyjazdu. W tym celu wszedłszy w bramę małego Teatru od ulicy Wierzbowéj, do któréj wjechał powoz Wielkiego Księcia, przeszli na dziedziniec teatralny bez żadnéj przeszkody ze strony policji, i tam, jak również w samym podjeździe, to stojąc, to chodząc, oczekiwali wyjścia Jego Książęcej Mości z teatru, nie zwróciwszy na siebie najmniejszéj uwagi znajdującéj się tam policyjnéj służby. Kiedy zaś powoz podjechał do drzwi, z których miał wyjść Wielki Książę, Jaroszyński, w leczbie kilku znajdujących się tam ludzi, zbliżył się do powozu, a za nim i jego towarzysz. Jak tylko JEGO CESARSKA WYSOKOŚĆ wsiadł do powozu, Jaroszyński z téj saméj strony stojąc, wystrzelił do JEGO CESARSKIEJ WYSOKOŚCI, jak o tém już poprzednio zeznał. Co stało się z jego towarzyszem, nie wie. Także mu nie wiadomo, ktoby mógł być tym młodym człowiekiem; zdaje mu się tylko, że to raczéj był uczeń, niż rzemieślnik; o imię i nazwisko jego nie pytał, dla tego, że Chmieleński przestrzegał ich, ażeby się wzajemnie o siebie nie rozpytywali.

Jaroszyński zna Rodowicza od trzech lat; wie, że on miał stosunki z jakimiś młodymi ludźmi, którzy przychodzili do niego, jak pracował w warsztacie; ale do samego warsztatu nie wchodzili, tylko oczekiwali na Rodowicza w podwórzu; gdzie on do nich wybiegał; co zaś za jedni byli ci młodzi ludzie, jakie miał z nimi stosunki Rodowicz, oraz gdzie się teraz znajduje, o tém nie ma wiadomości.

Znaleziona przy Jaroszyńskim odezwa do narodu, mieściła w sobie przyznanie się do wystrzału do Hrabiego Lüdersa i wezwanie do nowych zabójstw, w następnych wyrazach: „Tak rób narodzie z każdym,—zabijaj i morduj łotrów, a prędzéj dójdziesz do upragnionego celu. Żegnam was bracia Polacy, ja już krótko żyć będę, pójdę na inny świat, pójdę błagać Boga, który natchnął mi tę myśl, o lepszą przyszłość dla Polski."

Odezwę tę, podług zeznania Jaroszyńskiego, dał mu Rodowicz, przechadzając się z nim po Saskim ogrodzie, w przeddzień zamachu,

уговаривая, чтобы онъ, въ случаѣ, если схватятъ его на мѣстѣ преступленія, бросилъ ее, и принявъ на себя покушеніе на жизнь графа Лидерса, освободилъ такимъ-образомъ виновника этого преступленія отъ преслѣдованія законовъ.

Другія слова этого воззванія имѣли цѣлью, какъ онъ утверждаетъ, польстить ему и поддержать его мужество. Замѣтка со счетомъ и начальными буквами какихъ-то фамилій находится у Ярошинскаго уже болѣе года, чему доказательствомъ служитъ истертая и оборванная ея наружность, но какое она имѣетъ значеніе, онъ не можетъ объяснить. Когда Ярошинскій пересталъ ходить въ мастерскую, Родовичъ далъ ему на содержаніе прежде 5 руб., потомъ два раза по два рубля, но отъ кого получалъ Родовичъ, Ярошинскій не знаетъ, заработать-же онъ ихъ не могъ, потому-что не аккуратно посѣщалъ мастерскую. Откуда и какимъ-образомъ Хмѣленскій пріобрѣлъ револьверы и кинжалы, данные имъ для убійства, а также третій, которымъ училъ ихъ стрѣлять, того ни онъ, ни Родовичъ, не говорили Ярошинскому. Когда они приходили къ Хмѣленскому, то онъ запиралъ двери на ключъ и говорилъ съ ними тихонько. Хмѣленскій говорилъ, что покушеніе противъ графа Лидерса совершено по его наущенію, но кто именно былъ орудіемъ этого преступленія, Ярошинскій не знаетъ, догадывается однакоже, что выстрѣлъ былъ сдѣланъ упомянутымъ молодымъ человѣкомъ; у Родовича для этого недостало храбрости.

Ярошинскій на допросахъ 18-го (30-го) іюля, въ присутствіи слѣдственной коммиссіи, учрежденной по-поводу происшествія, случившагося въ Саксонскомъ саду, 15-го (27-го) іюня, подтвердилъ вышеприведенное показаніе и прибавилъ, что послѣ покушенія противъ графа Лидерса, онъ еще нѣсколько дней ходилъ по городу и искалъ случая убить графа Велепольскаго; но револьвера онъ не имѣлъ тогда съ особой, потому-что Хмѣленскій обѣщалъ ему дать его тогда только, когда онъ найдетъ удобный для этого случай и увѣдомитъ объ этомъ Хмѣленскаго.

Марцелій Луба, управляющій Саксонской гостинницей, гдѣ въ послѣднее время жилъ Хмѣленскій, показалъ подъ присягой, что онъ знаетъ Игнатія Хмѣленскаго болѣе четырехъ лѣтъ, и что его родители, пріѣзжая въ Варшаву останавливались въ этой-же гостинницѣ, куда приходили къ нимъ ихъ сыновья, находившіеся въ то время въ учебныхъ заведеніяхъ, въ числѣ ихъ онъ видѣлъ и Игнатія. Потомъ самъ Игнатій Хмѣленскій останавливался въ гостинницѣ, но когда именно онъ не помнитъ. 10-го декабря прошедшаго года онъ прибылъ въ Варшаву за паспортомъ войта общины Барчонца, остановился въ гостинницѣ въ N. 30-мъ и прожилъ въ немъ по 21-е іюня (3-е іюля), и въ этотъ день онъ скрылся неизвѣстно куда. Въ послѣдній день пребыванія Хмѣленскаго въ гостинницѣ, то есть въ день покушенія на жизнь Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича, Луба вовсе его не имѣлъ. Корридорный слуга Саксонской гостинницы Ѳадей Вышовскій показалъ, что Игнатія Хмѣленскаго онъ знаетъ только съ декабря мѣсяца, т. е. со времени, когда онъ послѣдній разъ пріѣхалъ въ Варшаву и остановился въ гостинницѣ. Съ кѣмъ именно былъ знакомъ Игнатій Хмѣленскій и кто бывалъ у него ему неизвѣстно. Во время пребыванія Хмѣленскаго въ гостинницѣ, къ нему приходили какіе-то молодые люди, изъ которыхъ двое обратили на себя его вниманіе, но кто были эти молодые люди, гдѣ они жили и зачѣмъ приходили они къ Хмѣленскому этого Вышовскій не знаетъ.

Когда Вышовскому показали Ярошинскаго и еще нѣсколько подозрительныхъ особъ, то Вышовскій сказалъ, что онъ ихъ никогда не видѣлъ.

Другой слуга Саксонской гостинницы Глязеръ показалъ, что онъ тоже видалъ молодыхъ людей, навѣщавшихъ Хмѣленскаго, но кто они и оукуда онъ не знаетъ.

Мацѣй Солецкій, подмастерье портнаго Червинскаго и хозяинъ квартиры, въ которой жилъ Родовичъ, показалъ, что пять мѣсяцевъ тому назадъ онъ по рекомендаціи подмастерья Ксаверія Драбика принялъ къ себѣ на квартиру Эдуарда Родовича, который жилъ у него въ одной комнатѣ съ Драбикомъ по 21 іюня (3-е іюля). Въ этотъ день Родовичъ, возвратившись домой въ 11 часовъ вечера, легъ спать. На другой день около 8 часовъ утра, лежа въ постели разсказывалъ, что вчера онъ былъ въ театрѣ, гдѣ убили Великаго Князя Константина Николаевича и графа Велепольскаго, что онъ слышалъ три выстрѣла и что публика, выходившая изъ театра, смѣялась и говорила, что на сценѣ убитъ Александръ Страделла, но онъ убѣдился, что убиты двѣ названныя имъ особы. Послѣ этого разговора Солецкій вышелъ по дѣлу и возвратившись назадъ около 11 часовъ, уже не засталъ Родовича. Жена Солецкаго показала, что Родовичъ вышелъ вскорѣ послѣ ея мужа и потомъ уже не возвращался. Солецкій знаетъ Ярошинскаго и видѣлъ его два раза у Родовича. Въ послѣднюю свою бытность Ярошинскій не засталъ дома Родовича, ждалъ его на улицѣ, и потомъ оба вмѣстѣ пришли въ квартиру и разговаривали между собой шепотомъ. По какому поводу Родовичъ скрылся и гдѣ онъ теперь находится, Солецкій не знаетъ.

Жившій вмѣстѣ съ Родовичемъ подмастерье Ксаверій Драбикъ подтвердилъ, что дѣйствительно онъ порекомендовалъ Солецкому Родовича, но кто бывалъ у него, Драбикъ не знаетъ, потому-что онъ обыкновенно уходилъ очень-рано и возвращался только къ 11 часамъ вечера.

Ему помнится однакожъ, что онъ видѣлъ у Родовича Ярошинскаго, но въ какихъ они были отношеніяхъ, ему неизвѣстно. Первый разъ Ярошинскій былъ у Родовича 15-го (27) іюня, но не заставъ его дома вышелъ и черезъ полчаса возвратился уже вмѣстѣ съ Родовичемъ; въ теченіе разговора Родовичъ спрашивалъ Драбика: слышалъ-ли онъ о происшествіи, случившемся въ Саксонскомъ саду, и получивъ отвѣтъ, что въ ихъ мастерской говорили, что выстрѣлилъ военный, Родовичъ отвѣтилъ, что стрѣлялъ штатскій, и что скрывшись въ толпѣ, онъ успѣлъ уйти; фамилію-же преступника онъ не назвалъ, причемъ Ярошинскій ничего не говорилъ и смѣялся. Что было поводомъ, что Родовичъ скрылся, и гдѣ онъ теперь находится, Драбикъ не знаетъ. Прежде еще Родовичъ говорилъ ему, что онъ принадлежитъ къ какому-то обществу, къ которому принадлежатъ и другіе ремесленники и сыновья помѣщиковъ, что они собираются въ Саксонскомъ саду и кондитерскихъ, что имѣютъ книжечки, по которымъ они учатся фехтованію, что вступая въ общество они присягаютъ, но кто принадлежалъ къ этому обществу и какая его цѣль, Родовичъ объ этомъ ничего не говорилъ. Однажды, когда Драбикъ увидѣлъ у Родовича какую-то книжку, и спросилъ: какая это книжка, Родовичъ ему отвѣтилъ, что это именно та книжечка, по которой учатся фехтованію, но показать ее не хотѣлъ.

—

Лудовикъ Ярошинскій, призванный въ засѣданіе военнаго суда, прежде всего призналъ тождество своей личности, потомъ сознался, что стрѣлялъ Его Императорское Высочество Великаго Князя Намѣстника въ Царствѣ Польскомъ, по наущенію другихъ и изъ любви къ отечеству, что никакого другаго преступленія не совершилъ и къ тайнымъ обществамъ не принадлежалъ. Наконецъ, подтверждая прочитанныя ему его показанія, на вопросъ предсѣдателя, не подвергали-ли его во время слѣдствія какимъ-либо принудительнымъ мѣрамъ, отвѣчалъ, что съ чистымъ сердцемъ и какъ истинный полякъ, онъ говоритъ, что ничего подобнаго не было, но, что показали ему заграничныя газеты: „Czas“, „Dziennik Poznański“ і „Nadwislanin“, изъ которыхъ убѣдившись, что поступокъ его всѣ порицаютъ, онъ сказалъ правду и открылъ своихъ соучастниковъ.

Потомъ допрашивали свидѣтелей, изъ которыхъ 11 подтвердили тождество личности преступника Лудовика Ярошинскаго, три показали, что именно онъ стрѣлялъ въ Его Императорское Высочество Великаго Князя, и четыре, что Игнатій Хмѣленскій и Эдуардъ Родовичъ скрылись сейчасъ по совершеніи преступленія, оставивъ свои вещи въ занимаемыхъ ими квартирахъ.

Въ числѣ вопросовъ, предложенныхъ публично Лудовику Ярошинскому, ему было предложено объяснить писанную имъ замѣтку, найденную при немъ во время его арестованія, и содержащую въ себѣ начальныя буквы десяти фамилій. Ярошинскій отвѣчалъ, что замѣтку эту дѣйствительно, писалъ онъ, но значенія ея онъ объяснить не умѣетъ. По окончаніи допросовъ, защитникъ сената Гробицкій, прочиталъ защиту, въ которой ссылаясь на показанія преступника, онъ перешелъ къ тому, чтобы дѣло его было суждено согласно статьямъ уголовной прусской ординаціи, а не по уложенію военнаго устава, на основаніи котораго было произведено слѣдствіе и опредѣлено рѣшеніе.

Затѣмъ члены военнаго суда вышли въ особую комнату и, послѣ четырехчасоваго совѣщанія возвратились и прочли публично приговоръ, осуждающій Лудовика Ярошинскаго къ смертной казни.

Приговоръ этотъ будетъ представленъ на разсмотрѣніе генералъ-аудиторіата. (Сѣв. Пч.)

„По высочайшему повелѣнію, дѣло о государственномъ преступникѣ Людовикѣ Ярошинскомъ отдано было на разсмотрѣніе не главнаго, а полеваго аудиторіата войскъ, въ Царствѣ Польскомъ расположенныхъ.

„Вникнувъ въ обстоятельства дѣла, полевой аудиторіатъ призналъ нужнымъ подвергнуть подробному разсмотрѣнію доводы и заключенія, заявленные въ судебной оборонѣ, въ теченіе публично-производившагося процеса.

„Защитникъ Ярошинскаго упрашивалъ военный судъ обратить вниманіе на то обстоятельство, что такъ-какъ слѣдствіе, по его мнѣнію, было ведено на основаніи прусскаго уголовнаго дѣлопроизводства, то преступленіе должно быть судимо по этой же системѣ.

„Опираясь на этомъ, онъ представлялъ:

1) Что признаніе обвиненнаго недостаточно для принятія дѣйствительности факта, такъ-какъ изъ дѣла не видно, чтобы Его Императорское Высочество призналъ Ярошинскаго за то лицо, которое въ него стрѣляло. При этомъ защитникъ объяснилъ, что собственное признаніе въ винѣ обвиненнаго имѣетъ силу тогда только, когда оно послѣдуетъ судебнымъ порядкомъ, вслѣдствіе запроса судьи, или добровольно, когда оно обнимаетъ собой главныя обстоятельства поступка и не можетъ быть опровергеннымъ другими обстоятельствами, къ дѣлу подходящими. Признанія же Ярошинскаго защитникъ почиталъ неясными, безосновательными и несогласными съ обстоятельствами, открытыми во время слѣдствія. Такъ напримѣръ, Ярошинскій, признаваясь въ покушеніи на жизнь Его Императорскаго Высочества, сначала объявилъ, что совершилъ преступленіе безъ предварительнаго, со стороны кого-либо, уговора; потомъ же, когда коммисія дала ему обѣщаніе, что въ случаѣ искренняго признанія онъ будетъ освобожденъ отъ смертной казни, Ярошинскій признался, что къ преступленію былъ уговоренъ, и указалъ на лица, которыя были совершителями этого уговора, что однакожъ, слѣдствіемъ не было раскрыто, ибо Хмѣленскій и Родовичъ исчезли; и это убѣждаетъ, что показанія обвиненнаго несогласны съ другими обстоятельствами, открытыми слѣдствіемъ.

2) Противъ Ярошинскаго нѣтъ ни одного свидѣтеля, такъ какъ милиціанты Бялы и Малиновскій, для которыхъ дѣло было въ томъ, чтобы виновникъ былъ схваченъ, и которые въ противномъ случаѣ подлежали бы отвѣтственности, не могутъ, по этому самому, быть свидѣтелями противъ обвиненнаго.

Показанія Бебутова и другихъ, неподтвержденныя присягой, имѣютъ то же значеніе. Въ такомъ положеніи дѣла, рѣшеніе суда не должно быть такъ строгимъ, какъ этого требуетъ законъ.

3) Защитникъ приводилъ въ защиту обвиненнаго, что послѣдній къ преступленію былъ подговоренъ, что недавно достигнулъ совершеннолѣтія и, согласно съ самимъ обвиненнымъ, изъявилъ желаніе, чтобы обѣщаніе, сдѣланное ему, принято было во вниманіе.

„Наконецъ, онъ ссылался на ст. 168 кн. 1 военнаго уголовнаго права, по которому, будто, Ярошинскій въ такомъ только случаѣ могъ бы быть приговоренъ къ смертной казни, еслибъ его подвергли приговору высшаго уголовнаго суда.

„Полевой военный судъ, въ рѣшеніи своемъ, признавъ Ярошинскаго, согласно съ его собственнымъ признаніемъ, подтвержденнымъ четырьмя свидѣтелями, виновникомъ покушенія на жизнь Его Императорскаго Высочества, не сдѣлалъ никакого заключенія касательно обстоятельствъ, приводимыхъ защитникомъ подсудимаго, оставляя высшей власти рѣшить, на сколько слѣдственная коммисія могла давать надежду помилованія

„Полевой же аудиторіятъ находитъ, что защита, по которой, будто, даже собственнаго признанія обвиненнаго къ преступленію было недостаточно для принятія факта за дѣйствительный, потому что не было спрошено у Его Императорскаго Высочества, дѣйствительно ли Ярошинскій въ него стрѣлялъ, въ настоящемъ случаѣ неумѣстна. Съ одной стороны, самый фактъ совершеннаго преступленія, виновникъ котораго схваченъ на мѣстѣ, въ присутствіи другихъ лицъ, съ другой, полное признаніе Ярошинскаго, во время слѣдствія и въ судѣ, въ томъ, что онъ посягнулъ на жизнь Его Императорскаго Высочества, все это не даетъ никакого сомнѣнія въ томъ, что Ярошинскій — дѣйствительно виновникъ это о преступленія. Признаніе его было добровольное, что подтверждено имъ на публичномъ судѣ, и совершенно согласно съ обстоятельствами происшествія. Что онъ сначала не хотѣлъ поименовать своихъ соучастниковъ, это можетъ быть приписано единственно его упорству; что же касается до того, что указанныхъ имъ лицъ не открыли, то въ виду вѣрныхъ свѣдѣній, что они были въ Варшавѣ и находились съ нимъ въ сношеніяхъ, это не даетъ еще права заключать, чтобы признанія обвиненнаго не были согласными съ обстоятельствами, раскрытыми слѣдствіемъ.

„Затѣмъ, показанія свидѣтелей, въ виду очевидности факта, подтвержденнаго признаніемъ обвиненнаго, могутъ только подтвердить дѣйствительность того, что происходило, и служить къ выясненію подробностей, и потому поднятый защитникомъ вопросъ о томъ, что показанія однихъ свидѣтелей изъ числа схватившихъ обвиненнаго, какъ исполнявшихъ свою должность и чрезъ то самое прикосновенныхъ къ дѣлу, и показанія другихъ, неподтвержденныя присягой, не должны имѣть дѣйствительнаго значенія и не могутъ быть принимаемы во вниманіе, не можетъ имѣть здѣсь мѣста.

„Вслѣдствіе этого и просьба обвиненнаго о помилованіи, по поводу сдѣланной ему коммисіей надежды, не подлежитъ вниманію, такъ какъ помилованіе, въ силу ст. 130 кн. 1 военно-уголовнаго права, зависитъ отъ Высочайшей Самодержавной власти и милости Монаршей. Вмѣстѣ съ тѣмъ Ярошинскій публично объявилъ въ судѣ, что онъ рѣшился открыть истину и назвать соучастниковъ тогда только, когда изъ польскихъ заграничныхъ газетъ узналъ, что поступокъ его порицается.

„Кромѣ этого, показаніе обвиненнаго, въ которомъ онъ поименовалъ своихъ соучастниковъ, далеко отъ полнаго признанія, такъ какъ онъ, во время слѣдствія и публичнаго суда, упорно не хотѣлъ объяснить, какое имѣла значеніе и что представляла замѣтка, заключающая начальныя буквы и слоги десяти фамилій, несмотря на то, что замѣтку эту призналъ за собственноручную и имъ подписанную.

„Наконецъ, ссылка защитника на ст. 168 кн. 1 военно-уголовныхъ законовъ, по которому преступникъ можетъ быть приговариваемъ къ смертной казни тогда только, когда дѣло обсуживается въ высшемъ уголовномъ судѣ, а также желаніе защитника, чтобы къ преступленію Ярошинскаго были примѣнены постановленія прусской уголовной ординаціи, не заслуживаетъ никакого вниманія, потому что, на основаніи приведенной статьи за покушеніе на жизнь членовъ императорскаго дома, опредѣленіе наказаній вмѣсто смертной казни, обязываетъ только военно-судныя коммисіи въ мирное время, а не полевые суды, учрежденные въ настоящее время въ здѣшней странѣ, объявленной на военномъ положеніи.

„Примѣненіе постановленій прусской уголовной ординаціи къ преступленію Ярошинскаго противно ст. 183 и 185 кн. I т. XV свода зак. (1857 г.), какъ равно ст. 174 кодекса уголовныхъ и исправительныхъ наказаній, введеннаго въ Царство Польское въ силу высочайшаго указанія 12-го марта 1847 г., и было бы несогласнымъ съ основаніями польскаго военнаго суда, котораго обязанность судить и дѣйствовать на основаніи военно-уголовнаго права, и при произведеніи приговоровъ о лицахъ невоенныхъ, въ извѣстныхъ случаяхъ, какъ это и въ настоящемъ дѣлѣ, по его сущности, должно имѣть мѣсто, руководствоваться общими постановленіями кодекса главныхъ и исправительныхъ наказаній.

„Взвѣсивъ вышеизъясненныя обстоятельства, полевой аудиторіатъ призналъ Лудовика Ярошинскаго, по происхожденію мѣщанина, представленнаго суду, виновнымъ: а) въ покушеніи на жизнь Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича, что совершилось 21-го іюня (3-го іюля) нынѣшняго года, произведеніемъ въ августѣйшую Его Особу выстрѣла изъ револьвера, заряженнаго пулей, причемъ Его Императорское Высочество былъ раненъ въ лѣвое плечо; b) въ твердомъ намѣреніи, въ которомъ самъ сознался, лишить жизни маркиза Велепольскаго, начальника гражданскаго управленія въ Царствѣ Польскомъ, къ исполненію чего искалъ только удобнаго времени и c) въ покушеніи, въ которомъ равно самъ признался, къ ниспроверженію упомянутымъ преступленіемъ правительственной власти въ Царствѣ Польскомъ, и съ этой цѣлью принялъ непосредственное участіе въ состоявшемся для этого заговорѣ и его дѣйствіяхъ, съ знаніемъ цѣли этихъ дѣйствій.

„По этимъ причинамъ, полевой аудиторіатъ, примѣняясь къ точному смыслу ст. 83, 96, 166, 168 и 170 кн. I военно-уголовныхъ законныхъ (изд. 1859 г.), а также къ ст. 20 и 283 кн. I тома XV св. зак. (1857), сдѣлалъ заключеніе, чтобы государственный преступникъ „Лудовикъ Ярошинскій“ за приведенныя выше преступленія, „былъ лишенъ правъ состоянія и наказанъ смертью, чрезъ повѣшеніе“.

„Съ тѣмъ вмѣстѣ, полевой аудиторіатъ, во вниманіе къ тому, что скрывающійся доселѣ Игнатій Хмѣленскій, дворянскаго сословія, и портной подмастерье Эдуардъ Родовичъ, показаніями государственнаго преступника Ярошинскаго и обстоятельствами дѣла, обвиняются въ соучастничествѣ въ преступленіи тогоже Ярошинскаго, сдѣлалъ заключеніе, чтобы поименованные Хмѣленскій и Родовичъ, въ случаѣ ихъ задержанія или добровольной явки, отданы были подъ приговоръ военнаго полеваго суда. Между тѣмъ, чтобы, согласно съ приговоромъ суда, опубликовать въ газетахъ ихъ примѣты, дабы тѣ, у которыхъ они пребывали, немедленно по оглашеніи доставили ихъ или увѣдомили о мѣстѣ нахожденія мѣстную власть подъ опасеніемъ въ противномъ случаѣ, на основаніи ст. 277, 278 и 283 кн. 1-й т. XV св. зак., подвергнуться наказанію, установленному за укрывательство политическихъ преступниковъ.“

КОНФИРМАЦІЯ. Разсмотрѣвъ представленіе полеваго аудиторіата о политическомъ преступникѣ Людовикѣ Ярошинскомъ, находящемся подъ приговоромъ полеваго военнаго суда, утверждаю, по силѣ данной мнѣ Его Императорскимъ Величествомъ власти, рѣшеніе полеваго аудиторіата, выраженное въ его представленіи. Смертная казнь надъ преступникомъ Ярошинскимъ имѣетъ быть исполнена дня 9-го (21-го) текущаго мѣсяца и года, въ 9 ч. утра, въ Александровской крѣпости, при соблюденіи существующихъ въ этомъ отношеніи предписаній.

Варшава, дня 7-го (19-го) августа 1862.

(подписано) КОНСТАНТИНЪ.

zalecając, aby jeżeli tenże na miejscu przestępstwa będzie pojmany, rzucił ją tamże i przyznawszy się, że strzelał do Hr. Lüdersa, wybawił tym sposobem od prześladowania tego, kto rzeczywiście to uczynił.

Inne wyrażenia téj odezwy, jak on utrzymuje, miały na celu podchlebić mu i umocnić w zamiarze. Kartkę z rachunkiem i początkowemi literami jakichś nazwisk, Jaroszyński miał przy sobie blisko od roku, jak to przekonywa wytarta i powalana jéj powierzchowność; lecz co właściwie ona znaczy, wyjaśnić teraz nie może. Kiedy Jaroszyński, podmówiony już przez Rodowicza, przestał chodzić do warsztatu, dał mu tenże na utrzymanie najprzód pięć, a potém dwa razy po dwa rub. sr,, lecz od kogoby je sam otrzymał, tego nie mówił i on go o to nie zapytywał, zarobić zaś Rodowicz w żaden sposób nie mógł, gdyż nie przychodził regularnie do warsztatu.

Zkąd i jakim sposobem Chmieleński nabył rewolwery i sztylety dostarczone przez niego dla spełnienia zabójstwa, oraz trzeci rewolwer, którym uczył ich celować, tego ani on sam, ani Rodowicz nie mówili Jaroszyńskiemu i więcéj broni u nich tenże nie widział. Kiedy przychodzili do Chmieleńskiego, wtedy on zamykał drzwi na klucz i rozmawiał cicho. Z namowy tegoż samego Chmieleńskiego nastąpił wystrzał do hr. Ludersa, o czém mu mówili, tak sam Chmieleński, jako też i Rodowicz; lecz kto mianowicie był tego wystrzału sprawcą nie wie, i tylko wnosi, że zapewne był nim wspomniony wyżéj nieznajomy młodzieniec: sam zaś Rodowicz nie miał tyle odwagi.

Przy badaniu Jaroszyńskiego w dniu 18 (30) lipca, w obecności kommissji śledczéj, ustanowionéj z powodu wypadku 15 (27) czerwca w saskim ogrodzie, tenże we wszystkiem potwierdziwszy przywiedzione wyżéj zeznanie, dodał jeszcze, że po wystrzale do hr. Ludersa, kilka dni chodził po mieście, szukając gdzieby mógł spotkać margrabiego Wielopolskiego i zastrzelić; lecz rewolweru wtedy z sobą nie miał, albowiem Chmieleński obiecał mu dać go wtenczas dopiero, kiedy Jaroszyński znajdzie do tego dogodną sposobność, o czém powinien był wprzódy Chmieleńskiego uwiadomić.

Rządca hotelu saskiego, gdzie mieszkał w ostatnich czasach Chmieleński, Marceli Łuba z urodzenia szlachcic, pod przysięgą zeznał, że Ignacego Chmieleńskiego zna więcéj jak od czterech lat, ztąd, że rodzice tegoż, przyjeżdżając do Warszawy ze wsi Barczący, dawniéj do nich należącéj, stawali w saskim hotelu i tam przychodzili do nich uczęszczający wówczas do szkół synowie, a między nimi i Ignacy. Późniéj Ignacy Chmieleński sam stawał w hotelu, lecz kiedy mianowicie, nie pamięta, ponieważ zawsze przez krótki czas bawił. Dnia 10 grudnia r. z., stanął w hotelu za pasportem wójta gminy Barcząca, zajął N. 36 i mieszkał w nim do 21 czerwca (3 lipca), kiedy zniknął, zabrawszy nawet z sobą klucz od numeru. W ostatnim dniu jego zamieszkiwania, to jest w dniu zamachu na życie Wielkiego Księcia Konstantego Mikołajewicza, Łuba wcale nie widział Chmieleńskiego.

Numerowy hotelu saskiego Tadeusz Wiszowski, z urodzenia mieszczanin, zeznał, że Ignacego Chmieleńskiego zna tylko od 6-ciu miesięcy, jak zajął N. 36 w hotelu saskim, i od tego czasu usługiwał mu aż do 21 czerwca (3 lipca) r. b., w którym to dniu Chmieleński wyszedłszy o godzinie 4-éj po południu z numeru przez siebie zajmowanego i wziąwszy z sobą klucz, więcéj już do niego nie powrócił. Z kim mianowicie Chmieleński był w bliskich stosunkach, albo miał znajomości, kogo u siebie przyjmował, oraz u kogo bywał, to mu nie jest wiadomo, i z tego powodu o miejscu gdzie się mógł ukryć, nawet zostawiwszy w numerze swoją garderobę i bieliznę, nic widzieć nie może. Uprzątając w pokoju Chmieleńskiego w czasie jego nieobecności, nie widział u niego ani sztyletów, ani rewolwerów. Widział często przychodzących do Chmieleńskiego w godzinach rannych jakichś młodych ludzi, z których dwóch szczególniéj zwróciło na siebie jego uwagę; lecz kto byli ci młodzi ludzie, jak się nazywali, gdzie mieszkają i po co przychodzili do Chmieleńskiego, nie wie. Gdy mu Jaroszyńskiego i kilka osób podejrzanych o stosunki z Chmieleńskim, przedstawiono, nie przyznał, ażeby byli tymi młodymi ludźmi, których przychodzących do Chmieleńskiego widywał.

Usługujący także w hotelu saskim, Karol Glazer, również potwierdził, że widział u Chmieleńskiego kilku młodych ludzi, częściéj przychodzących do niego w rannych godzinach i wieczorami, a niekiedy w różnéj porze dnia; lecz kto oni są i gdzie mieszkają, nie wie.

Maciéj Solecki, także czeladnik krawiecki z warsztatu Czerwińskiego i gospodarz mieszkania w którém mieszkał Rodowicz, zeznał, że pięć miesięcy temu, z rekomendacji czeladnika krawieckiego Ksawerego Drabika, przyjął do siebie na mieszkanie Edwarda Rodowicza, który mieszkał u niego w jednym pokoju z Drabikiem do 21 czerwca (3 lipca) r. b. W tym dniu Rodowicz, przyszedłszy do domu około godziny 11-éj wieczorem i nic z nim nie mówiąc, położył się spać. Na drugi dzień rano około godziny 8-éj, leżąc w łóżku opowiadał, że wczoraj był w teatrze, że i Wielkiego Księcia i margrabiego Wielopolskiego zastrzelono z pistoletu, że słyszał trzy wystrzały i że publiczność wychodząca z teatru, śmiejąc się mówiła, na scenie zabity Aleksander Stradella, tymczasem, on się przekonał, że były zabite powyższe dwie osoby. Po téj rozmowie wyszedł Solecki za własnym interesem do szpitala Dzieciątka Jezus, a gdy ztamtąd około godziny 11-éj powrócił, już Rodowicza nie zastał. Żona Soleckiego zeznała, że Rodowicz wyszedł wkrótce po jéj mężu, zaraz po 9-éj rano, poczém już nie wrócił do domu, chociaż pozostawił w nim swoje rzeczy. Czeladnika krawieckiego Ludwika Jaroszyńskego, Solecki także zna i widział go dwa razy jak przychodził do Rodowicza: raz w tygodniu przewodnim, a drugi raz na tydzień przed ucieczką Rodowicza; i tym razem nie zastawszy go w domu, czekał na niego na ulicy, a potém wszedł razem z nim do mieszkania i tam oba o czémś po cichu z sobą rozmawiali. Z jakiego powodu uszedł Rodowicz i gdzie teraz znajduje się, Solecki nie wie i wskazać tego nie może.

Mieszkający razem z Rodowiczem, czeladnik krawiecki Ksawery Drabik potwierdził, że rzeczywiście on rekomendował Soleckiemu znanego sobie od 3-ch lat, jako razem z nim niegdyś mieszkającego, Edwarda Rodowicza, w czém był i tém jeszcze powodowany, że Rodowicz kilka razy przed nim na ulicy wyrzekał na biedę i brak mieszkania. Kto był u Rodowicza, Drabik nie wie dla tego, że wychodząc z domu bardzo rano, ledwie o godzinie 11-éj wieczorem do niego wracał. Przypomina sobie jednakże, że u Rodowicza widział Jaroszyńskiego, lecz w jakich oni byli z sobą stosunkach, nie wie. Pierwszy raz Jaroszyński zaszedł do Rodowicza 15 (27) czerwca, lecz nie zastawszy go w domu, wyszedł i w pół godziny z nim powrócił; w ciągu rozmowy Rodowicz pytał Drabika, czy słyszał o wypadku jaki miał miejsce w saskim ogrodzie, a otrzymawszy odpowiedź, że w warsztacie u nich mówiono jakoby strzelał do Namiestnika jakiś wojskowy, Rodowicz odezwał się, że strzelił cywilny, że potém zdjął z siebie okrycie i zamieszawszy się w tłumie uszedł; nazwiska zaś sprawcy tego zamachu, Rodowicz nie wymienił; przytém Jaroszyński nic nie mówiąc i śmiejąc się tylko, przechadzał się po pokoju i potém wyszedł. Co było powodem ucieczki Rodowicza i gdzie się tenże obecnie znajduje, Drabik nie wie. Dawniéj jeszcze Rodowicz mówił mu, że należy do jakiegoś towarzystwa, do którego należą również inni rzemieślnicy i dzieci obywateli, ci schodzą się po kilku w ogrodzie saskim, zbierają się po różnych cukierniach, mają drukowane książeczki, wedle których uczą się fechtować, że przy wstąpieniu do towarzystwa, powinni wykonać przysięgę, a jak przyjdzie pora po temu już będą znali fechtunek. Rodowicz miał zamiar nająć w tym celu inne mieszkanie, gdzie się mieli zgromadzać jego znajomi, kto zaś mianowicie należał do tego towarzystwa i jakie były jego cele, Rodowicz zeznającemu nigdy nie mówił i Drabika do tegoż towarzystwa nienamawiał. Kiedy zaś jednego razu Drabik zobaczył u Rodowicza jakąś książeczkę i o nią zapytał, Rodowicz oświadczył, że to jest właśnie książeczka, z któréj się uczą fechtunku, ale jéj pokazać nie chciał.

———

Po wprowadzeniu obwinionego Ludwika Jaroszyńskiego na audjencję wojennego sądu polowego, na pytanie prezydującego, naprzód przyznał tożsamość swéj osoby, następnie wyznał, że to on strzelał w d. 21 czerwca (3 lipca) r. b., do Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Namiestnika w Królestwie, za namową innych osób, z miłości do ojczyzny; że żadnego innego przestępstwa nie popełnił i do tajnego stowarzyszenia przeciw rządowi nie należał. Nakoniec stwierdzając złożone przez niego w kommisji śledczéj, a w sądzie odczytane mu zeznania, na pytanie prezydującego czy w czasie prowadzonego śledztwa, dla zmuszenia go do zeznań, nie dopuszczono się względem niego środków przymusowych, odpowiedział, że z czystém sercem, jako prawdziwy Polak, powiada, iż tego nie było; lecz okazano mu zagraniczne gazety: a mianowicie: „Czas,“ „Dziennik Poznański“ i „Nadwiślanina,“ z których przekonawszy się, że postępek jego jest potępiany, wyznał prawdę i odkrył wspólników.

Następnie badano świadków, z których 11-tu jednogłośnie stwierdziło tożsamość osoby przestępcy Ludwika Jaroszyńskiego, trzech zaświadczyło, że właśnie on strzelał do Wielkiego Księcia, a czterech, że Ignacy Chmieleński i Edward Rodowicz ukryli się natychmiast po dokonaném przez obwinionego przestępstwie, pozostawiwszy nawet w mieszkaniach swe rzeczy.

W liczbie pytań zadawanych Jaroszyńskiemu publicznie, żądano od niego objaśnienia co do pisanéj przez niego i podpisanéj notatki, znalezionéj przy nim w chwili aresztowania, a zawierającéj początkowe litery lub sylaby dziesięciu nazwisk. Jaroszyński odpowiedział, że notatkę tę rzeczywiście sam pisał i podpisał, i odebrano mu ją w chwili aresztowania go na miejscu popełnionego przestępstwa, lecz „co to za notatka, wyjaśnić nie umie.“

Po ukończeniu całego badania, obrońca senatu Grobicki, odczytał obronę, którą, po powołaniu się na zeznania poczynione przez przestępcę, skierował ku temu, aby sprawa roztrząsaną była według artykułów kryminalnéj ordynacji pruskiéj, a nie według wojenno-karnéj ustawy, na zasadzie któréj to ustawy tak śledztwo prowadzone jak i sąd był wyznaczony.

Następnie skład sądowy oddalił się do osóbnego pokoju i po czterogodzinnych naradach powróciwszy, w obec publiczności odczytał wyrok skazujący Jaroszyńskiego na karę śmierci.

Wyrok ten i cała sprawa mają być przedstawione na rewizję jenerał-audytorjatu.

Z Najwyższego rozkazu, sprawa przeciwko przestępcy Ludwikowi Jaroszyńskiemu była oddaną do rewizji nie jeneralnemu, lecz polowemu Audytorjatowi wojsk w Królestwie Polskiém konsystujących.

Po rozpoznaniu okoliczności sprawy, polowy audytorjat uznał za potrzebne poddać szczegółowemu rozbiorowi dowodzenia i wnioski, objawione w sądowéj obronie, w toku publicznie odbywanego procesu.

Obrońca Jaroszyńskiego upraszał sąd wojenny o zwrócenie uwagi na tę okoliczność, że zdaniem jego śledztwo w sprawie obwinionego było prowadzone na zasadzie ordynacji kryminalnéj pruskiéj, według któréj zatém i przestępstwo powinno być sądzonem.

Opierając się na tém, przedstawiał:

1 Że przyznanie się obwinionego nie jest dostatecznem do uznania rzeczywistości faktu, ponieważ ze sprawy nie widać, żeby Jego Cesarska Wysokość uznał Jaroszyńskiego za tę osobę która do niego strzelała. Przytém obrońca tłumaczył, że przyznanie się do winy przez obwinionego ma całą moc dopiero wtedy, kiedy nastąpi w porządku sądowym, w skutek zapytań sędziego lub dobrowolnie, kiedy obejmuje główne wypadki czynu i nie może być zbitem przez inne okoliczności do sprawy wchodzące. Zeznania zaś Jaroszyńskiego, obrońca uważał za niejasne, bezzasadne i niezgodne z okolicznościami, w śledztwie wykrytemi. I tak naprzykład, Jaroszyński przyznając się do zamachu na życie Jego Cesarskiéj Wysokości, z początku oświadczył, iż uczynił to bez poprzedniéj przez kogokolwiek namowy, późniéj zaś, gdy kommisja śledcza dała mu obietnicę, że w razie szczerego przyznania się będzie wolnym od kary śmierci, Jaroszyński przyznał się, że do przestępstwa był namówionym i wskazał osoby, które téj namowy były sprawcami, co przecież przez śledztwo potwierdzonem nie zostało, gdyż Chmieleński i Rodowicz zniknęli; a co przekonywa, że zeznania obwinionego nie zgadzają się z innemi okolicznościami, przez śledztwo wykrytemi.

2 Przeciwko Jaroszyńskiemu nie ma zeznań świadków, stanowczo onego przekonywających, gdyż milicjanci Biały i Malinowski, którym zależało na tém, aby winny był schwytanym, i w razie przeciwnym podlegaliby odpowiedzialności, nie mogą tém samém świadczyć przeciwko obwinionemu.

Zeznania księcia Bebutowa i innych, nie stwierdzone przysięgą są tegoż samego znaczenia. W takiem więc położeniu rzeczy, wyrok na obwinionego nie powinien być tak surowym, jak prawo wymaga.

i 3 Obrońca przywodził na obronę obwinionego, że tenże był do przestępstwa namówiony, że niedawno doszedł do pełnoletności i również jak i sam obwiniony wynurzył żądanie, aby obietnica mu uczyniona mianą była na uwadze.

W końcu zaś odwołał się do art, 168 ks. I prawa wojenno-kryminalnego, według którego jakoby Jaroszyński w takim tylko razie mógł być skazanym na karę śmierci, gdyby był oddany pod zawyrokowanie Najwyższego sądu kryminalnego.

Polowy sąd wojenny w wyroku swoim, uznawszy Jaroszyńskiego, zgodnie z jego przyznaniem się, stwierdzonem przez zeznania czterech świadków, za winnego zamachu na życie Jego Cesarskiéj Wysokości, nie uczynił żadnego wniosku co do okoliczności przywiedzionych przez obrońcę obwinionego, pozostawiając Władzy Wyższéj wyrzeczenie, o ile kommisja śledcza mogła obwinionemu czynić nadzieję ułaskawienia.

Polowy zaś audytorjat uważa, że obrona, jakoby nawet własne przyznanie się obwinionego do przestępstwa nie było dostateczném do uznania faktu za rzeczywisty, dla tego, iż nie był zapytywanym Jego Cesarska Wysokość, czy rzeczywiście Jaroszyński do niego strzelał w obecnym wypadku, stanowczo miejsca mieć nie może. Z jednéj strony sam fakt dokonanego przestępstwa, na którem winny zaraz na miejscu w obecności innych osób był schwytanym, z drugiéj zaś zupełne przyznanie się Jaroszyńskiego podczas śledztwa i w sądzie do tego, że on sam targnął się na życie Jego Cesarskiéj Wysokości, wszystko to nie podaje najmniejszéj wątpliwości do uznania, że Jaroszyński rzeczywiście jest sprawcą tego przestępstwa. Przyznanie się jego było dobrowolne, stwierdzone przez niego na sądzie publicznym i w zupełności zgodne z okolicznościami wypadku. Że z początku nie chciał wymienić żadnego ze swych wspólników, to może być przepisanem jedynie jego uporowi; że zaś wskazanych przez niego osób nie wykryto, to wobec pewnéj wiadomości, że były w Warszawie i miały z nim stosunki, nie daje jeszcze prawa do wniosku, że przyznanie się obwinionego nie jest zgodnem z okolicznościami, wykrytemi przez śledztwo.

Następnie, zeznania świadków, w obec jawności spełnionego faktu, stwierdzonego przez przyznanie się obwinionego, mogą tylko poprzeć rzeczywistość tego co zaszło i posłużyć ku wyjaśnieniu szczegółów; dla tego też podniesiona przez obrońcę kwestja, że zeznania jednych świadków, z liczby tych co chwytali obwinionego, jako spełniających swoją powinność, a tém samém w sprawie implikowanych, jak niemniéj zeznania innych, niezaprzysiężone, nie powinny mieć rzeczywistego znaczenia, nie może być brana na uwagę.

W skutku tego i prośba o ułaskawienie obwinionego, z powodu zrobionéj mu przez kommisję śledczą nadziei nie kwalifikuje się do uwzględnienia, gdyż ułaskawienie, w moc art. 130 księgi I-éj prawa wojenno-kryminalnego zależy od Najwyższéj Samowładnéj władzy i miłosierdzia Monarszego. Obok tego Jaroszyński publicznie wyznał w sądzie, że postanowił wyjawić prawdę i wskazać wspólników dopiero wtedy, gdy z polskich zagranicznych gazet dowiedział się, że postępek jego zganiono.

Nadto zeznanie obwinionego, w którém tenże wymienił swych wspólników, dalekiem jest od zupełnego przyznania się, gdyż tak podczas śledztwa jak i publicznego sądu, uporczywie nie chciał wyjaśnić, jakieby miała znaczenie i czémby była znaleziona przy nim notatka, zawierająca początkowe litery i sylaby 10 nazwisk, bez względu na to, że notatkę takową uznał za własnoręczną i przez niego podpisaną.

W końcu powołanie się obrońcy na art. 168 księgi 1-éj prawa wojenno-kryminalnego, według którego przestępca skazywanym bywa na karę śmierci, jakoby wtedy tylko, kiedy sprawa bywa sądzoną przez Najwyższy sąd kryminalny, oraz żądanie obrońcy, aby do przestępstwa Jaroszyńskiego były zastosowane postanowienia ordynacji pruskiéj, nie zasługują na żadną uwagę, dla tego, że na zasadzie przytoczonego artykułu, za zamach na życie członków Cesarskiego domu, wyznaczenie kar, na miejsce kary śmierci, obowiązuje tylko komissje wojenno-sądowe w czasie pokoju, lecz nie polowe sądy wojenne, obecnie w tutejszym kraju, ogłoszonym w stanie wojennym zaprowadzone.

Gdy zastosowanie postanowień ordynacji kryminalnéj pruskiéj do przestępstwa Jaroszyńskiego, sprzeciwia się art. 183 i 185 ks. 1-éj tomu XV zb. pr. (wyd. 1857 r.), jak również art. 174 kodeksu kar głównych i poprawczych wprowadzonego do Królestwa Polskiego na mocy ukazu NAJJAŚNIEJSZY CESARZA na d. 12 (24) marca 1847 roku wydanego, byłoby niezgodném z zasadami polowego sądu wojennego, którego obowiązkiem jest sądzić i działać na podstawie wojennego prawa kryminalnego, a przy wydawaniu wyroków o osobach cywilnych w pewnych razach, jak to i w obecnéj sprawie powinno mieć miejsce, kierować się przepisami ogólnemi kodeksu kar głównych i poprawczych.

Zważywszy wyłożone powyżéj okoliczności, polowy audytorjat uznał Ludwika Jaroszyńskiego, z urodzenia mieszczanina, przed sąd stawionego, winnym: a) targnięcia się na życie Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego Mikołajewicza, co zostało dokonaném 21 czerwca (3 lipca) r. b. przez danie do Dostojnéj Jego Osoby wystrzału z rewolweru, nabitego kulą, przyczém Jego Cesarska Wysokość był raniony w lewe ramię; b) stałego zamiaru, do którego się sam przyznał, pozbawić życia margrabiego Wielopolskiego, naczelnika rządu cywilnego w Królestwie Polskiem, do spełnienia czego szukał tylko dogodnéj pory; i c) zamachu, do którego się również sam przyznał, na obalenie przez wspomnione przestępstwo władzy rządowéj w Królestwie Polskiem, w którym to celu wziął bezpośredni udział w uknutym ku temu spisku i jego działaniach, ze świadomością celu tych działań.

Z tych powodów, polowy audytorjat w ścisłém zastosowaniu się do art. 83, 96, 166, 168 170 ks. 1-éj praw wojenno-kryminalnych (wyd. 1859 r.), oraz art. 20 i 283 ks. 1-éj tomu XV zb. pr. (wyd. 1857 r.), wnosi, aby przestępca stanu Ludwik Jaroszyński, za wymienione wyżéj przestępstwa, był pozbawiony praw stanu i ukarany śmiercią przez powieszenie.

Obok tego, polowy audytorjat zważywszy, że ukrywający się dotąd Ignacy Chmieleński stanu szlacheckiego i czeladnik krawiecki Edward Rodowicz, zeznaniami przestępcy stanu Jaroszyńskiego są obwinieni, wnosi, aby pomienieni Chmieleński i Rodowicz, w razie przytrzymania ich lub dobrowolnego stawienia się, oddani byli pod osądzenie polowego sądu wojennego. Tymczasem zaś, aby zgodnie z wyrokiem sądu ogłosić w pismach publicznych ich rysopis, aby ci, u którychby przebywali, natychmiast po ogłoszeniu dostawili ich, albo zawiadomili o miejscu ich pobytu właściwą władzę, pod zagrożeniem, iż w razie przeciwnym, na zasadzie art. 277, 278 i 283 ks. 1-éj tomu XV zbioru praw (wyd. 1857 r.), ulegną karze za przechowywanie przestępców politycznych ustanowionéj.

Konfirmacja.

Roztrząsnąwszy przedstawienie audytorjatu polowego o przestępcy politycznym Ludwiku Jaroszyńskim pod wyrokiem sądu polowego wojennego zostającym, zatwierdzam, na mocy nadanéj mi przez NAJJAŚNIEJSZEGO CESARZA władzy, konkluzje audytorjatu polowego w jego przedstawieniu wyrażoną. Kara śmierci na przestępcy Jaroszyńskim ma być spełniona w dniu 9 (21) miesiąca i roku bieżącego, o godz. 9-éj rano, na stoku cytadeli Aleksandrowskiéj, przy zachowaniu istniejących w tym względzie przepisów.

Warszawa, d. 7 (19) sierpnia 1862 r.

(podpisano) KONSTANTYN.

Сегодня, 14 (26) августа, въ 9 часовъ утра, въ исполненіе приговора военныхъ судовъ, Лудовикъ Рылль, признанный виновнымъ: въ непосредственномъ соучастіи въ тайномъ заговорѣ, имѣющемъ цѣлію ниспроверженіе правительственной власти и общественнаго порядка въ Царствѣ Польскомъ, покушеніи съ политическою цѣлію на жизнь начальника гражданскаго управленія въ Царствѣ графа Веліопольскаго, маркиза Гонзаго Мышковскаго,—и Иванъ Ржоньца, признанный виновнымъ: въ обдуманномъ заранѣе покушеніи на жизнь тогоже начальника гражд. управ. въ царствѣ, соучастіи въ заговорѣ, имѣющемъ цѣлію ниспроверженіе правительственной власти и общественнаго порядка въ Царствѣ, а также другихъ преступленіяхъ,—подвержены смертной казни на висѣлицѣ, исполненной на гласисѣ Александровской цитадели.

ВИЛЬНО.

Объявленіе Виленскаго губернскаго питейно-акцизнаго управленія.

На основаніи Высочайше утвержденнаго 4-го іюля 1861 года положенія о питейномъ сборѣ назначены въ продажу слѣдующіе роды гербовой патентной бумаги:

I. *Во всѣхъ Уѣздныхъ Казначействахъ Виленской губ.*

1) *На винокуреніе:* съ заводовъ, имѣющихъ квасильные чаны въ совокупности емкостію въ 540 вед. по 10 р., отъ 540 до 1080 вед. п о20 р. и затѣмъ накаждыя 540 ведеръ емкости сихъ чановъ прибавляетсяпо 10 руб.

2) *На пивовареніе:* съ заводовъ, имѣющихъ посуду емкостію въ 100 вед. по 20 руб., отъ 100 до 150 ведеръ по 30 руб. и затѣмъ на каждыя 50 ведеръ емкости посуды прибавляется по 10 руб. Эти же патенты выдаются *на медовареніе:* съ заводовъ, имѣющихъ котлы емкостію въ 35 ведеръ по 20 руб., отъ 35 до 50 ведеръ по 30 руб. и затѣмъ на каждыя 15 ведеръ емкости котловъ прибавляется по 10 рублей.

3) *На выдѣлку водокъ:* съ заводовъ въ уѣздныхъ городахъ и прочихъ мѣстахъ уѣздовъ Виленской губерніи, по 50 рублей.

4) *На городскія трактирныя заведенія:* въ г. Вильно по 50 руб., а въ уѣздныхъ городахъ по 15 руб. съ каждаго заведенія, но съ раскладкою между содержателями ихъ порядкомъ, для городскаго акциза установленнымъ въ положеніи о трактирныхъ заведеніяхъ, Высочайше утвержденномъ 4-го іюля 1861 года. Эти же патенты выдаются на гостинницы при почтовыхъ станціяхъ, съ обозначеніемъ цѣнъ въ г. Вильно по 50 руб., въ прочихъ мѣстахъ по 15 рублей.

5) *На уѣздныя трактирныя заведенія,* по 15 руб.

II. *Только въ Виленскомъ уѣздномъ казначействѣ:*

6) *На выдѣлку водокъ:* съ заводовъ въ г. Вильно по 75 рублей.

7) *На выдѣлку издѣлій изъ вина,* т. е. съ заводовъ, выдѣлывающихъ лакъ, политуру, духи и освѣтительную жидкость, повсемѣстно по 10 руб.

8) *На продажу питей* въ г. Вильно: а) съ оптовыхъ складовъ, б) добавочныхъ на ренсковые погреба съ распивочною продажею и в) съ питейныхъ домовъ, шинковъ и корчемъ,—по 50 рублей.

Гг. владѣльцы и арендаторы винокуренныхъ заводовъ, по взятіи патентовъ на весь періодъ винокуренія $18^{62}/_{63}$ г., могутъ получать въ каждомъ уѣздномъ городѣ изъ окружныхъ питейно-акцизныхъ управленій:

а) *безденежно* бланки для объявленій и свидѣтельствъ на каждый срокъ винокуренія и самыя формы, по которымъ объявленія должны быть писаны.

б) *по заготовительной цѣнѣ* винокуренную, подвальную и нумераціонную книги, каждую по 50 коп., и бланки для копій съ этихъ книгъ, за каждый листъ по копѣйкѣ.

Г. Начальникъ Виленской губерніи, дѣйст. стат. сов. М. Н. ПОХВИСНЕВЪ, возвратился изъ-за границы.

— Dziś, t. j. 14 (26) sierpnia, o godzinie 9-éj z rana, w wykonaniu wyroków sądów wojennych, Ludwik Ryll uznany winnym: wzięcia bezpośredniego udziału w potajemnym spisku mającym na celu obalenie władzy rządowéj i porządku publicznego w Królestwie Polskiem; targnięcia się w celu politycznym na życie JW. naczelnika rządu cywilnego w Królestwie, hrabiego Wielopolskiego, margrabiego Gonzaga Myszkowskiego, — i Jan Rzońca uznany winnym: obmyślanego naprzód zamachu na życie tegoż JW. naczelnika rządu cywilnego w Królestwie; przyjęcia udziału w uknutym spisku mającym na celu obalenie władzy rządowéj i porządku publicznego w Królestwie oraz innych przestępstw—ponieśli karę śmierci przez powieszenie, które nastąpiło na stoku cytadeli Aleksandrowskiéj.

WILNO.

Ogłoszenie Wileńskiego zarządu gubernjalnego poboru akcyzy od trunków.

Na zasadzie Najwyżéj utwierdzonéj 4 lipca 1861 r. Ustawy o poborze trunków, przeznaczone zostały do przedaży następujące gatunki herbowego papieru patentowego:

I. *We wszystkich podskarbstwach powiatowych gubernji Wileńskiéj:*

1) *Na gorzelnictwo:* od browarów, w których czopy fermentacyjne mają ogólnéj objętości 540 wiader po 10 rubli, od 540 do 1080 wiad. po 20 rub. i następnie za każde 540 wiader objętości tych czopów, dodaje się po 10 rs.

2) *Na robienie piwa:* od browarów, które mają naczynia objętości 100 wiader po 20 rub., od 100 do 150 wiader po 30 rub., i następnie za każde 50 wiader objętość, naczyń dodaje się po 10 rub. Też same patenta wydają się *na robienie miodu:* od browarów, w których są kotły objętości 35 wiader po 20 rub., od 35 do 50 wiader po 30 rub., i następnie za każde 15 wiader objętości kotłów, dodaje się po 10 rub. sr.

3) *Na wyrabianie wódek:* od zakładów w miastach powiatowych i w innych punktach powiatów gubernji Wileńskiéj, po 50 rubli.

4) *Na traktjernicze zakłady miejskie:* w m. Wilnie po 50 rub., a w miastach powiatowych po 50 rubli od każdego zakładu, lecz z rozłożeniem między utrzymujących je, wedle porządku przepisanego w ustawie o zakładach traktjerniczych Najwyżéj utwierdzonéj 4-go lipca 1861 roku. Też same patenta wydają się na restauracje przy stacjach pocztowych, z oznaczeniem cen w m. Wilnie po 50 rub. w innych zaś miejscach po 15 rubli.

5) *Na powiatowe zakłady traktjernicze,* po 15 rubli.

II. *Tylko w wileńskiém podskarbstwie powiatowém:*

6) *Na wyrabianie wódek:* od zakładów w m. Wilnie, po 75 rubli.

7) *Na wyrabianie wyrobów z wódki,* t. j. z zakładów, w których wyrabiają lakier, politurę, perfumy i płyn dla oświecania, we wszystkich miejscach, po 10 rubli.

8) *Na przedaż trunków,* w m. Wilnie: a) od składów ogólnych, b) dodatkowych do sklepów winnych z wyprzedażą drobiazgową i c) z handlów, z szynków, i z karczem,— po 50 rubli.

Pp. właściciele i dzierżawcy browarów wódczanych, po wzięciu patentów na cały perjod pędzenia wódki $186^{2}/_{3}$ r., mogą, w każdém mieście powiatowém z okręgowych Zarządów poboru akcyzy od trunków, otrzymywać:

a) *Bezpłatnie*—blankiety na objawiewia i na świadectwa na każdy termin pędzenia wódki i same formy, wedle których objawienia powinne być pisane.

b) *Po cenie obstalunkowéj*—browarną, magazynową i numeracyjną księgę, każdą po 50 kop. sr. i blankiety na kopje z tych ksiąg, za każdy arkusz po 1 kopiejce srébrem.

JW. Naczelnik gub. Wileńskiéj, rzecz. rad. st. M. POCHWISNIEW, wrócił z za granicy.

Dział nieurzędowy

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Rokosz przeniósł się na inną widownię; Garibaldi wsiadł na okręt angielski i z 1000 ochotników, przepłynął w nocy z niedzieli na poniedziałek, to jest z dnia 24 na 25 sierpnia, do Kalabrji i wysiadł w małym porcie Melito. Nędzna ta mieścina liczy zaledwie 1700 mieszkańców. Wódz miał stamtąd pójść na Reggio, twierdzę, w któréj znajduje się załoga królewska. Dnia 25 wydał rozkaz dzienny, w którym zapowiedział, ze wkrótce wejdzie do Neapolu. Według dziennika la France, z każdym dniem nieprzychylniejszego sprawie włoskiéj, cała Kalabrja miała oświadczyć się przeciw rządowi królewskiemu. Jenerał Cialdini, po rozmówieniu się w Neapolu z jenerałem Lamarmora, popłynął do Kalabrji. Admirał Persano, przybywszy do Katany, rozkazał uwięzić kapitanów dwóch okrętów wojennych włoskich, za to, że nieschwytali statku angielskiego, na którym Garibaldi wypłynął z Katany. Tłómaczą się oni wprawdzie, że majtkowie posłuszeństwa odmówili; niewiadomo, o ile to usprawiedliwienie jest rzetelném; okazuje się tylko, że chociaż majtkowie włoscy nie spełnili rozkazów dowódców, nie złamali jednak przysięgi królowi. Wojsko dotąd jest wierne; zachowanie się jego trwoży ochotników; tak Menotti Garibaldi wysłany przez ojca do Messyny musiał wrócić do Katany, bo na drodze ujrzał wojsko królewskie i nie miał najmniejszéj nadziei, że mu spokojnie przejść pozwoli. Garibaldi nie mógł wszystkich ochotników zabrać z sobą, zostało ich 800 w Katanie; wojsko zmusiło ten oddział do złożenia broni. Wnet po odpłynieniu wodza, władze królewskie, z okrętów, na które się schroniły, wróciły na swe posady i rząd znowu prawidłowie działać począł, nim jeszcze jenerał Cialdini stanął na ziemi kalabryjskiéj, już rozpoczęły się działania wojenne. Wysłana zwiada z twierdzy Reggio, stoczyła utarczkę dnia 26 sierpnia, a nazajutrz dnia 27 w powtórnéj bitwie, wzięła 42 rokoszanów w téj liczbie wielu oficerów, między innymi majora Mirighi. Garibaldyści mają mnóstwo ranionych, królewscy trzech tylko żołnierzy mniéj więcéj skaleczonych. Telegraf doniosł, że pojedyncze oddziały ochotnicze dla połączenia się z Garibaldim, przepłynęły z Sycylji na ląd i dostały się do zatoki Gioja. Jenerał de la Marmora, przedsięwziął wszelkie środki ostróżności, na przypadek wejścia Garibaldiego do Neapolu, i rzeczywiście rząd królewski wytężyć powinien wszystkie siły, bo półmiljonowa ludność téj stolicy, tak łatwo zapalna, najrozmaitszemi namiejętnościami miotana do stałych przekonań i wytrwałości w nich nie przywykła, w chwili uniesienia może dopuścić się największych nieprawości. Prefekt neapolitański, który podobnież jak Henryk Cialdini, został nadzwyczajnym komissarzem, i w mocy dekretu królewskiego rozciągnął stopę wojenną na cały kraj na stałym lądzie, postanowił działać doraźnie i usunąć wszystkie podniety rokoszowego pożaru, dla tego też skoro posłowie Mordini i Fabrizzi przybyli dnia 26 sierpnia z Sycylji do Neapolu, jenerał Lamarmora natychmiast uwięzić ich rozkazał. Snać dowiedzieć się musiał, że podróż ich do Katany w zamiarze namówienia Garibaldiego do uległości królowi, była tylko pozorem, ukrywać zaś musiała rokoszowe zamysły. Podobnież uwięziony został naczelnik Camorristów Calicchia.

Środki przedsięwzięte przez admirała Persano końcem przecięcia wszelkich stosunków między Sycylją i Kalabrją, zdają się być skutecznie obmyślane. Parostatki nieustannie przerzynają morze, aby nie dozwolić przemknąć się ani jednéj nawet łodzi. Cialdini zostawił na swojem miejscu w Sycylji, jenerała Brignone, sam zaś działać będzie w Kalabrji lnb tam gdzie obecność jego okaże się potrzebną.

Rząd turyński, czuwa nad przywróceniem porządku; czytelnicy znajdą pod Włochami przedstawienie ministrów, doradzające królowi ogłoszenie krajów obojga Sycylji w stanie oblężenia; dziś otrzymane dzienniki zagraniczne przyniosły nam tekst dekretu rozwiązania towarzystwa wybawczego genueńskiego, umieścimy go w następnym numerze Kurjera. W obec obecnych okoliczności, rząd francuzki rozkazał flocie ewolucyjnéj stojącéj w porcie korsykańskim w Ajaccio pod dowództwem wiceadmirała Rigault de la Genouille natychmiast płynąć pod Neapol, co skoro stało się wiadomém, wnet i rząd angielski posłał do zatoki neapolitańskiéj podobnież i swoje okręty.

Że rokosz w piérwszym zawiązku stłumionym nie został, rząd przypisuje jenerałowi Cuggia. Proklamacja królewska 3 sierpnia została mu przesłaną, z rozkazem aby ją doręczył Garibaldiemu. Spełnił on to poruczenie przez pośrednictwo książęcia della Verdura i posła sejmowego la Loggia. Garibaldi przyjął ich w Caltanisetta otoczony orszakiem ochotników; rzuciwszy obojętnie okiem na proklamację, włożył ją do kieszeni i rzekł: „to nie są słowa Wiktora-Emmanuela, znam ja dobrze myśl królewską!" Daléj oświadczył, że ochotników nie rozpuści. Należało jenerałowi Cuggia natychmiast wyprowadzić wojsko, i zmusić rokoszanów do złożenia broni; lecz instrukcje zalecały mu największą oględność, i o ile można, unikanie rozlewu krwi włoskiéj. Jenerał Cuggia, mąż ducha pojednawczego, sądził, że opasawszy Garibaldiego przeważnemi siłami i idąc w ślady za nim po wszystkich skrętach jego obrótów, niedopuszczając łączyć się z nim powstańcom, przecinając dowóz żywności i potrzeb wojennych, zmusi go nakoniec do usłuchania głosu królewskiego. Doniósł rządowi, że taki sposób postępowania obrał; minister wojny jenerał Petitti, rozkazał mu wezwać urzędowie Garibaldiego do rozpuszczenia ochotników, czego jeżeli we 24 godzin nieuczyni, stoczyć z nim bitwę. Gdy jenerał Cuggia zabiera się do spełnienia otrzymanego rozkazu, Garibaldi zawiadamia listami i prefekta palermitańskiego i kontradmirała Albani, że chciałby wiedzieć o doli jaka go czeka, bo ze swojéj strony, warowałby wolny powrót do domów ochotnikom, uwolnienie od wszelkich kar zbiegów wojskowych i przewiezienie siebie na okręcie rządowym do Ameryki. Jenerał Cuggia po otrzymaniu listu, wstrzymał się z urzędową zapowiedzią Garibaldiemu, że we 24 godzin uledz powinien, i zażądał z Turynu nowych instrukcij. Nim te nadeszły, rząd otrzymał wiadomość o wtargnieniu wodza do Katany. Jenerał Cuggia został odwołany z urzędu, i dziś już pojednanie zdaje się być niepodobném. Wojska królewskie w Sycylji stały się mniéj potrzebnemi; cała usilność wytężona być musi, aby Garibaldiego nie puścić do Neapolu; w przewidzeniu jednak, że to nastąpić może, floty francuzka i angielska stanęły w zatoce tego miasta dla stłumienia rozruchów, jeżeliby wtargnienie Garibaldiego zapalić je miało. Dziś, kiedy droga polubowna zdaje się być zamkniętą, pragnąć tylko należy, aby ucichła ta burza co najprędzéj i z najmniejszém krwi rozlewem. Pod innemi względami, stan Włoch jest spokojny; zewnętrzne stosunki między-narodowe pożądane, a lubo p. Benedetti poseł francuzki, Turyn opuści, wnet inny przedstawiciel Francji tę posadę zajmie; Rossja wysyła hrabiego Stackelberg na dawniejsze stanowisko przy dworze Wiktora-Emmanuela; wszyscy urzędnicy, którzy dotąd liczyli się przy legacji neapolitańskiéj, to jest przy Franciszku II, pootrzymywali inne posady; tymże trybem i przy dworze pruskim umocowany przedstawiciel Franciszka II, książę Carini, zakończył urzędowanie swoje i przeniósł się z Berlina do Drezna. Rzecz dziwna, że minister spraw zagranicznych neapolitańskich tak dotąd pracowity, tylu okólnikami i protestacjami zapełniający słupy dziennikarstwa, jeszcze nie wystąpił z protestacją przeciw uznaniu królestwa włoskiego przez dwa wielkie północne państwa. Wiadomość nakoniec, że Hiszpanja i Austrja doręczyły Francji notę, iż w razie wycofania wojsk francuzkich z Rzymu, własne wprowadzić tam zamierzają, okazała się bezzasadną.

Przyrzekliśmy w przeszłym poglądzie, że podamy wiadomość o stosunkach między dworami wiedeńskim i berlińskim. Wywiązując się z téj obietnicy, powinniśmy uprzedzić czytelników, że trzy główne zadania różnią między sobą Austrję i Prusy, a mianowicie: reforma Związku niemieckiego, traktat handlowy zawarty przez Prusy z Francją i przyznanie przez króla Wilhelma I, Wiktora-Emmanuela i jego następców królem włoskim.

Skutkiem wielkiego politycznego błędu, Leopold I cesarz niemiecki i August II król polski, dozwolili w roku 1701, 18 stycznia, elektorowi brandeburgskiemu wziąć koronę pruską. We czterdzieści lat później następca elektora, wydarł Szlązk jego wnuczce, a we sto piętnaście lat potomek Augusta II stracił znaczną część odwiecznych saskich posiadłości, które podobnież do Prus wcielono. Nowe królestwo ciągle potężniało, a w skutek ostatniéj wielkiéj wojny z Napoleonem I, zajęło tak silne stanowisko w Niemczech, że wpływ domu austryjackiego równoważyć poczęło. Utworzenie związku niemieckiego było mądrym na swój czas pomysłem; minister Stein skreślił jego osnowę a książe Metternich postarał się o zapewnienie w nim pierwszeństwa, dla austryjackiego cesarstwa. Wkrótce między obu dworami, wynurzyły się wprost przeciwne dążności. Austrja przedstawiała pierwiastek monarchiczny, Prusy ludowy. Rozwój wyobrażeń, głębsza i powszechniejsza znajomość prawa, sprawiły, że ten pierwiastek przez Prusy broniony, przeniknął całe Niemcy, i podkopywać począł nietylko władzę pojedyńczych tronów niemieckich, ale nawet oddziałał na prawa samego domu hohenzollernskiego. Ciągłe nurtowanie i wrzenie społeczności niemieckiéj, do tego doprowadziło, że dwór pruski uląkł się swojego ludowego przewodnictwa a austryjacki jeszcze silniéj umyślił zespolić z sobą obrońców władzy. Naród niemiecki począł się niecierpliwić i dopominać o reformę związku niemieckiego, któraby doprowadzić go miała do jednolitéj wielkiéj ojczyzny. Dom królewsko-pruski w myśli ludowéj miał odziedziczyć wskrzeszoną puściznę Karola W. a wszystkie pojedyńcze rządy, w sobie pochłonąć. Gabinet pruski, niechcąc popychać zdarzeń, wolał rzeczy zostawić powolnemu biegowi, utrzymać sejm związkowy, lecz zaprowadzić w nim dwie izby; jednę wyższą złożoną z pełnomocników wszystkich rządów niemieckich, drugą niższą, mającą wziąć początek z powszechnego głosowania; głównie zaś, gabinet pruski pracował nad tém, aby cała zbrojna siła Niemiec przeszła pod jego dowództwo i w tym celu zawierać począł konwencje z pojedyńczemi księstwami, należącemi do Związku. Przeciw tym wszystkim zamiarom pruskim, które jednak byłyby tylko półśrodkami, Austrja stanowczo wystąpiła, i wezwała do wspólnego oporu Hanower, Saksonję, Bawarję, Würtemberg i obiedwie Hessje. Zjazd pełnomocników tych państw w Würzburgu nadał miano ligi würzburgskiéj téj głównie południowéj części Niemiec, a ta liga, bezwarunkowo i we wszystkich szczegółach wiernie z Austrją trzymać postanowiła. Noty austryjacka i pruska, oddane zostały pod rozbiór sejmu francuzkiego. Dziś główna różnica między niemi, zdaje się na tém polegać, że według projektu pruskiego izba poselska ma pochodzić z powszechnego głosowania, według zaś austryjackiego, zgromadzenia przedstawicielskie mają wybierać umocowanych ze swego grona, tak jak w cesarstwie austryjackiém, pojedyńcze sejmy ziem, księstw i królestw wysyłają delegowanych do Wiednia, na radę cesarstwa. Ta różnica na pozór błaha, tai tylko głęboką niepojednaną niezgodę, która w całém politycznem życiu tych obu państw istnieje i prędzéj później, wywoła je do ostatecznéj walki. Sejm frankfurcki, odroczony jest do 9 października; w końcu więc pomienionego miesiąca, albo w początkach listopada, oczekiwać należy parlamentowego sporu; o rozstrzygnieniu stanowczém ani myśleć, bo nie jest to w obyczaju rządów niemieckich działać doraźnie. Drugi powód zatargi pochodzi ze stosunków handlowych. Fryderyk Wilhelm III, utworzył związek celny niemiecki, do którego prócz Austrji weszły wszystkie państwa związek polityczny niemiecki składające. Obfite korzyści, jakie ztąd na przemysł i handel spłynęły, obliczyć się nawet nie dadzą. Przed zawarciem tego związku, Niemcy jeżyły się rogatkami celnemi, handel wewnętrzny doświadczał niesłychanych przeszkód, a stąd cierpiał rozumny rozwój sił przyrodzonych i przemysłowych kraju. Tymczasem Austrja, z téj tylko przyczyny, że piérwszy pomysł Związku celnego nie od niéj wyszedł, upokorzona w swéj dumie, namówiła wierną sobie ligę würzburgską do sprzeciwieństwa traktatowi świeżo między Francją i Prusami zawartemu, pomimo to, że Prusy do działania w imieniu Związku celnego upoważnione były osobnemi od jego członków pełnomocnictwami. Saksonja lepiéj od innych pojmująca potrzeby i dobro kraju, oderwała się na ten raz od Wiednia, ale Bawarja, Würtemberg i Hanower, stawią ogromne trudności. Lecz i ten przedmiot prędkiego rozstrzygnienia nie otrzyma, bo dawny Związek celny, dopiero 1 stycznia 1866 albo ponowionym, albo rozwiązanym być może; kancelarje więc niemieckie będą miały aż nadto czasu do zapisania stosu papierów.

Najboleśniejszym atoli i najdrażliwszym przedmiotem zawziętości Austrji do Prus, jest przyznanie królestwa włoskiego. Wybuchnęła tu z całą gwałtownością, z całém zapomnieniem na przyzwoitość duma austryjacka. Król Wilhelm, przyznając królestwo włoskie, wyjednał od gabinetu turyńskiego pewne rękojmie na rzecz Austrji i rozkazał posłowi swojemu w Wiedniu, udzielić je hrabiemu Rechberg. Te rękojmie obejmowały zapewnienie, że król włoski nie dopomni się ani o część południową Tyrolu, ani o Trydent, ani nakoniec o Tryest i dawne dalmackie posiadłości rzeczypospolitéj weneckiéj. Cesarz Franciszek Józef kazał odpowiedzieć, że te rękojmie, któremi przechwala się tak dwór berliński, nie warte są arkusza papieru, na którym je spisano, a jenerał Durando, który na nie zézwolił, sam nie wierzy, aby miały jakiekolwiek znaczenie. Obrażony dwór berliński, odpisał, że takie przyjęcie jego najlepszych chęci, służyć mu odtąd będzie za naukę, aby nigdy i w niczém nie starał się być Austrji pomocnym. Widać, że cesarz Franciszek Józef nie zapomniał, że jeszcze sto lat nie upłynęło od czasu, w którym Fryderyk W. jako arcy-podkomorzy cesarstwa, trzymał strzemię stryjecznemu prapradziadowi jego, Józefowi II.

Włochy.

Turyn, 21 sierpnia. Garibaldi zdaje się mieć zamiar pójścia na Messynę; byłby to krok bardzo ważny, gdyż to miasto jest drugiém po Palermo, i mogłoby tam przyjść do krwawéj bitwy. Mówiono dziś, że gabinet zrażony oględnością jenerała Cuggia, który postępował raczéj jak dyplomata, nie jak wojownik, ma zamiar opatrzyć bardzo rozciągłą władzą jenerała Cialdini. Jenerał Cuggia jest nadzwyczaj pojednawczy, najżywszém jego pragnieniem było zawsze unikanie wszelkiego starcia się w życiu politycznem i zawsze być ze wszystkimi dobrze, z królem, z Garibaldim, z hrabią Cavour, z baronem Ricasoli i z panem Rattazzi. Takie usposobienie czyniło go niezdatnym na głównodowodzącego w Sycylji, w chwili, w któréj należało wybierać stanowczo.

Jenerał Cialdini jak wojownik działać będzie silnie i doraźnie; jak mąż stanu trudno o nim wyrzec. Pamiętny jest list jego pisany do Garibaldiego, który o mało nie doprowadził do pojedynku tych dwóch jenerałów włoskich; późniéj przybywszy do Neapolu w dostojności namiestnika królewskiego, w osóbnéj proklamacji dziękował syndykowi za wspaniały obchód imienin Garibaldiego, którego czci jak pół-Boga.

Izby zostały dziś odroczone.

Turyn, 21 sierpnia. Otrzymane wczoraj wiadomości są nadzwyczaj ważne. Garibaldi wszedł do Katany; wojska królewskie cofają się, te same wojska, które tam posłano dla zatamowania postępu ochotników. Prefekt ustępuje z kolei i Garibaldi jest panem znacznego miasta. Cóż należy sądzić o odpowiedzi danéj wczoraj przez pana Rattazzi senatorowi Giulini, w któréj przebijała się nadzieja układów?

Wysłano świeże wojska na wyspę; stan rzeczy przynajmniéj pozornie zdaje się być bardzo wytężony.

W ogłoszeniu proklamacji królewskiéj dnia 3 sierpnia, nie zastanowiono się podobno nad niebezpieczeństwem narażenia powagi korony! Król przemówił, a Garibaldi i jego zwolennicy nic na głos jego nie zważają; wojska są wysłane dla zmuszenia go do posłuszeństwa, a tymczasem nie dozwalają im zajrzeć mu w oczy. Rzecz daremna, należy albo działać, albo przyznać, że Garibaldi ma słuszność.

Usiłowania stronnictw skrajnych podwoiły swą działalność; może z góry przedsięwzięty został jaki niezbędny i zbawienny środek ostróżności. Mówią, że wielu mężów, których rady chętnie bywają słuchane w okolicznościach nadzwyczajnych, są teraz w ciągłych stosunkach z zamkiem królewskim.

Baron Ricasoli podróżuje teraz i jest w Anglji, lecz nie tylko nie ma żadnego posłannictwa, ale najtroskliwiéj unika wszystkiego, co ma związek z polityką. Czując nieprzełamany wstręt do wszelkich knowań, wcale się nie nastręcza, wie bowiem, że wkrótce usługi jego będą potrzebne Włochom.

Wielu członków izby poselskiéj rozmaitych odcieni udaje się z Paryża do Londynu; prócz innych wyjechali tam pp. Forelli i Chiaves.

Królewna Marja-Pija zwiedziła roboty przebicia góry Cenis; podczas przejazdu przez miasta Suse i Bardonnèche, dostojna córka króla włoskiego była przedmiotem spółczucia ludności.

Wielu oficerów szwedzkich znajduje się teraz w obozie św. Maurycego, towarzyszy im oficer służbowy króla Wiktora-Emanuela.

— Odwołanie jenerała Cuggia, który tak świeżo wysłany został i opatrzony najrozciąglejszą władzą do Sycylji, objaśniają w następny sposób:

„Zdaje się być rzeczą pewną, że jenerał Cuggia, tłómacząc dowolnie udzielone sobie pełnomocnictwo polityczne, często nie trzymał się instrukcji i rozkazów otrzymywanych z gabinetu. Scisłe stosując się do nich, powinien był z największą mocą wystąpić w tym samym dniu, kiedy Garibaldi odmówił posłuszeństwa proklamacji królewskiéj, doręczonéj mu przez książęcia della Verdura i posła la Loggia; powinien był zwłaszcza tak postąpić po niebacznéj mowie Garibaldiego, wyrzeczonéj w Rocca Palumba i po zajęciu Caltanisetty, co już samo było jawném oświadczeniem rokoszu.

Ale jenerał Cuggia, który znajdując się na miejscu, może lepiej rozumiał niż ministrowie, pradziwy stan rzeczy i dla tego posłuchał innych natchnień, wolał okazać się cierpliwym i użyć środków namowy i pojednania; te zwłóki były tak przeciągłe, że gabinet posłał mu nakoniec rozkaz nie tylko ścieśnienia zblizka Garibaldiego, ale wezwanie go, aby we 24 godzin rozpuścił ochotników. Jenerał Cuggia nie spełnił rozkazu, wezwania Garibaldiemu nie przesłał, a to z następnych przyczyn:

Tegoż dnia, w którym nadszedł z Turynu rozkaz doręczenia Garibaldiemu wezwania, odebrał od niego list. Exdyktator dawał w nim niejaką nadzieję jenerałowi Cuggia zamiaru poddania się, pod warunkiem nieprześladowania ochotników, przebaczenia zbiegom i odwiezienia go na okręcie rządowym do Ameryki.

Admirał Albani, dowódca eskadry pilnującéj brzegów, otrzymał tegoż dnia, to jest 15 sierpnia, list od Garibaldiego; jenerał zapytuje, co go czeka, je i będzie schwytany, i jakie udzielą mu warunki, jeś i podda się dobrowolnie.

Jenerał Cuggia natychmiast doni sł o tych obiedwóch okolicznościach rządowi, tłómacząc je za wyraźny znak usposobień Garibaldiego do uległości i poddania się. Jenerał dodał, że w obec tego przewidzenia uznał za niepotrzebne uciekać się do wezwania; prosił tylko o instrukcje, co ma odpowiedzieć Garibaldiemu, i kończył zapewnieniem ministrów, że za kilka dni wszystko skończy się w sposób zadawalający dla rządu królewskiego i odpowiedni mniemaniu powszechnemu, które koniecznie oszczędzać należy w Sycylji.

Gabinet najzupełniéj ufając zręczności i tęgości działania jenerała Cuggia, nie nalegał. Wezwanie prawne nie było uczynione, Garibaldi zaś, który rozpoczął ten rodzaj rokowań z jenerałem Cuggia i admirałem Albani, użył go tylko za podstęp wojenny, zmylił czujność wojska, rzucił się nagle przez środek oddziału jenerała Mella i bez wystrzału wszedł do Katany.

Skoro w tém mieście stanął, natychmiast opanował koszary, i kazał pozrywać dróty telegraficzne, aby władze wyspy nie mogły mieć prędkich i bezpośrednich wiadomości z Katany.

Zapewniają, że ustanowił tam rząd tymczasowy, a na czele jego postawił posła Nicotera; podług innych, Nicotera mianowany został tylko prefektem miasta.

—Gazeta Urzędowa umieściła następną proklamację:

„Sycylijczycy!

„Mimo odezwę królewską, uchwałę parlamentu, cierpliwość rządu dla zostawienia obłąkanym czasu wyjścia ze złudzeń, zbieranie się drużyn zbrojnych pod dowództwem Garibaldiego nie ustaje na wyspie; po zajęciu zaś tak ważnego miasta zamieniło się dziś w otwarty rokosz. Zgraja anarchistów, zawarłszy przymierze ze wszystkiemi stronnictwami przeciwnemi temu rządowi, który nadaliście sobie przez uchwałę ludową, utrzymuje przez dziennikarstwo i wszelkie inne środki niebezpieczne zawichrzenie.

„Rząd umyślił położyć koniec temu stanowi rzeczy, który tak zgubnie grozi upadkiem doli włoskiéj. Winien jest to narodowi, przed którym przyjdzie mu zdać ścisłą rachubę ze swych postępków.

„W skutek więc pełnomocnictwa, nadanego mi przez dekret królewski, oświadczam:

„Art. 1-szy, Cała powierzchnia wyspy Sycylji ogłasza się w stanie oblężenia;

Art. 2-gi. Jenerałowie dowodzący: dywizją palermitańską i poddywizjami, mesyńską i syrakuzańską, w obrębach swoich zarządów połączą władze wojskowe z cywilnemi.

„Art. 3-ci. Każda kupa zbrojna i każde tłumne zbiegowisko mają być orężem rozpraszane.

„Art. 4-ty. Podobnaż władza nadaje się jenerałowi dowodzącemu wojskami działającemi w zajętych przez nie miejscowościach.

„Art. 5-ty. Wolność druku zawieszona jest co do dzienników i pism ulotnych.

„Sycylijczycy!

„Ocalenie ojczyzny wymaga środków surowych. Dotkną one tych tylko, którzy koniecznie usiłują narazić jéj przyszłość; wszyscy zaś miłośnicy porządku, wolności, spełnienia spólnych życzeń, powinni zebrać się pod chorągiew uchwały ludowéj. To śmiałe spółdziałanie obywateli może jeszcze ocalić Włochy i położyć prędko koniec boleśnemu przesileniu. Palermo, 20 sierpnia 1862 r.

Nadzwyczajny kommisarz E. Cuggia.

— Dziennik Narodowości pisze:

„Dziwiono się cierpliwości wojsk królewskich w Sycylji; dziś jéj przyczyna przestała być zagadką. Garibaldi kilkakrotnie oświadczył zamiar rozpuszczenia ochotników i położenia końca stanowi rzeczy, którego trudności przed sobą nie ukrywał. W obec tych oświadczeń, wojska królewskie wstrzymywały swój pochód, bo dowódcy ich najgoręcéj pragnęli spokojnego rozwiązania; ale wkrótce Garibaldi, ulegając wpływowi zgubnych namów, cofnął uczynione już oświadczenia, a chociaż w ten sposób zyskał nieco czasu, dziwnie jednak pogorszył swoje położenie.

Dziś stan rzeczy wybitnie jest zakreślony: Wiktor-Emmanuel i Włochy z jednéj, Garibaldi i rewolucjoniści wszystkich krajów z drugiéj strony.

Turyn, 22 sierpnia. Nagle wezwano jenerała Cialdini przez telegraf; wręczono mu zupełne pełnomocnictwo. po otrzymaniu którego udał się wnet do Sycylji; admirał Persano podobnież wyprawiony dla objęcia dowództwa nad eskadrą włoską, stojącą pod Messyną.

Jenerał Brignone nie opuścił jeszcze Lombardji, ale jest na wyjezdném, dwa bataljony bersaglierów wsiadają na parostatek w Genui; ułani z Aosty, dotąd trzymający załogę w Modenie, przechodzą Appeniny, dla zastąpienia we Florencji huzarów, którym rozkazano strzedz brzegów toskańskich, pogranicznych z państwem papieskiém. Wszystko jest w ruchu i telegraf gra ciągle między Turynem i Paryżem. Granica lombardzka zostanie słabo tylko osadzona w tych czasach, ale niepodobna wojsku być razem wszędzie; nie szkodziłoby jednak mieć się na straży od wszelkiego zamachu ze strony reakcji, wspieranéj jak zawsze przez Austrję. Były książe modeński, na czele niechętnych, czyż nie mógłby od Padu nabawić kraju kłopotem, zwłaszcza przy pomocy księży, swych wiernych sprzymierzeńców?

Garibaldi ogłasza rząd tymczasowy; idąc za „radą swych ministrów“ Micelli i Nicotera, znosi „opłaty wpisowego i stempla,“ ogłasza za nieobowiązujące dekreta królewskie. Lecz na tém nie dosyć; zamierza przejść na ląd stały neapolitański i wzburzyć Kalabrje.

Czy Cialdini przybędzie lub nie przybędzie w czas, do stłumienia w kolebce wojny domowéj? Zapewne Cialdini jest jednym z najświetniejszych wodzów, i jeżeli o bój chodzi, z góry zaręczyć można, że bić się będzie nie patrząc co się za nim dzieje. Ale mimo całą szczerość, szlachetność i wspaniałość, czy Cialdini potrafi zniweczyć podstępy tych mataczów, którzy dniem i nocą pilnują biednego Garibaldiego?

Gdyby Cialdini miał tylko do czynienia z Garibaldim, możnaby śmiało liczyć na załatwienie trudności; ale Garibaldi nie jest sam jeden, i to jest właśnie najsłabszą stroną uczynionego przez gabinet postanowienia. Co do hrabiego Persano, który ma zmienić w dowództwie p. Albani, zdaje się, że nic nie usprawiedliwia tego rozporządzenia. Albani dzielny marynarz, który dał dowody męztwa pod Wenecją, Ankoną i Gaetą, był zawsze pierwszym w ogniu i cieszy się największą wziętością; tylko wyższość stopnia daje hrabiemu Persano nad nim pierwszeństwo, bo hrabia jest wice-, Albani zaś tylko kontr-admirałem.

Mówią, że państwa obce oświadczyły się królowi z pomocą, jeśliby potrzebowało ich obecne przesilenie. Rząd podziękował, odpowiadając, że sam posiada dostateczne siły.

Tymczasem wszystkie stowarzyszenia polityczne mają być rozwiązane. Jest to środek niezbędny, bo właśnie stowarzyszenie wybawcze przygotowało stan obecny.

W obozie św. Maurycego wkradła się camorra do kilku nowo-utworzonych bataljonów. Jener. porucznik margr. de Boyl w pysznym rozkazie dziennym, opisawszy tę ohydną ranę, zapowiedział, że utrzyma prawo w całéj jego surowości.

Wojsko ma dotąd prawo do pochwał kraju. Gdyby wszyscy spełniali swą powinność i niewierzyli, że do nich należy posłannictwo odrodzenia społeczności i przerobienia według ich widzimisię Włoch, państwo nie znajdowałoby się w takiéj matni. Wszakże rozpaczać nienależy, kraj posiada środki stawienia czoła niebespieczeństwu, lub przynajmniéj zaklęcia burzy. Temi środkami są, naprzód król i wiara w dolę kraju.

— Turyn 22 sierpnia. Rząd postanowił działać z największą mocą, aby raz położyć koniec opłakanemu przesileniu. Jener. Cialdini wypływa dziś wieczorem z Genui do Sycylji. Rząd ma wiele do wyrzucenia jego poprzednikowi jenerałowi Cuggia, a mianowicie, że dekret co do stanu oblężenia podpisany przez króla dnia 17-go sierpnia, ogłosił dopiero dnia 20-go.

Z Katany tyle tyl o wiadomo, że prawi obywatele, nie połączyli się z rokoszanami. Od dnia 21 sierpnia miasto było zupełnie opasane od lądu i morza, tak, że nikt wymknąć się z niego nie zdoła. Wojska znajdujące się teraz na wyspie są aż nadto dostateczne do stłumienia wkrótce rokoszu. Składają się one teraz z 2-ch dywizij, jednéj pod dowództwem jenerała Ricotti, drugiéj pod rządem jenerała Ludwika Boyl. Jen. Cialdini sam osobiście kierować będzie działaniami.

— Czytamy w dzienniku Italia: Ponieważ Gazeta Turyńska zabębniła na trwogę, niewidzimy potrzeby dłużéj milczeć o pogłoskach, jakie od kilku dni dochodzą nas z granic lombardzkich. Rzeczywiście ostrzeżono nas o groźnéj postawie, jaką wojsko austryjackie przybiera nad Mincio; lecz nim mieliśmy zawołać baczność! co w obecnych okolicznościach mogłoby mieć za nadto znaczenia, chcieliśmy wprzód być pewnemi o istocie rzeczy i pragnęliśmy dostrzedz coś wybitniejszego w zamiarach nieprzyjacielskich. Gazeta Turyńska tak długo nie czekała; uprzedziła nas inna wieść, która i donas doszła a może na mocy dokładniejszych jakich doniesień, oznajmiła wczoraj wieczorem o zatrważającym ruchu wojsk austryjackich nad Mincio. „Podajemy tę pogłoskę, nie ręcząc za jéj pewność,“ dodaje ostróżny dziennik. Dla czegoż nie ręczy jeśli rzecz jest istotnie prawdziwą? Niech będzie ostróżnym, jeżeli chce, w sądzie co do tych zatrważających poruszeń, ale niech powie czy poruszenia rzeczywiście istnieją, albo nie? Na nieszczęście istnieją.

Wiedzieliśmy dobrze, i to było jedną z przyczyn wstrzymujących nas od ogłoszenia téj wieści, wiedzieliśmy, mówimy, jak słuszną niespokojność obudzić ona miała w umysłach, a tymczasem należy zajrzeć niebespieczeństwu w oczy, dla śmielszego stawienia mu czoła; zdaje się, że godzina jest właściwa do zwrócenia uwagi narodu na całą jego rozciągłość, jako następstwo, które zgubne uniesienie może na nas co chwila sprowadzić. Stoimy na wulkanie i dla ocalenia się od wybuchu, zbadajmy jego otwór.

Któż niewie, że Austrja ulegając sile, nie zrzekła się jednak swych roszczeń; któż przypuszczać zechce, że nie skorzysta z pierwszych znaków omdlenia dla odzyskania siłą, co prawo połączone z siłą jéj odebrało? Pomyślmy tylko o położeniu Austrji podżeganéj nienawiścią, którą tchnie ku nam i rozjątrzonéj świeżém upokorzeniem.

Nie wiążą Austrji żadne przyrzeczenia; radzi się ona jedynie swych zasobów, a jeżeli milczała i zdawała się poddawać się swéj doli, to dla tego, że była wyczerpaną. Ale od dwóch lat urządza się i gromadzi środki w przewidywaniu przyszłości. Nadto należy przyznać, że Włochy nie bacząc na traktat w Villafranka, rozwiązały ręce swéj spółzawodniczce, lecz jeżeli Włochy dobrze uczyniły, że nie zważały na akt przeciwny żywotnéj zasadzie jednoty, zgodzić się potrzeba, że ten ich postępek wrócił i Austrji całą swobodę działania, jeżeli dotąd Austrja jéj nie użyła, to dla tego tylko, że musiała dobrze zastanowić się nad chwilą, w któréjby mogła wyzwać do boju 22-miljonowy naród tchnący jedną myślą i jedném postanowieniem; dopóki więc Włochy były zgodne i spójne, dopóty Austrja nigdyby nie odważyła się ich zaczepić; niemożna bezkarnie igrać z ogniem, cesarz Franciszek-Józef nie zapomniał ognia pod Palermo i San-Martino. Jeśliby atoli to co nakazywało uszanowanie wrogowi, owa jednomyślność monarchiczna i konstytucyjna miała się podzielić i jeśli rozszczepiając się podzieliłaby swe siły, któż może ręczyć, że Austrja nie skorzysta z wyłomu uczynionego przez rozdwojenie narodu i nie wtargnie do twierdzy.

Wieści ogłoszone przez Gazetę Turyńską każą przeczuwać taki obrót rzeczy, a chociaż groźby nie przybrały jeszcze stanowczego znamienia, same pogłoski już są zatrważające i niepodobna bez strachu pomyślić o możliwości cudzoziemskiego najazdu w pośród przesilenia, które tak okrutnie kraj nawiedziło.

Cóżby się stało, gdyby Austrja przeszedłszy Mincio rzuciła się teraz na Lombardję? Zapewne patryotyzm Włochów dokazywałby cudów, zapewne bohaterstwo ludu przez pewien czas stanęłoby murem, by wstrzymać rozhukany potok; zapewne mężne wojsko królewskie pośpieszyłoby do odparcia najazdu, ale czyż można będzie liczyć na użycie tego wojska, jeżeli wojna domowa wybuchnie na drugim krańcu półwyspu? Włochy w zwarciu się z Austrją potrzebować całych sił swoich będą, a jakże je skupić, jeżeli przyjdzie utrzymywać razem dwa wojska, jedno na Północy drugie na Południu? Niech nikt nie mówi, że w obec wspólnego niebespieczeństwa, znowu połączą swe chorągwie; nie, jeżeli rzeczy dójdą w Sycylji, do tak szczęśliwie aż dotąd unikanego krwi rozlewu, lecz który już dziś zdaje się być nieuchronnym, zginie wszelki sposób odwrócenia nieszczęścia. Skoro raz rząd wejdzie na drogę tłumienia rokoszu, nie zdoła już zatrzymać się na niéj podług woli; ta droga zwykła prowadzić do tak nieubłaganych nienawiści, że nawet dla obrony granic ojczystych, wojujące strony w Sycylji nie zechcą podać sobie ręki i rzucić się na Mincio. Wojsko, które raz da ognia do ochotników, już nigdy nie poda im braterskiéj ręki.

A więc tak dla nas jak dla wszystkich, co patrzą bez uprzedzenia na rzeczy, najnieszczęśliwszém następstwem dzisiejszego przesilenia jest to, że rokosz Garibaldiego rozbraja naród i naraża go na każdą możliwą napaść. Niech wszyscy wezmą to do serca; nieprzyjaciel nie śpi a tym nieprzyjacielem jest Austrja, państwo, które zawsze najlepiéj pojmowało i najzręczniéj wyzyskiwało prawidło: kłóć i panuj.

Dosłówna odpowiedź jenerała Jerzego Klapki na proklamację Garibaldiego wzywającą Węgrów do powstania brzmi jak następuje:

„Głos twój, jenerale, mógłby znaleźć rozgłos między moimi spółobywatelami, gdybyś wydał hasło do wojny na czele swoich ochotników połączonych z wojskami królewskiemi, dla uderzenia razem na dynastję habsburską. Dziś słuchać go niepodobna, bo nie jest głosem Włoch, ale człowieka pracującego nad zniszczeniem własnéj chwały i narażającego swe imię na smutne koleje domowéj wojny. Przykład Serbów, Greków i Czarnogórzan nakazuje nam czekać pomyślniejszéj chwili. Te ludy odpowiedziały na wezwanie podobne do tego jakie dziś do nas czynisz; czekały ciebie. Dola tych wszystkich ludów zdradzonych w swych nadziejach, niepojednywa nas z ciemięztwem, ale nakazuje nam oszczędzać siły na przyjaźniejsze okoliczności. Przestań pracować na korzyść Austrji i reakcji europejskiéj, pragnąc zbyt przyśpieszyć wyzwolenie Włoch. Węgry przedewszystkiem radzić się będą sumienia.

— Czytamy w dzienniku Narodowości; Poseł Cipriani doradzał 17 sierpnia, na odbytem we Florencji zgromadzeniu politycznem, przyjęcie projektu następnego adresu ludu włoskiego do jenerała Garibaldi:

„Przez przyjęte w Marsala zobowiązanie wystąpiłeś w obec Europy jak tłómacz uczuć ożywiających cały naród i cały naród ochoczém sercem przyjmuje i przyrzeka spełnić razem z tobą daną obietnicę.

Jednota włoska, będąca celem wszystkich Włochów, dokonaną zostanie w dniu, w którym król i parlament zasiądą na Kapitoljum. Wierny i wspaniały tłómacz naszych potrzeb politycznych, ożywiony równie wzniosłym jak opatrznościowym zapałem, oddałeś miecz swój zwycięzki na usługę naszéj świętéj sprawy. Uniesienie ochotników zbiegających się pod twe rozkazy, niecierpliwych obywateli pałających żądzą połączenia się z tobą, wskazują dostatecznie, jakie są najwyższe potrzeby kraju, jakie są niezmienne zamiary Włochów. Nasz król równie wspaniałomyślny w swych postanowieniach, jak śmiały w bojach, krępowany względami dyplomatycznemi, nie sądził, aby już nadeszła chwila działania, rozumiał, że jeszcze czekać należy dla zapewnienia prawom naszym tryumfu. W téj boleśnéj dwoistości wyboru, nakazywanéj przez wymagania polityczne, ale nie przez różnicę zamiarów ojczyzny, serce twoje o jenerale da przystęp słowom ludu i prośbie, którą do ciebie zanosim, abyś na chwilę włożył swój miecz do pochew, lecz trzymając zawsze rękę na jego rękojeści.

Zostaw jeszcze nieco czasu królowi, aby zasilony jednomyślném przyzwoleniem, głośno zapowiedział, że godzina otworzenia bram naszéj stolicy nakoniec wybiła, że każda zwłoka jest niebespieczeństwem dla Europy i że niepodobna Włochom dłużéj czekać.

Jeżeli ten nowy dowód cierpliwości nic niesprawi, niewątpimy, że król, rząd, parlament i wojsko przekonane o nieubłaganéj konieczności usłuchania pragnień całego ludu, przenikną się jedyną myślą: Umrzeć z chwałą na polu bitwy, lub ujrzeć nakoniec ziszczonemi przeznaczenia ojczyzny.

— Dziennik des Débats umieścił następny list pisany do swéj redakcji:

Neapol 12 sierpnia 1862 roku. „Redakcja umieściła w N-rze 7-go sierpnia następny ułamek listu, pisanego z Neapolu do dziennika Bodziec, wychodzącego w Medjolanie: „Napływ i odpływ ochotników przybiera wielkie rozmiary. Książe de Fondi, oficer ordynansowy króla Wiktora-Emmanuela, miał własnym nakładem wyprawić dwa oddziały zaciężnéj młodzieży do Sycylji. Zaciągi odbywają się jawnie; stronnictwo ruchu przestało oddalać od siebie odpowiedzialność. W kołach wojskowych panuje niepokoj gorączkowy, wszystko zapowiada wielkie zdarzenia.“

Zapewne korespondent dziennika Bodziec chciał mówić o mnie, książęciu de Gezualdo, oficerze konnéj gwardji narodowéj, nie zaś o moim ojcu książęciu de Fondi, senatorze królestwa. Cokolwiek bądź, zadaję stanowcze kłamstwo, tak w ojca mojego jak i we własnem imieniu téj niedorzecznéj wiadomości dziennika Bodziec.

Rodzina moja zbyt jest oddaną królowi włoskiemu, zbyt przywiązaną do sprawy porządku i prawności, aby mogła kiedykolwiek należeć do zamachów przeciw rządowi, parlamentowi i wyzwolonym ustanowieniom.“

„Książe de Gezualdo z książąt de Fondi.“

Turyn 24 sierpnia. Jenerał Cialdini, przyjmując główne dowództwo w Sycylji, żądał, aby mógł wziąć z sobą część wojska, którém dowodził w Bolonji, które zna osobiście i które pokłada w nim nieograniczone zaufanie. Była to myśl rozumna, niechodzi tu bowiem o prawadzenie żołnierzy na kule nieprzyjacielskie, ale o odwrócenie innych niebespieczeństw zbiegowstwa i zdrady; wódz zatém powinien mieć pod ręką dostateczną siłę zbrojną doświadczonéj wierności.

Jenerał Cialdini wysiądzie w Sycylji dnia 23-go; wojsko jego wypłynie z Genui; na przewiezienie półków rząd użył nie tylko statków floty królewskiéj, ale i okręta kupieckie.

Jenerał Klapka oddał Włochom prawdziwą usługę, odmawiając żądaniom Garibaldiego. List jego sprawił wszędzie wyborny skutek.

Garibaldi uzbraja Katanę, ale nienależy wierzyć, aby chciał bronić się w tém mieście; jakoż, choć każe wznosić barrykady, wysyła tymczasem ochotników tajemnie na różne strony.

P. Salamanca wyjechał do Neapolu dla otwarcia drogi żelaznéj z tego miasta do Rzymu; na ten raz przedsięwzięcie przemysłowe uprzedzi polityczne.

— Turyn 24 sierpnia. Henryk Cialdini udał się do Sycylji w towarzystwie jenerałów Brignone, de Boyl i Pinelli, tego samego Pinelli, którego dziennik Armonia nazywał stosem z powodu nieubłaganéj sprawiedliwości, domierzonéj nad zbójcami plondrującymi kraj pod hasłem obrony władzy świeckiéj. Pinelli w okropnym odwiecie mszcząc się nad bandą, która żywcem spaliła kilkunastu żołnierzy włoskich, schwytawszy ją, ukarał tych okrutników takiegoż rodzaju śmiercią. Stąd nadana mu nazwa stosu. Za kilka godzin parostatek Stella d'Italia (Gwiazda Włoch) wypłynie na morze z tym świetnym głównym sztabem.

W rozmaity sposób tłómaczony jest wybor Cialdiniego; przyjaciele Garibaldiego (których liczba bardzo się zmniejszyła) ciskają pioruny, pamiętając na dawną nieprzyjaźń tych dwóch jenerałów między sobą. Nie zapomniano o liście dumnéj otwartości i prawdziwie żołnierskim, pisanym przez jenerała Cialdini do Garibaldiego. Cialdini jest nadzwyczaj kochanym przez wojsko i winien tę miłość nie żadnemu cudactwu, ale świetnym i gruntownym przymiotom. Walecznym jest bez przesady i bez owéj udanéj skromności, która w innych bywa tylko nadmiarem źle tajonéj dumy.

Ogłoszenie blokady Sycylji niektórych zdziwiło; przeciwnicy rządu twierdzą, że ponieważ Palermo i Messyna oraz inne części wyspy są spokojne, ponieważ Caltanisetta i inne miejscowości przez które Garibaldi przeszedł ze swymi ochotnikami wróciły do porządku i władza jest w nich przywróconą, ponieważ ochotnicy są źle uzbrojeni i prawie wszyscy zaledwie wyszli z dzieciństwa; ponieważ nakoniec ogromna większość ludności jest za rządem, nie było więc najmniejszego powodu do blokady.

Margr. Pepoli wrócił do Turynu, lecz nic nowego nie przyniósł.

Austryjacy znowu osadzają granice. Zagorzalcy tworzą najrozmaitsze domysły i przypisują panu Rattazzi zamiar, przez wmówienie Napoleonowi III niebezpieczeństwa grożącego z téj strony, sprowadzenia wojsk francuzkich do Piemontu i Lombardji.

Wyszła tu broszura napisana przez pana Celestyna Bianchi, byłego sekretarza w wydziale spraw wewnętrznych w Turynie. Niektórzy zwalali winę dzisiejszego przesilenia na barona Ricasoli, p. Bianchi stanął w jego obronie.

Przypuszczając na chwilę, że baron Ricasoli obrony potrzebował, nikt nie miał więcéj praw i obowiązku nawet, podjęcia się jéj jak p. Bianchi. Wykonał to w sposób tak zadawalający i z taką godnością, że przyjaciele i przeciwnicy barona Ricasoli równie mu są wdzięczni za ten krok sprawiedliwości. Wieść, która miała krążyć w Paryżu o tém, że król Wiktor-Emmanuel myśli przywłaszczyć sobie dyktaturę, spadła tu jak piorun. Jeżeli kto w niegodziwym celu chciał skreślić w Paryżu zbyt ponury obraz stanu Włoch, należy koniecznie przedstawić w prawdziwém świetle położenie tego kraju. Zapewne zdarzyły się objawy w Medjolanie i Genui, ale te same z siebie ustały. Najlepszy dowód, że nie trwożą one rządu, każdy winien w tém widzieć, że wysłanych kilka półków do krajów Obojga Sycylji nie pomyślano nawet zastąpić innemi. Wiele zdarzeń nie istnieje chyba na stronicach dziennika „Jednota Włoska“ i kilku innych tejże barwy. Jeżeli wpadną one w ręce wydawcy dziennika „Francja“, nie omieszka on zapewne z nich skorzystać i należycie Włochów zgromić, bo przywykł zupełnie przemawiać do nich jak do dzieci. To tylko dodać należy, że Włosi śmieją się z nauk pana de la Gueronnière, bo byłoby dziecińeństwem przywiązywać do nich najmniejszą wagę.

Brygadjer Assanti, który był jenerałem garibaldistowskim, dziś zaś jest posłem na parlament, został w tych dniach mianowany prefektem obwodu Bari (dawniéj księstwa dziedzicznego królowéj Bony, gdzie nawet ta matka Zygmunta Augusta umarła). Znowu jeszcze jedno z najświetniejszych i najgodniejszych poważania imion, które nie chcą trzymać teraz z Garibaldim.

Francja.

Paryż, 22 sierpnia. Wiadomość o poruczeniu głównego dowództwa w Sycylji jenerałowi Cialdini została to przyjętą z zadowoleniem. Uderzył tylko dziwny zbieg okoliczności, że ten sam Cialdini, który z rozkazu Wiktora Emmanuela zdobywał kraje rzymskie, dziś na rozkaz tegoż króla ma przeszkodzić do ich zdobycia Garibaldiemu. Minister wojny admirał Persano objął osobiście dowództwo nad flotą strzegącą Katany. Powszechność paryzka mniema, że jeśliby udało się Garibaldiemu przejść na ląd stały, jenerał Lamarmora oddany zupełnie krolowi nie zawaha się go uwięzić.

W miarę zapalania się sprawy rzymskiéj, każdy występuje ze sposobami jéj załatwienia. Dziennik la France, mimo stanowcze i powtarzane zaprzeczania dzienników usłużnych, trwa w swém piéwszém twierdzeniu, że cesarz utrzyma całość teraźniejszych posiadłości papieskich, pod warunkiem że ojciec św. zaprowadzi rząd wyzwolony; ogólne przyjęcie téj zasady, dodaje la France, utorowałoby wstęp do zwołania kongressu.

Paryż, 26 sierpnia. Wieść o wylądowaniu Garibaldiego na stały ląd jest pewna. Przepłynął on na okręcie angielskim, tak jak za pieniądze angielskie zdołał rozpocząć swój zamach.

Mówią, że dwa państwa ultramontańskie, Austrja i Hiszpania, przesłały rządowi francuzkiemu notę w rzeczy utrzymania przy władzy świeckiéj ojca świętego. Zdaje się, że oba rządy mają zamiar wmięszania się w tę sprawę, w razie opuszczenia Rzymu przez Francuzów. Już to samo powinno skłonić Włochów, żeby nie nalegali na wyjście Francuzów, dopóki przynajmniéj teraźniejsze przesilenie nie ustanie.

Wczoraj, d. 25 sierpnia, rady powszechne departamentowe otworzyły swe posiedzenia w całéj Francji. W skutek żądania objawionego przez cesarza hrabiemu de Persigny, a udzielonego przez ministra spraw wewnętrznych wszystkim prezesom rad, mowy wyrzeczone przy otwarciu rad nie będą miały żadnego znaczenia politycznego. Co rok panowie de Morny, de la Gueronnière, de Persigny i inni jeszcze korzystali ze zdarzenia dla objawu albo mniemań osobistych, albo życzeń, albo pochwał, lub nakoniec nagany polityki rządowéj; ale wczoraj rzecz się miała inaczéj. Pan de la Gueronnière wyrzekł zaledwie kilka wyrazów; p. Delangle, po oświadczeniu, że posiedzenia rady departamentu Nievry są otwarte, natychmiast dał głos prefektowi. Dotąd tylko książe de Morny wystąpił z mową. Wszakże ani jednem słowem nie zawadził o politykę.

Hrabia Walewski wyjeżdża pod koniec tego miesiąca dla wytchnienia po pracy, zastąpi go przez czas nieobecności marszałek Vaillant, minister domu cesarskiego.

— Cesarza otacza ciągle jednostajny zapał żołnierzy i ludności wiejskiéj, zbiegającéj się do Chalons. Aby go lepiéj widzieć, wieśniacy włażą na drzewa na swoje wo-

zy, czepiają się gdzie mogą, tak dalece, że ponieważ w obozie wystawiono pod otwartém niebem ołtarz, na którym odprawiają się msze dla wojska, ciekawi znajdując, że z niego wygodnie widzieć można cesarza, wdzierali się i na to podniesienie, bez względu na jego świętość. Cesarz rozkazał straż postawić i nie dozwalać podobnego zgorszenia.

Co dzień Chalons napełnia się mnóstwem gości. Wybornie urządzone pociągi ułatwiają tę podróż; jedne po drugich deputacje gmin przybywają to z adresami wierności, to z prośbami o jaką dogodność dla kraju. Wczoraj o pół do 1-széj przyjął cesarz liczną deputację radców, merów, właścicieli i rolników, która przybyła z prośbą, aby cesarz nie potwierdzał projektu prefekta Sekwany, który dla opatrzenia Paryża większą ilością wody, chciał odwrócić bieg rzeczki Surmelin, płynącéj w obwodzie Epernay, niedalekiéj od rzeki Dhuys, któréj nazwa niedawno tak często rozlegała się tego roku w senacie. Cesarz przyjął deputację dobrotliwie, odjechała ona zadowolona, bo dosyć jest rzucić okiem na Szampanję, aby przekonać się, że zabranie wód jednéj z tych rzeczek wystarczyłoby do zniszczenia tego kraju. Cesarz codzień pracuje z ministrem wojny.

— „*Dokończenie raportu hrabiego de Persigny o archiwach departamentowych.*

„Słowem, najjaś. panie, archiwa departamentowe obejmują dzieje naszych prowincij w ich najdrobniejszych szczegółach, pierwiastki wszelkiego rodzaju do ogólnych dziejów krajowych i niezliczone mnóstwo aktów ściągających się do rodzin i własności prywatnych.

„Pożądaną więc było rzeczą, aby te bogate zbiory, niezbadane i zapoznawane aż dotąd uczynić pożytecznemi.

„Prawo 10 maja 1838, zapisując do rzędu wydatków zwyczajnych departamentowych rozchód na straż i zachowanie ich archiwów, pozwoliło przyprowadzić je do porządku i kolejno urzeczywistnić rozmaite ulepszenia. Ale zostawioném było w. c. mości nadać stanowczy popęd téj gałęzi służby rządowéj.

„Dekret cesarski 22 lipca 1853 roku, który przygotowałem na twój rozkaz, naj. panie, nadał archiwom departamentowym rozleglejszą i prawidłowszą organizację.

„Umiejętnie wspierany przez naczelników wydziałów mojego ministerstwa, a mianowicie przez osoby składające biuro archiwów, poruczyłem doświadczeniu głównych nadzorców, którzy usposobili się w tym przedmiocie w naszéj uczonéj szkole dawnych dyplomatów, zwiedzenie archiwów departamentowych, gminowych i szpitalnych, obmyślenie środków ich zachowania i urządzenia, zaprowadzenie jednostajnéj metody w ich dozorowaniu i połączenia nakoniec dotąd odosóbnionych usiłowań archiwistów w zamiarze wspólnéj pracy nad ułożeniem inwentarza, który chciałem utworzyć.

„Dawniejsze prace doprowadziły tylko do wydania na jaw tablicy ogólnéj, w któréj wymieniono główne nazwy i liczebne bogactwo dokumentów znajdujących się w każdém archiwum departamentowém. Okazało się to niedostateczném; potrzeba było koniecznie dać poznać treść tych bogactw, wykazać zasoby, jakie przedstawiają, dla różnego rodzaju poszukiwań.

„W tym celu, naj. panie, przepisałem w roku 1853 metodę inwentarza zbiorowego, podającego rozbiór każdego artykułu (teki, fascykułu lub tomu), z jakich archiwum jest złożone. Ta praca, zapewniając zachowanie dokumentów, narażanych dotąd na najsmutniejszą szarpaninę, wykazując jawnie ich liczbę i stan materjalny, oznacza datę i treść przez rozmaitego rodzaju przytoczenia, których zbiór ma utworzyć, iż tak powiem, ogólny poczet przedmiotów.

„Zaprowadzenie tego inwentarza treściwego wydało prawie natychmiast ważne owoce, jakoż w raporcie złożonym w. c. mości 20 czerwca 1854 roku, mogłem donieść, że ta robota w pełném wykonaniu po wszystkich prefekturach, doprowadziła do odkrycia wielkiéj liczby najszacowniejszych pomników. Archiwiści departamentowi, usposobieni po większéj części w szkole dawnych dyplomatów, odpowiedzieli widokom zarządu głównego z gorliwością i poświęceniem, i dzięki ich usiłowaniom, które poczytałem za obowiązek nagradzać, ulepszając coraz więcéj byt tych urzędników, inwentarze archiwów cywilnych zostały w roku przeszłym, po 8-miu latach pilnéj pracy, zupełnie ukończone. Pozostało, dla wykazania na światło całéj ich wartości, przystąpić do ich ogłoszenia, i skoro znowu wróciłem na posadę ministra spraw wewnętrznych, zająłem się przygotowaniem na to nakładu.

„Odezwałem się do departamentów, które więcéj niż kogokolwiek obchodzi potrzeba ogłoszenia katalogów bogactw dziejowych, które posiadają, i dokumentów obchodzących osoby pojedyńcze, których wydawanie w urzędowych odpisach za opłatą upoważnione jest przez prawo. Jednomyślna prawie gotowość, z jaką rady powszechne przyjęły moje wniesienie i uchwaliły potrzebny nakład na druk, dowiodła, że korzyści wypływające z tego ważnego dzieła, zostały zrozumiane. Od dziś dnia to wydawnictwo odbywa się współcześnie w całéj Francji, według jednostajnego wzoru i formatu; odbija się dostateczna liczba egzemplarzy, nie tylko na wymianę między prefektami, lecz aby szeroko rozejść się mogły między większą powszechnością. To wydawnictwo w każdym departamencie otworzy źródło poszukiwań tém łatwiejszych, że staraniem ministerstwa wypracowaną zostanie tablica ogólna, jako uzupełnienie i treść całego dzieła. Dwa tomy, które mam zaszczyt złożyć waszéj cesarskiéj mości, obejmują 54 prefektury. Zawierają 1,683 stronic tekstu i przedstawiają treść 12,000 tomów rękopiśmiennych, 5,670 planów, 10,978 fascykułów, obejmujących ogół 732,946 dokumentów, z których najdawniejszy sięga początku VIII wieku. Pochlebiam sobie, że wasza cesarska mość uzna tę pracę za godną swéj wysokiéj pochwały, zwłaszcza jeżeli zważyć raczy, że piérwszy jéj arkusz poszedł do druku na początku stycznia. Łatwo ztąd przewidzieć, jak bystrym krokiem to wydawnictwo daléj pójdzie i jak bogate żniwo co dzień zwiększać będzie plony, o których ważności miałem zaszczyt napomknąć.

„Na wzór departamentów i w tymże formacie, liczne zarządy gminowe i szpitalne poczęły drukować inwentarze swych zbiorów; ta oddzielna praca, wykonana razem z piérwszą, pozwala już dziś przewidywać chwilę, w któréj ogół tych przedsięwzięć, zachęconych przez najwyższe orędownictwo, utworzy prawdziwy pomnik narodowy.

„Zostaję z głębokiém uszanowaniem waszéj cesarskiéj mości, pana mojego miłościwego,

Najniższym sługą i wiernym poddanym,

Minister spraw wewnętrznych F. de Persigny.

Potwierdzam. Napoleon.

Austrja.

Wiedeń 21 sierpnia. Cesarz pozwolił, aby serenada przy pochodniach, urządzona na powitanie szczęśliwego powrótu cesarzowéj, którą odłożono z powodu słoty, odbyła się w poniedziałek d. 25 sierpnia.

Dowódca wojsk w Dalmacji, baron Mamula, otrzymał rozkaz jak najtroskliwszego pilnowania granic, aby ochotnicy nie przemykali się do Czarnogórza, tudzież aby wszelkiemi środkami sprzeciwiać się rozkrzewianiu ruchu.

W Wiedniu uwięziono 27 osób, a w téj liczbie 10-ciu urzędników zarządu tabacznego, obwinionych o wzięcie z magazynów i sprzedaż na własną korzyść kilku miljonów sygar. Podług listu pisanego z Pesztu, młody baron Rener i p. Szekerka zostali wypuszczeni na wolność spółcześnie z panem Pompei.

Wiedeń, 22 sierpnia. Za dwa a najdaléj za trzy tygodnie, zatoczony zostanie wielki obóz pod Kollinem. Już rozpoczęto przygotowania w zamku Kladrub na przyjęcie cesarza, który jest tam oczekiwany i przez cały czas obrótów wojennych w tym zamku mieszkać będzie. Orszak naj. pana umieszczony zostanie w okolicach Kollinu.

Dziennik Prassa uwiadomił dni temu kilka o nowém tłumném wychodztwie z okolic ujść Kattaro, poddanych austryjackich w zamiarze dopomagania Czarnogórzanom w wojnie przeciw Turkom. Korespondencja Scharfa donosi dzisiaj, że kilka osób, które chciały przemknąć się przez granicę do Czarnogórza schwytano i że rząd austryjacki surowo zalecił baronowi Mamula gubernatorowi dalmackiemu nie dozwalać tego rodzaju wychodztwa. W każdym razie zbyt przesadzają liczbę wychodźców na 3,000, wówczas gdy ledwie kilkuset kraj opuściło i to z powiatów, w których miejscowość jest bardzo trudną do upilnowania.

Jenerał jazdy baron Prohaska von Gullphenburg właściciel siódmego półku piechoty, umarł w Wiedniu 20 sierpnia, w 95 roku życia.

— Na uczcie danéj w dzień św. Stefana hrabia Palffy wniosł następne przezdrowie: „Ze względu na troiste znamię téj uroczystości, wnoszę potrójne przezdrowie: naprzód jego apostolskiego majestatu, naszego królewskiego pana i blizko-przyszłéj jego koronacji koroną św. Stefana; powtóre, bogdajby utrwaliły się wzajemne ogniwa miłości chrześcijańskiéj i religijne uczucia między ludami tego kraju; potrzecie niech żyją gorliwi zwolennicy politycznych usiłowań rządu, i cieszą się pomyślnym ich skutkiem; niech opromienią nowym blaskiem koronę węgierską i zapewnią nazawsze, za błogosławieństwem św. Stefana, wspólne szczęście Węgier i całości monarchji.“ To troiste przezdrowie za każdym przestankiem okrywane było grzmiącemi Eljen.

Feldmarszałek hrabia Nugent, dziekan jenerałów austryjackich umarł dnia 21 sierpnia w Bosilewo niedaleko Karłówic w Kroacji. Liczył blizko 90 lat wieku.

Prusy.

Berlin, 22 sierpnia. Dzienniki teraz dopiéro ogłosiły depeszę hrabiego Rechberg z powodu przyznania przez Prusy królestwa włoskiego, tudzież odpowiedź na nią hrabiego Bernstorff. Załączamy oba te pisma w dosłownym przekładzie. Piérwsze z nich przesłane zostało hrabiemu Karolyi; drugie baronowi von Werther.

Wiedeń, 26 lipca 1862.

„Panie hrabio, kiedy baron von Werther czytał mi depeszę upoważniającą go do zawiadomienia gabinetu cesarskiego o dokonaném uznaniu nowego królestwa włoskiego przez Prusy, prosiłem, aby zostawił mi ściągające się do tego papiery, iżbym mógł złożyć je przed oczy naj. c. j. m. Baron Werther zażądawszy instrukcji w Berlinie, upoważniony został do zadośćuczynienia temu żądaniu, znalazłem się więc w możności przedstawienia papierów téj korespondencji naszemu panu najmiłościwszemu.

Naj. pan porucza wam mości hrabio czuwać teraz, aby doszło do wiadomości n. k. pruskiego, że cesarz Franciszek Józef żywo dziękuje królowi za opór w uznaniu tak zwanego królestwa włoskiego i szczerze pragnie, aby nigdy nie przyszło Prusom w widokach własnego dobra, opłakiwać skutków uczynionego teraz postanowienia, co do uznania owoców najsilniejszéj rewolucji i najniesumienniejszego pogwałcenia praw i traktatów. Spełnisz panie hrabio to najwyższe posłannictwo, dopominając się o to pośrednictwa hrabiego Bernstorff.

Nie spodziewasz się zapewne panie hrabio, abyśmy choć jedném słowem wspomnieli o mniemanych rękojmiach zawarowanych przez Prusy, i o stanowczych zapewnieniach, które otrzymały w Turynie. Sądzimy, że te rękojmie, te stanowcze zapewnienia niewarte są arkusza papieru, na którym są wypisane; myślimy nawet, że w tym względzie jen. Durando jednegoż jest z nami zdania. Proszę przyjąć i t. d. hrabia Rechberg.“

Gazeta pruska umieściła dziś odpowiedź hr. Bernstorff do barona von Werther pod dniem 31 lipca:

„Panie baronie, hrabia Karolyi, którego niemogłem widzieć przez kilka ostatnich dni, z powodu znajdowania się mego na posiedzeniach sejmowych, wręczył rzeczywistemu radcy tajnemu von Sydow, depeszę hrabiego von Rechberg, któréj odpis tu załączam, a która miała służyć za odpowiedź na nasze poufne udzielenie wiadomości w rzeczy przyznania Włoch.

Sądziliśmy, że nietylko dopełniamy powinność związkową względem Niemiec, lecz, że jeszcze okazujemy szczególnie przyjazne uczucia dla Austrji, gdy z jednéj strony zażądaliśmy od gabinetu turyńskiego, jako wstępnego warunku naszego przyznania pewnych rękojmi i zapewnień, do których sami nie przywiązują przesadzonéj wagi, lecz których jednak bez niesprawiedliwości nie można nazwać nic nieznaczącemi, i kiedy z drugiéj strony, co jest nierównie ważniejszém niż wszystkie zapewnienia włoskie, zastrzegliśmy wobec nowego królestwa włoskiego i jego wynurzyć się mogących roszczeń zachowywanie się tak stanowcze, które acz niemiłe gabinetowi turyńskiemu, zostało ocenione w całéj swéj rozciągłości przez inne mocarstwa europejskie.

Jeżeli teraz minister cesarsko-austryjacki spraw zagranicznych, zupełnie przemilczał o tém zachowaniu się, i oświadczył, że rękojmie nie warte są arkusza papieru, na którym je wypisano, nie podzielamy wcale wyrażonego przezeń w tymże czasie zdania, że i jenerał Durando tak samo jak hrabia Rechberg myśli; w sposobie więc, w jaki przyjęte zostało nasze przyjacielskie zwierzenie się, czerpiemy tę pełną nauki przestrogę, że na przyszłość możemy uważać siebie za zupełnie uwolnionych od wszystkich podobnych względów na dogodności austryjackie, chybaby spowodowane one były przez konieczność naszych związkowych powinności.

Zostawiam do woli waszéj dostojności, udzielić to co poprzedza hrabiemu Rechberg w odpowiedź na jego depeszę z dnia 26 b. m. Proszę przyjąć i t. d. (podpisano) Bernstorff.“

— Dnia 22 sierpnia. Na wczorajszém posiedzeniu komissja budżetowa izby poselskiéj, ukończyła rozbiór wydatków ściągających się do reorganizacji wojska. Wnet potém przystąpiono do roztrząśnienia rozdziału emerytury wojskowéj; jen. Stavenhagen wniósł żądanie, aby rząd na następnym sejmie przedstawił projekt do prawa urządzającego emeryturę wojskową. Komissarz rządowy oświadczył, iż jest nadzieja, że ten projekt będzie przedstawiony. Kilku mówców uczyniło uwagę, że od lat kilku ciągle ponawiano to żądanie, i że na ostatnim sejmie rząd przyrzekł przedstawienie projektu w téj mierze, teraz zaś tylko spodziewać się go pozwala. Jenerał Stavenhagen usłyszawszy o tém, że obietnica była uczyniona, cofnął swój wniosek. Następnie przyjęto jednomyślnie przełożenie pana von Forkenbeck wykreślenia 10,600 talarów z tegorocznego budżetu, z rozdziału pensij emerytalnych, zwiększonych w stosunku do budżetu przeszłorocznego, tudzież wniosek jen. Stavenhagen, aby w udzielaniu wysłużonéj pensji należycie był sprawdzany stan kalectwa oficerów.

Komissja próśb przedstawiła nowe sprawozdanie. Głównie rzecz toczyła się o to, aby ścieśnić działanie sądów wojennych tylko do wykroczeń wyłącznie wojskowych, a chociaż komissarze rządowi sprawiedliwości i wojny odwołali się do złożonych w téj mierze objaśnień przez samych ministrów, i nastawali, aby sądownictwo wojenne utrzymać w obowiązującéj mocy, jednak komissja jednomyślnie doradziła przesłać prośbę na uwagę rządu.

Na zawczorajszém posiedzeniu, komissja izby poselskiéj na sprawy gminowe, postanowiła żądać wytoczenia na przyszły sejm praw organicznych co do reformy konstytucji gmin i powiatów, oraz projektu właściwszego urządzenia policji ziemskiéj, głównie zaś, aby zniesione zostały dziedziczne feodalne wójtowstwa.

Berlin, 23 sierpnia. Na wczorajszém posiedzeniu komissji polityczno-handlowéj izby poselskiéj, przyjęto projekt do prawa, zmierzający do rozciągnienia na wszystkie kraje korzyści handlowych, zapewnionych przez traktat dla Francji. Pan Delbruck, komisarz rządowy, oznajmił przy téj zręczności, że rząd brunświcki, przystąpił bezwarunkowo do traktatu francuzko-niemieckiego, że z Frankfurtu oczekiwane jest podobneż przystąpienie; że obie Hessje i Nassau jeszcze nieodpowiedziały, że Hanower będzie zapytany o odpowiedź stanowczą, że nakoniec rząd pruski odpisze Bawarji i Würtembergowi, że nieprzekroczył służącéj sobie władzy. Rząd nie przedsięweźmie nowych środków dopóki nieotrzyma wszystkich deklaracij, wówczas dopiéro postara się wpłynąć na odmianę zdań rządów różniących się z nim w zapatrywaniu się na traktat francuzko-niemiecki. Na témże posiedzeniu panowie Michaelis i Krieger uczynili następne wniesienie: „zważywszy, że ku wielkiemu zadowoleniu izby poselskiéj, rząd królewski kilkakrotnie oświadczył, iż niezgodzi się na odnowienie traktatów zasadniczych Związku celnego inaczéj, jak pod warunkiem zastosowania zasad traktatu handlowego zawartego z Francją w imieniu związku celnego i zagłosowanego przez przedstawicielstwo narodowe, izba poselska wynurza nadzieję, że rząd królewski weźmie za punkt wyjścia, iż rządy Związku celnego odrzucające traktaty podpisane dnia 2 sierpnia między Związkiem celnym i Francją, niechcą dalszego trwania jednoty celnéj z Prusami; jeżeli zatém jakie rządy trwać zechcą w odmowie, rząd pruski co najprędzéj rozpocznie rokowania z rządami, które do niego przystąpiły, na zasadzie taryfy B. tegoż traktatu handlowego, o reformę i odnowienie Związku celnego z dniem 1 stycznia 1866.

— Pod Grudziądzem odbędą się wielkie ćwiczenia wojskowe, udające oblężenie téj twierdzy; komissarze angielski, francuzki i austryjacki, jenerał Hamilton, major de la Hitte i major von Lenthner wyjechali pod Grudziądz.

Gazeta Spennera oznajmuje, że książę Carini były poseł Franciszka II przy dworze berlińskim, po uznaniu królestwa włoskiego, przeniósł się do Drezna.

Berlin 25 sierpnia. Król niepojedzie w tym roku do Ostendy, lecz uda się jutro do kąpieli morskich w Doberau.

Chrzest nowo-narodzonego syna następcy tronu, odbędzie się 7 września w Potsdam; chrzest zaś córki w. księżnéj badeńskiéj dnia 17 tegoż miesiąca. Królestwo pruscy z tego powodu pojadą do Karlsruhe.

Wielka księżna Marja Leuchtenbergska zwiedzi Berlin w przejeździe z Petersburga do Anglji.

Na posiedzenia połączonych komissij, handlowéj i skarbowéj, panowie Michaelis i von Sybel przełożyli dziś swe wnioski tyczące się Związku celnego. Komisarz rządowy oświadczył, że gabinet roztrząsnął już odpowiedzi, mające przesłać się Bawarji Wurtembergowi, lecz ponieważ depesze niezostały jeszcze wyprawione, i udzielić ich zatém komissji niepodobna, rząd niemoże teraz oświadczyć jak uważa wniesienia panów Michaelis i Sybel; żąda więc odroczyć rozprawy, aż do czasu w którym będzie mógł udzielić odpowiedzi otrzymane ze Stuttgartu i Monachium. Stosownie więc do tego odroczono, aż do czwartku, to jest do 28 sierpnia, rozprawy połączonych komissij.

Depesze telegraficzne.

TURYN, poniedziałek 25 sierpnia. Wieść krąży, że Garibaldi opanował przemocą w porcie katańskim dwa parostatki.

TURYN, poniedziałek 25 sierpnia wieczorem. Dziennik Discussione ogłasza depeszę z Messyny z dnia dzisiejszego, oznajmującą, że Garibaldi opuścił Katanę i że przeszłéj nocy wsiadł na statek angielski z kilku osobami swego sztabu; domyślają się, że wylądował w Kalabrji.

NEAPOL, poniedziałek 25 sierpnia wieczorem. Mówią, że Garibaldi wylądował przeszłéj nocy w Melito, niedaleko przylądka Spartivento w dalszéj Kalabrji. Milito małe miasteczko, liczby około 1700 mieszkańców.

LONDYN, wtorek 26 sierpnia. Morning-Post wątpi czy jenerałowie włoscy mogą liczyć na swych żołnierzy w razie wysłania wojska królewskiego przeciw Garibaldiemu. Jeżeli te obawy są uzasadnione, dziennik angielski sądzi, że nie tylko gabinet Rattazzi upadnie, lecz że i żadne inne ministerstwo, któreby zamierzało oprzeć politykę swoję na obecném przymierzu między Francją i królestwem włoskiém, jest niemożliwe.

TURYN, wtorek 26 sierpnia. Garibaldi jest jeszcze w Melito.

Wczoraj władze królewskie wróciły do Katany; wzięto 800 ochotników.

Admirał Persano, przybywszy do Katany, rozkazał uwięzić dowódców dwóch fregat znajdujących się w porcie, z powodu wątpliwego zachowania się ich przy odpłynieniu Garibaldiego.

Jenerał Cialdini po ułożeniu się z jenerałem de Lamarmora odpłynął do Sycylji.

PARYŻ, wtorek 26 sierpnia. Dziennik la France oznajmuje, że w wielu miastach kalabryjskich zapadły pronunciamientos (uchwały) garibaldistowskie. Liczni ochotnicy wysiedli na brzeg w zatoce Gioja.

NEAPOL, wtorek 26 sierpnia. Wojsko otrzymało rozkaz nieopuszczać koszar.

BELGRAD, środa 27 sierpnia. Donoszą z Konstantynopola o zerwaniu konferencji, ponieważ Porta położyła za warunek dalszych rokowań, aby wnet w Serbji ustały uzbrojenia, i aby natychmiast zniesiono barykady belgradzkie, na co Serbja zgodzić się nie chciała. Porta cofnęła wszystkie poczynione ustępstwa i trzyma się tylko głoski traktatów 1856 roku.

PARYŻ, środa 27 sierpnia. Flota ewolucyjna francuzka Ajaccio udała się na morze w niewiadomym celu. Domyślają się, że popłynęła pod Neapol.

PARYŻ, środa 27 sierpnia wieczorem. Dziennik la France donosi, że Garibaldi idzie na Reggio i że w rozkazie dziennym dnia 25 doniósł, że za kilka dni wyjdzie do Neapolu.

Cesarz przybędzie dziś wieczorem z książęciem Magenty, który ma towarzyszyć mu do Biarritz.

NEAPOL, środa 27 sierpnia. W Messynie przeszkodzono zamiarowi mazzinistowskich objawów. Admirał Persano przedsięwziął najsurowsze środki. Flota krąży po ciaśninie dla przeszkodzenia związkowi Garibaldiego z Sycylją, Jenerał Cialdini wrócił do Kalabrji, w Sycylji zastępuje go jenerał Brignone.

Dziś niedaleko Reggio zaszła utarczka między wojskiem królewskiem i garibaldistami. Wzięto tym ostatnim 42 jeńców, w liczbie których wielu oficerów. Wczoraj przybyli do Neapolu posłowie Mordini i Fabrizzi; dziś rozkazano ich uwięzić. Naczelnik Camoristów Calicchi został uwięziony.

PARYŻ, 28 sierpnia. Monitor powszechny oznajmuje, że eskadra ewolucyjna będąca pod Ajaccio otrzymała rozkaz udania się do zatoki neapolitańskiéj.

Podług tegoż dziennnika listy z Konstantynopola donoszą, że Porta zabiera się do walki na zabój przeciw Serbji i że sir Henry-Lytton Bulwer zagrzewa ją do oporu.

LONDYN, czwartek 28 sierpnia. Wiadomości z New-Yorku dochodzą do dnia 16 sierpnia. Wieść krążyła, że jenerał Mac-Clellan cofnął się z Harrison przez Williamsburg i rzekę James. Jenerał Jackson znajduje się z 60,000 oderwańców na południo-wschód od Gordonville. Wyprawa jenerała Burnside przybyła do Culpepper. Jenerał Fremont został mianowany dowódzcą piérwszego korpusu wojska, pod rozkazami jenerała Pope.

Rozkaz dzienny tego ostatniego, zakazuje wszelkich kroków gwałtu i łupieztwa. Konskrypcja poczyna się dnia 1 września. Dobrowolne zaciągi do wojska stają się liczniejszemi; wzburzenie umysłów z powodu konskrypcji nie ustaje.

PARYŻ, czwartek 28 sierpnia wieczorem. Dziennik Presse zapewnia, że Kalabrje oświadczyły się za Garibaldim.

Dziennik la France oznajmuje, że flota angielska otrzymała rozkaz udania się natychmiast pod Neapol.

Dziennik Patrie uwiadamia, że rząd francuzki posłał do Turynu zaspakajające objaśnienia co do wysłania floty i innych okoliczności żywo zajmujących mniemanie powszechne.

Przegląd miejscowy.

Dnia 11 b. m. sierpnia odbyło się pod przewodnictwem prezesa hr. Eustachego Tyszkiewicza zwyczajne posiedzenie członków Komissji archeologicznéj.

Po odczytaniu protokółu przeszłego posiedzenia i zdaniu przez sekretarza naukowego sprawy z korespondencji naukowéj i potocznéj, rozpatrywano dwa wykonane już przez p. Henryka Dmochowskiego modele przyszłego pomnika, którym Towarzystwo archeologiczne postanowiło uczcić pamięć pięknéj i nieszczęśliwéj małżonki Zygmunta Augusta Barbary Radziwiłłówny, jeżeli do wzniesienia jego zechcą się przyłożyć chętne dłonie ziomków, wszystkich jedném słowem, do których tylko mogła dobieżeć odezwa nasza, bez żadnéj wstecznéj myśli wyłączności napisana. Otóż jeden z tych modelów wyobraża Barbarę w stojącéj postaci, z koroną na głowie w stroju ówczesnym, znajomym wielu z czytelników naszych z obrazów z galerji Nieświeżskiéj i z Album Wilczyńskiego. Płaszcz królewski osłania do połowy kibić królowéj i spływa na dół w bogatych fałdach. Oczy na wpół otwarte, ręce opuszczone, splatające się z sobą z wyrazem bezsilnéj boleści— nadają całemu posągowi niewysłowiony urok. Drugi model składa się z wypukło - rzeźby wysokiéj, wyobrażającéj w medaljonie wizerunek Barbary Radziwiłłówny, na dole zaś pod medaljonem, wśród godeł rozmaitych i ozdób umieszczona jest tablica ze stosownym napisem. Komissja nie mogła się jeszcze oświadczyć stanowczo za żadnym z tych modelów, gdyż wybór zależeć głównie będzie od środków, któremi komitet ad hoc wysadzony rozrządzać będzie. Tymczasem jednak oświadczyć winniśmy Redakcjom pism warszawskich najserdeczniejsze podziękowanie, że wystąpiły z czynném pośrednictwem w téj sprawie i przyjmują u siebie ofiary na pomnik Barbary.

Z kolei, na wniosek prezesa i dwóch rzeczywistych członków członek współpracownik p. Dymitr Soncow mianowany został członkiem rzeczywistym, a pp. Kazimierz Bujnicki i Wincenty Korotyński wybrani zostali jednogłośnie w poczet członków współpracowników.

Następnie odczytany został spis ofiar w rozmaitych przedmiotach i książkach, które wpłynęły na korzyść muzeum w ubiegłym miesiącu. Wymieniając tutaj imiona dawców, składamy im w imieniu Towarzystwa publiczne podziękowanie za złożone ofiary.

Ks. Małyszewicz Józef czł. współpr., ofiarował dwie broszurki z XVII wieku.

Cesarska Petersburska Akademja Nauk zeszyty 3ci i 4ty tomu V. wydawanego przez siebie pisma p. t. Bulletin de l'Academie Impériale des sciences de St.-Pétersbourg.

Karnowicz Eugenjusz, 11-ty i 12ty zeszyt wydawanego przez siebie pisma p. t. Mirowoj Posrednik.

Małachowski Antoni. czł. współpr. skamieniałą głowę z rogami przedpotopowego wołu, znalezioną naprzeciw Wołgi naprzeciw miasta Kamyszyna, kawałki skamieniałych rogów jelenia i kawał drzewa skamieniałego.

Ministerjum Narodowéj Oświaty, własny dziennik z miesiąca czerwca b. r.

Naukowy Okręg Kazański, dzieło p. t. „Uczonyja Zapiski Kazanskaho Uniwersiteta. Zeszyt 1-szy 1862 r. Kazań.

Modzelewski Adam, gipsowy odlew medalu z wyobrażeniem Szeli i Metternicha i monetę srebrną.

Jakutowicz Dyonizy emeryt, dwa dzieła w tyluż tomach.

Legatowicz Piotr Ignacy, słównik francuzko-niemiecko-łacińsko-rossyjski w r, 1809 wydany w 2-ch tomach.

Bałaszewicz Juljusz, złoty djadem grecki z czasów przed-Chrystusowych, znaleziony w Nicopolis, lichtarz z górnego kryształu, należący do arcy-biskupów paryzkich; opisc pieczątki Napoleona 1-go z odciskiem; łzawnicę rzymską; bronzowy bożek Oziris, siedm innych bożków egipskich; medal Stanisława Leszczyńskiego; medal na ślub Władysława IV; siedm francuzkich medalów; wizerunek Nerona; assygnatę rzplitéj francuzkiéj z r. 1792; stronnicę z mszału z 1300 r. i książkę p. t. Souvenirs numismatiques de la révolution de 1848. Paris.

Szafałowicz Augustyn nauczyciel, dzieło o początku duszy ludzkiéj w łacińskim języku w r. 1606 we Frankfurcie wydane, ostrogę w kurhanie w p-cie Ihumeńskim mińsk. gub. i 3 młotki kamienne litewskie.

Dunin Kazimierz dwa przywileje nadane przez Zygmunta III Tellunom.

Maleszewski Tytus malarz, monetę srebrną duńską.

Kozierowski Danjel 5 monet srebrnych i 1 medal cynowy.

Krupski Juljan kalendarzyk polityczny polski na r. 1781 i Almanach genealogiczny w Landenburgu na rok 1776 wydany.

Kulesza Michał, rysunek kamieni z hieroglificznemi napisami znajujących się w pow. Białostockim pod Niewodnicą.

Korotyński Wincenty, dzieło p. t. Historyka tudzież o łatwém i pożytecznem nauczaniu historji przez Joachima Lelewela. Wilno 1815 r.

Komar Wilhelm uczeń gimnazjum 2 monety,

Monkiewicz, 3 monety.

Łopaciński Bolesław, dziesięć medalów pamiątkowych francuzkich większych i 9 mniejszych, oraz mech koralowy siarczany.

Szadurski Wiktor, nóż sztyletowy włoski.

Narkiewicz Stanisław, dwa dzieła w tyluż tomach.

Ocieszko Piotr, drzewo skamieniałe znalezione w okolicach Wilna w rzece Wilence.

Chodźko Dominik czł. współpr. cztery dzieła rozmaitéj treści.

Piotrowski Władysław ob. ptu Trockiego embrjon łosia.

Liczba odwiedzających muzeum w upłynionym miesiącu była 979, z tych 744 mężczyzn i 235 kobiét.

Przegląd wszechstronny.

(Władysława Syrokomli.)

Słówko o pobycie w Polsce Józefa Franka.

Wielkąby zaprawdę uczynił dla naszéj i dla obcych historij przysługę, ktoby piórem szperającém a bezstronném skreślił dzieje zadziwiającéj tolerancji religijnéj w Polsce. Wyjąwszy gorszące a nieraz krwawe zatargi, które się toczyły między szlachtą katolicką a tą, która przyjęła wyznanie helweckie lub augsburgskie, zatargi, w których najciemniejsze oko trudno, aby sprężyn politycznych nie dostrzegło; — wyjąwszy nakoniec waśnie z jezuitami zbyt mocno przesiąkłe bałamutnym fanatyzmem, któremu jednak mądrość narodowa w czyn, to jest w krew zamienić się nie pozwalała, — inowiercy drobniejsi tak w służbie Bożéj jako i w opiece prawa byli równi swéj drobnéj tuziemczéj współbraci. Osadnik Niemiec lub Holender mogli swobodnie budować domy modlitwy swojego wyznania, wiązać się w gminy na rzecz własną, używać udoju naszych krówek, ozdoby, farby i lekarskiéj własności z naszych kwieci. Karaim i tatarzyn, z dalekiego Krymu przez Witolda na Litwę sprowadzeni, mieli (chociaż krzyża pozbawione a więc, według wyobrażeń średniowiecznéj i jeszcze późniejszéj Europy, „godne pogardy“) swe domy modlitwy, w których, po alkoranie i psalmach szli ubrać się w blaszane pancerze i hełmy, aby walczyć za sprawę tych, od których po ojcowsku przyjęci zostali na ich niwie. Współczucie i wdzięczność wzajemna wiekowały pomiędzy plemionami dobroczyńców i uprzywilejowanych. Sam tylko żyd talmudysta obojętném okiem patrząc co się w około niego dzieje, roił o złotéj ale niemogącéj się spełnić przyszłości. W tych abstrakcyjnych nadziejach zasklepiony zerwał ze społecznością kraju, wśród którego mieszkał, a stworzywszy naród w narodzie, wysysał najpożyteczniejsze korzonki źdźbła krajowego żyta i pszenicy. Z pewną chlubą, zatarłszy w sobie uczucia piękna, złoty cielec zamiast Pentateuchu postawiwszy w swéj synagodze, z sercem martwém, z głową przewrótną puścił się w miarę możności na olbrzymi lub szelągowy handel, dał spaść na swe czoło głupocie, na oczy ślepej katarakcie, na barki (głównie gminu) niewypowiedzianéj nędzy. Stan swój obecny, uważając za przechodowy, rozleniwiał, a z czém się inny naród tai, on zdawał się przechwalać.

Długie wieki upływały pośród téj czarnéj, serce ściskającéj nocy, jaką się naród liczny i pełen środków otoczył. Choroba zdawała się śmiertelną, aż oto przed kilku chwilami jutrzenka w sinéj i złotawéj mgle rozświtu ukazała lepszą przyszłość, mogącą oczekiwać na ziemi naszéj Izraela. I takiemu jednak kosmopolitycznemu ludowi Polska nie uchyliła swojéj opieki.

Piastowe prawa w Polsce a Witoldowe w Litwie są tylko w innych wyrazach wypowiedzeniem tych swobód obywatelskich, jakiemi się na tutejszéj glebie wszyscy cieszyli. Kazimierz Wielki, Jagiełło, Aleksander Jagiellończyk, Jan III, wiekować będą w podaniach i księgach naszych starozakonnych ziomków. Ostatniém plemieniem, czyli właściwiéj mówiąc odszczepieniem religijném, które Polska przyjęła na gościnne swe barki, była sekta Frankistów. Chłód religijnego fanatyzmu, który od półtora wieku srożył się nad Polską, podsycany biretami jezuitów i ich sprzymierzeńców, już nie mógł przypomnieć Frankistom owego pięknego dnia w słońcu i kwieciech, jaki według talmudowéj legendy spotkał przed wieki innych żydów wchodzących do Polski. Pobyt Frankistów w Polsce był chwilowy, nawet daléj jak Ruś Czerwona nie mieli czasu zapuścić swych gałęzi. Niesłychana uprzejmość z jaką ich przyjęto, wygoda jaką ich otoczono, łagodna cierpliwość z jaką ich słuchano, pochodziły już z innych przyczyn, niż wrodzona dobroć i gościnność narodu.

Wyższość widocznie im okazywana podwyższała pogardę, jakiéj tutejsi żydzi od duchowieństwa i szlachty doznawać już poczynali. Frank trafił do Polski na niedobrą chwilę ducha wieku. Tryumfy jakiemi jego i jego wyznawców otoczono, nie dały przecię zapomnieć szlachcie, że i to są tylko żydzi. (d. n.)

Przegląd

Pism czasowych.

Gazeta Warszawska (do N. 193):

— Piszą ze Lwowa, d. 7 sierpnia: Gdybyśmy w Galicji zapytali którego z tych panów, co się lubią do arystokracji zaliczać, o znaczenie tego wyrazu, nie umieliby pewnie nam dać pojęcia o nim. Z drugiéj znowu strony, zaciekałby się nie jeden z demokratów naszych, gdyby go nagle poproszono o bliższe orzeczenie tego, co demokracja znaczy. A tak właściwie i jedni i drudzy grupują się obok *wyrazów*, a nie obok zasad, z czego wynika, że większa część w obu obozach sama nie wié, czego chce i dokąd dąży. Gdyby rzeczywiście u nas w Galicji istniały stronnictwa walczące z sobą pod godłem zasad, nie mielibyśmy nic do powiedzenia, ponieważ walka podobna musiałaby się ostatecznie skończyć zwycięztwem strony obstającéj za słusznością i prawem. Lecz, że tu idzie tylko o wyrazy, gdy daléj przesądy zastarzałe, nie śmiejąc otwarcie wystąpić do walki śmiałéj, krętemi chodzą drożynami, musi z tego wyradzać się pewne kołowanie, odbiegające zawsze od rzeczy. Wyznamy bez ogródki, że pragniemy z całéj duszy, aby ci wszyscy, co się chcą zaliczać do arystokracji, byli arystokratami, albo raczéj arystami, t. j. najlepszymi obywatelami, i żeby nam jak najwięcéj takich arystów przybywało. Kto chce nazwy, niech jéj znaczeniu odpowiada, a kto chce się do rzędu najlepszych obywateli zaliczać, niechże na to zasłuży. Pojęcie arystokracji nie mieści w sobie żadnych przypadkowości czy to urodzenia, czy majątku, ale wprost odnosi się do osobistéj zasługi i wartości, i tak określała też starożytność ten wyraz; tych zaś, co na podstawie urodzenia prawa sobie jakieś rościli, zwała oligarchami. U nas przemieniono dziś oba pojęcia, a zwolennicy oligarchji, niechcąc się do niéj przyznać, podszywają się pod szanowną ze wszech miar nazwę arystokracji, czyli innemi słowy, chcą za najlepszych obywateli uchodzić bez względu, czy na to zasłużyli czy nie. Dziś oczywiście wydałoby się nader śmiesznem chcieć średniowieczne dziwolągi zacności lub niezacności urodzenia wywlekać, lub ludzi dzielić na urodzonych i takich, którzy zapewnie nie musieli się porodzić, skoro tylko jednéj części tytuł urodzonych dawano. Równie raziłoby obecnie każdego człowieka z jakiém takiém wychowaniem, gdyby kogoś zacnego, ukształconego i prawego wprzód pytano o klejnot, nim go się przypuści do towarzystwa. Faktycznie zatém upadły oligarchiczne niedorzeczności, chociaż mnogie przesądy i nawyczki z lat dawnych jeszcze się dość gęsto po kraju naszym błąkają, a nieraz i w pismach nader liberalnych z nimi spotkać się można. Lecz wszystko to dzieje się tylko skutkiem wrodzonéj nam niekonsekwencji, co najujemniejszą stronę naszego tworzy charakteru. Nam się zdaje, że owe rozróżnienia na mniemanych arystokratów i demokratów mogłyby śmiało ustać, skoro owa nibyto arystokracja, a raczéj oligarchja de facto wszelką straciła podstawę istnienia swego. I cóż ci z tego, że naliczyć możesz tylu a tylu przodków wielkich po mieczu i po kądzieli, jeżeli syn dawnego poddanego twego, zostawszy urzędnikiem, przed siebie cię może kazać zawołać, w razie przekroczenia jakiéj ustawy? Wszakże ani urodzenie, ani liczni przodkowie nie mogą cię zasłonić. Zostało ci atoli to samo, co każdemu innemu, być w miarę swéj możności fizycznéj i moralnéj użytecznym członkiem społeczeństwa, które znów w miarę téj użyteczności lub nieużyteczności odpłaci się albo czcią i poważaniem, albo wzgardą. Inaczéj dziś być nie może, gdyż społeczności ludzkie nie cofną się wstecz dla tego, aby odbudowywać zużyte i dzisiejszym potrzebom nieodpowiednie instytucje. Nie pojmuję przeto, po co odróżniać się nazwami, gdy w rzeczywistości takiéj nie ma różnicy? Za to zrzuciwszy maskę nazw osłaniających rzecz samą, okaże się istotnie podział naturalny na ludzi, którzy chcą pracować nad dobrem ogółu, i na ludzi, którzy albo od téj pracy się uchylają, albo nawet jéj przeszkadzają lub przynajmniéj najrozmaitsze stawią temu zapory. Znajdzie się jeszcze garstka chcących koniecznie przewodzić wszędzie i we wszystkiém, a tém samém upewniać sobie wszelkie korzyści i zaszczyty społeczne bez względu, czy to będzie z dobrém ogółu albo nie. Zasada równości obywatelskiéj jest dziś górującą w świecie, a najzatwardzialszy oligarcha musi choćby z najcięższym bolem serca wyznać, że tak jest a nie inaczéj. Lecz zachodzi pytanie, czy i dziś potomkowie sławnych rodzin czyli historycznych nie mają możności zajęcia stanowisk zaszczytnych? I owszem, łatwiéj im to nierówniéj, niż każdemu innemu, który musi dopiéro pracą powoli wydobywać się na wierzch. Mają bowiem już stanowiska, mają środki robienia dobrze, niechże ich używają na dobro ogółu społeczeństwa, a przyjmiemy z największą radością współzawodnictwo. Nie braknie ani pola, ani pracy. Wasi przodkowie szli w żelaznéj zbroi na boje krwawe, zasiadali w radzie, wykluczając z niéj resztę mieszkańców. Dziś inne nastały czasy, dziś ta reszta nie może i niechce stać na uboczu, bo ma poczucie praw swych i chce wspólnéj pracy, około dobra wszystkich, takiéj dla siebie korzyści, takich zaszczytów, jakie na każdego z pracujących w miarę wysileń i zdolności spłynąć powinny. Jest więc współzawodnictwo, idźcież z wszystkimi w zawody, i starajcie się tak wysilać w téj pracy około dobra społeczności, aby się istotnie okazało, że jesteście w rzeczy a nie imiennie lub z urodzenia *arystami*. Dotąd był brak gorliwości obywatelskiej i brak poczuwania się do obowiązków przyczyną, że społeczność nasza na drogę rozwoju i postępu nie weszła. Przejdźmy Galicję od wschodu na zachód i od północy ku południowi we wszystkich kierunkach, czyż nie musimy z największym wyznać wstydem, że stan jéj pod każdym względem opłakany. Nie chcę nic już mówić o miastach, których byt lepszy od władz rządowych zawisł, ale czyż ciemnota ludu wiejskiego nie jest najcięższym przeciw nam zarzutem! Tu jest pole obszerne dla wszystkich, którzy chcą tylko szczerze pracować. Niechaj tu owi panowie, co to chcą koniecznie za arystokratów uchodzić, okażą się właśnie najlepszymi, to jest najgorliwszymi w pracy i najchętniejszymi w gotowości poświęcenia. Brak funduszów przeszkadza nieustannie użyciu najskuteczniejszych środków, w celu upowszechnienia oświaty między ludem wiejskim i podźwignienia w ogóle warstw pracujących kraju naszego. Dostarczenie tych funduszów jest obowiązkiem obywatelskim tych wszystkich, którzy czémkolwiek do publicznych potrzeb przyczynić się mogą. Są u nas wprawdzie dość uzasadnione obawy, że fundusze podobne mogą być na inne cele obrócone, lecz nam się zdaje, że i na to jest sposób. Można zawiązać spółkę, któraby rozrządzając znacznym kapitałem, nietylko zajęła się wydawaniem jak tylko można najtańszych dzieł polskich tak dla warstw pracujących, jak niemniéj dla uczącéj się młodzieży, ale zarazem oświadczyła, że pod takiemi a takiemi warunkami założy najprzód potrzebne seminarja nauczycielskie, a powtóre przyjdzie gminom wiejskim w pomoc co do dobrego urządzenia szkółek miejscowych. Jużciż nikt nie mógłby dać odmównéj odpowiedzi, ponieważ naraziłby się na przyganę całéj Europy. Spółka zaś miałaby zawsze swój kapitał w ręku i zakłady jéj seminarjów, będące własnością prywatną, chociaż podlegałyby uwarunkowanéj kontroli władz rządowych. Przypuszczam, że sejm nasz za piérwszém zebraniem się swojém zechce coś w téj mierze obmyślić, lecz i wtedy usiłowania prywatne wszystkich obywateli co do tego przedmiotu nie będą zbyteczne, a nawet przeciwnie, mogą spowodować doskonałe urzeczywistnienie zamiaru. Spółka taka mogłaby nawet dać sejmowi powód do jak najsprężystszego wystąpienia, aby nietylko działaniom jéj nieprzeszkadzano, ale wszelkiéj użyczono jéj pomocy i opieki. Spółka zaś podobna mogłaby niebawem przyjść do skutku, byleby się nam nie zachciało, aby od razu kraj cały miał w niéj udział. Niech kilkunastu najprzód ją utworzy między sobą, a następnie może rozszerzać coraz więcéj swe ramki, a z niemi i czynności swoje. Tu właśnie jest pole najstosowniejsze dla tych, którzy radzi uchodzić za lepszych od reszty, i mają uroszczenie do arystokracji. Powinni więc, wskazać czynem a nie wyciągiem tabularnym lub pergaminowym rodowodem, że są istotnie lepsi, bo umieją przodkować drugim w gotowości ofiar i poświęcenia na rzecz dobra powszechnego. Ani nadętość rodowa, ani nawet nawiasowe wybuchy liberalizmu nie upewnią dziś między ludźmi znaczenia, ale potrzeba czynami ogół przekonać o swéj wartości. Najsmutniejszą zaś będą odgrywać rolę, jeżeli chcąc się odosobniać dawnym trybem zastarzałym, pojdą na manowce dążeń koteryjnych i w kółka odrębne się zasklepią, ponieważ ogół odepchnie ich od siebie, jako bezużyteczne w składzie społeczeństwa odrośle. Przed tém odepchnięciem nie zasłonią i najdłuższe rodowody, największe majątki!

— Nie ulega najmniejszéj wątpliwości, iż jednym z najpraktyczniejszych sposobów krzewienia oświaty i zarazem pewnéj solidarności w téjże są organizowane po prowincjonalnych miasteczkach bibljoteczki składkowe, czy to przy szpitalach, czy to przy innych instytucjach lub bez takowych. Myśl założenia bibljoteczki zawsze jest wykonalną przy dobréj woli i praktyczne przynosi korzyści, a bibljoteka taka jest niezmiernie pożyteczna dla każdego większego zogniskowania ludności. Dla tego też z prawdziwą przyjemnością donosimy czytelnikom naszym, a donosimy nie dla próżnéj chwały ale dla dobrego przykładu, o utworzeniu i otworzeniu przed czterema już miesiącami bibljoteczki w Dąbrowie przez tamtejszych urzędników—na co otrzymali zezwolenie rządowe. Bibljoteka ta zaimprowizowaną została staraniem kilku promotorów przy pomocy i dobréj woli ogółu. Projekt podany bez odwłóczenia i niepotrzebnego stypulowania natychmiast wprowadzono w czyn, nie wymagając wielkich na piérwszy raz rzeczy. Zawiązujący spółkę bibljoteczną członkowie złożyli jednorazowo 1,027 złp. za co zakupiono wyborowych dzieł polskich i oprawiono takowe, aby nie ulegały zniszczeniu. Dla pomnożenia bibljoteki członkowie zobowiązali się płacić 40 groszy miesięcznie i z tych wpływów nowe książki w miarę możności zakupywane bywają. Wyborem dzieł nabyć się mających jak również nadzorem nad bibljoteczką zajmuje się komitet ze stowarzyszonych wybrany, wydawaniem zaś książek i czynnościami ustanowiony bibljotekarz. Porządek panuje tu wyborny, punktualność przestrzeganą jest ściśle. Na szczególną także uwagę zasługuje jeden z paragrafów ustawy, orzekający, iż jeżeliby bibljoteka dla jakichś przyczyn trudnych do wytłómaczenia dzisiaj istnieć nie mogła, lub jéj utrzymywanie dalsze dla stowarzyszonych było uciążliwe, wtedy sprzedaną zostanie przez publiczną licytację, a procent z otrzymanego tym sposobem funduszu posłuży na stypendjum dla kształcącego się na technika górniczego. Mamy jednak nadzieję, że bibljoteka do téj ostateczności, aby się licytować miała, nigdy nie przyjdzie, a jeżeli przytaczamy ten artykuł, to aby wykazać z jak zacnemi celami połączono bibljotekę nawet wtedy, gdyby zaszły przeszkody jéj istnienia. I wtedy nawet składki i usiłowania obecnych członków bibljotecznych znajdą właściwe użycie i szlachetne zastosowanie. Bibljoteczka dziś składa się z przeszło 150 dzieł po większéj części belletrystycznych, lecz na pochwałę powiedzieć możemy, wyłącznie prawie polskich. Katalog jednak obejmuje kilka dzieł poważnych historycznych, jak Szajnochy, Lelewela i innych, a także kollekcyjny zbiór Encyklopedji Orgelbranda. Co jeszcze w bibljotece téj uderzającego, to ta okoliczność, iż przy zakładaniu przystąpiło kilkunastu robotników prostych, czytać i pisać umiejących górników. Lecz piękny ten początek, ta gorąca chęć prostych pracowników nie została, nie wiémy już dla jakich powodów, szczęśliwym uwieńczona skutkiem. Ci którzy się zapisali, z wyjątkiem jednego czy dwóch górników, nie złożyli właściwych składek i nie korzystają z bibljoteki. Czy nie umiano ich zachęcić, czy też ktoś złośliwy odradził górnikom, aby nie brali udziału, nie wiémy; sądzimy jednak, że byle serdeczne usiłowanie, a ci którzy objawili chęci, w czynie się nie cofną; wypada jednak, aby oświeceńsi wzięli na siebie inicjatywę i zrobili krok piérwszy. Należałoby tylko wtedy, aby bibljoteka w skład swój przyjęła dziełka odpowiednie dla mniéj ukształconych górników, które w repertuarze dzieł ludowych nie trudnoby było wybrać obecnie. Zaprawiwszy na nich do czytania proste umysły górników, możnaby było prowadzić je wyżéj przed udzielanie im do czytania niedługich a wybitnych powieści. Tym sposobem dzieło oświaty i szlachetnéj rozrywki uzupełnionémby było, gdyż bibljoteka wywierałaby wpływ nietylko na klassy oświeceńsze, ale i te, które dopiéro oświaty łakną. Te myśli dałyby się zastosować wszędzie przy zakładaniu i prowadzeniu tego rodzaju instytucij.

— W dobrach Uher w okręgu P. K. Chełmskim położonych, własnością p. Bielskiego będących, w d. 15 b. m. i r. poświęcony i otwarty został zakład dobroczynny, mieszczący ochronę dla dzieci, szpital i dom przytułku dla starców i kalek. Przy akcie tym w obec licznie zgromadzonych osób, celebrował ks. Baranowski sufragan djecezji lubelskiéj. Prowadzenie zakładu powierzone jest pp. Felicjankom, które w nim od téj chwili mieszkanie zajęły.

— Z pięciu świątyń pańskich, które posiadał niegdyś starożytny Olkusz za czasów swéj pomyślności, pozostał już tylko jeden, dziś farny, dawniéj kollegjacki, rzeczywisty a rzadki zabytek architektury XIV wieku. Kościół ten obecnie jest restaurowany tak zewnątrz jak i wewnątrz, z czego każdy miłośnik ojczystych pamiątek szczerze się zapewnie ucieszy. Życzyćby tylko należało, aby zajmujący się odnowieniem tego pięknego pomnika ojczystego, zawierającego tyle rzadkich i starożytnych nagrobków rajców, gwarków i górników, mieszczan olkuskich, starali się o gruntowną restaurację, bez naruszenia w czémkolwiek dawnych pamiątek, jak to niestety pospolicie ma u nas miejsce, gdzie nawet pomniki dawne nie są uszanowane, ale namazane świętokradzko grząskiém wapnem. Coś podobnego (i stało się to zapewnie przez nieostróżność murarzy) ma miejsce z niektóremi kamieniami w ścianach świątyni olkuskiéj. Spodziewamy się, że będą one starannie obmyte i wyczyszczone. Dobrzeby także było, yab umiejętna ręka zechciała niektóre nagrobki rzeźbione uzupełnić w poniesionych przez nie uszkodzeniach, jak np. ów nagrobek Hieronima Spinka, w którym jedna z figurek ma utrąconą główkę. Największéj restauracji wewnętrznéj uległa kaplica N. Marji P. Loretańskiéj; odnowiono, wyzłocono i przeemaljowano ołtarz; szkoda tylko, że używając do tego zbyt krzyczących kolorów, zrobiono to w guście nieco rażącym. Nie wiémy, czy kolor chińskiego marmuru odpowiada powadze ołtarza? czy krzyczące złocenia, gęsto i bez smaku rzucone, wabią oko? Odnowieniem téj kaplicy i wyfreskowaniem zajmuje się p. Olesiński, malarz z Siewierza. Oprócz tego, kościół odnowiony będzie i zewnątrz, mianowicie spód świątyni otynkowany cementem, dla zabezpieczenia jéj od wilgoci. Nadto, w środku dachu dodaną będzie wieża 25 łokci wysoka. W tym celu pewną część dachówki zdjęto; lecz gdy spóźnili się majstrowie ciesielscy, panujące deszcze stały się przyczyną zamoknięcia sklepienia. Ta okoliczność może się stać w następstwie przyczyną nieobliczonych szkód; podobny stan, gdyby się dłużéj przeciągnął, spowodowałby uszkodzenie sklepień kunsztownie zbudowanych. Mamy jednak nadzieję, że opieka kościelna tego nie dopuści.

— Na uniwersytecie w Liège w Belgji, złożyli między innemi chlubne egzamina: Dubeltowicz, Szepczyński i Barwicki z Warszawy, oraz T. Kieczewski z Lublina.

— Podług jednéj z gazet wiedeńskich, dalsza budowa kolei ze Lwowa do Brodów jest odroczona, dopóki się nie rozpocznie budowa kolei żelaznéj z Odessy, przez Kijów, do Brodów, względem któréj toczą się teraz z rządem rossyjskim układy. Towarzystwo Karola-Ludwika wtedy dopiéro przedsięweźmie budowę owéj drogi, albowiem wtedy dopiéro będzie można mieć pewność, że się takowa opłaci. Domy kupieckie w Brodach, które w nadziei rychłego przeprowadzenia téj kolei podpisały się na $1\frac{1}{2}$ miljona złr., cofnęły teraz swoje podpisy, albowiem położyły je tylko w przewidywaniu, że Towarzystwo kolei Karola-Ludwika już teraz zdecyduje się budować tę koléj. Za to przychodzi teraz do skutku zamiar przeprowadzenia kolei ze Lwowa, przez Stanisławów, Czerniowce, do Suczawy, na granicę multańską, albowiem niezadługo ma się rozpocząć budowa kolei mołdawskich przez Towarzystwo angielskie, które książę Sapieha miał podobno zebrać w Londynie. Już teraz rozpoczęto ze strony Towarzystwa galicyjskiego wytykać kierunek téj kolei ze Lwowa, przez Stanisławów, ku Czerniowcom, co uskuteczniają inżynjerowie Towarzystwa; szczególniéj miano tu na uwadze komunikację z Podolem, bogatém w zboże i bydło. Wszelako Towarzystwo Karola-Ludwika nie weźmie na siebie téj budowy, lecz się ograniczy na przyjściu w pomoc Towarzystwu angielskiemu, które chce połączyć Lwów z Suczawą, do granicy mołdawskiéj. To ostatnie Towarzystwo ma również zamiar kupić koléj galicyjską.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Warszawa, d. 16 sierpnia 1862 r.

(*Dokończenie*).

— Z przyczyny ważności dzieła, jakiem jest Historja Prawodawstw Słowiańskich, napisana przez p. Wacława Aleksandra Maciejowskiego, o czém myśleliśmy już dawno, dziś postanawiamy dla oznajomienia ogółu czytelników Kurjera w zarysach, dawac perjodycznie przegląd téj pracy słynnego badacza, zaczynając od tomu I-go. Obejmuje on historyczny obraz prawodawstwa czasów przedchrześcijańskich wraz z wstępem do całego dzieła, kosztującego autora kilkadziesiąt lat pracy. Powiada on w przedmowie, że starał się wykazać obok innych korzyści i tę prawdę, że oprócz rzymskich i niemieckich, istnieją jeszcze w Europie prawa, które w zasadzie swéj są oryginalne, w rozwinięciu osobliwsze, w użytku praktyczniejsze niż wszelkie inne średniowiekowe. Prawa słowiańskie mówi daléj, wraz z ściśle wiążącą się z niemi literaturą, powinny dopomódz Słowianom do poznania samych siebie lepiéj; tém więcéj też godne są rozpatrzenia, że one u niektórych wielkiego szczepu tego ludów mają swoje praktyczne znaczenie, gdy tymczasem u Niemców narodowe prawo prawie zupełnie poszło w zapomnienie. Poznanie więc ducha tych praw przodków naszych, objaśniających jeszcze średniowiekowe dzieje, uważamy za nader potrzebne. Dzieli się prawodawstwo Słowian na polityczne, karne i prywatne, łącząc w to i postępowanie sądowe. Słowiańszczyznę dzieli autor w swéj pracy od gór na przedkarpacką i zakarpacką, bez względu na to, że np. Rusini z obudwu stron gór mieszkają,—a to na zasadzie, że Słowianie będąc najprzód pod władzą Traków, Scytów i t. p., z pierwotnych swych siedzib, z nad niższego Dunaju, wyroili się w górę, idąc do krajów, gdzie dzisiejsze Czechy. Następnie posunąwszy się daléj i zmieszawszy się z Celtami, Finnami i Litwinami, albo właściwiéj sąsiadując z nimi, utworzyli wraz z Skandynawami zaborczemi rzeszę znaną pod ogólną nazwą Germanów, a pod ludową Swewów. Prawo téj rzeszy ludów miało pierwiastki słowiańskie i niemieckie dobrze wydatne, a trzy: litewski, celtycki, fiński miéj uwydatnione. Prawo to wywarło potém wpływ na Słowian, którzy z za Karpat r. 106 za Trajana przesiedlili się nad Dniepr i Wisłę, tudzież na Czechy usadowione nad Wełtawą w VI wieku, jak niemniéj i na dawnych naddunajskich Słowian, którzy potém z Bulgarami i Madżyarami pomieszawszy się, Serbami nazywali się i dotąd się zowią. Ludy te niejedno i od Germanów wcieliły do swego prawodawstwa; dla tych więc okoliczności autor dzieli Słowian na zakarpackich i przedkarpackich. Obrane tu są chronologiczne stanowiska na zasadzie zwrotów zaszłych w urządzeniach politycznych i prawach. Dwa główne są takie zwróty dla obustronnych mieszkańców rozgraniczonych Karpatami: piérwszy ginie około XIV, drugi około XVIII wieku, bo w obu okresach Słowianie znamienite trzymali miejsce w wielkiéj rodzinie ludów europejskich; w drugim jednak głównie przedkarpaccy, to jest Lechici czyli Polacy, Czechy, wraz z Morawją, Litwa i Ruś. Do zakarpackich Słowian liczą się: Serbowie, Węgrzy czyli Madżjarowie, którzy stali się władcami Słowian podbitych i którym prawa i cywilizację są winni; oczywiście, że wymienione są tu tylko te ludy, które w polityce odegrały rolę ważną. Okresy ważniejsze, skąd autor jako z głównych punktów, rozwija swą pracę, a które tak w polityce jako i w systemie praw bardzo się uwydatniły dla ludów, są takie. W prawodawstwie polskiém piérwszy okres stanowi wiek Kazimierza W, w Czeskiem Karola IV, w ruskiem koniec wieku 13-go; w słowacko-węgierskiem wiek Ludwika króla; w serbskiem wiek Duszana cara 1349 roku. Drugi dla Polski kończy się z upadkiem konstytucji 3-go maja, dla Czech po klęsce pod Białą Górą w wojnie z Austrją roku 1620, gdzie wolność i narodowe prawodawstwo się kończy. Dla Rossji zachodzi tenże okres za Piotra W.; dla Węgier na pokoju karłowickim, a dla Serbji na zawładnieniu jéj przez Turków kończy się.

O źródłach, o których mnóstwo zebrał badacz usilny, niemamy potrzeby tu pisać. W stosunku wzajemnym i wpływie na siebie obcych a słowiańskich praw, dwie uderzające przedstawiają się sprzeczności. O ile niemieckie odznaczyły się ostrością, surowością a nawet pewną nieludzkością, o tyle słowiańskie miały w przeznaczeniu naprawić jego szwanki, tudzież odrabiać, cokolwiek tamto na szkodę zdziałało ludzkości, chociaż okoliczności nieraz sprawiły, że naprawiając psuły się same.

Probierczym kamieniem dójścia do prawdy, co do początku prawa i jego przekształcania się, a szczególniéj w jakiéj narodowości duchu postanowione zostało,—jest rodowość i narodowość, któréj rozwinięcie u Niemców i Słowian już w I-m tomie, wykazuje historyk. Tego wzajemnego wpływu na siebie ludów dopatrzyć się już można w torturach przeniesionych od Niemców do nas i np. w karze za kradzież pszczół, która przeszedłszy od nas do Niemców przybrała tam nieludzki charakter, bo winowajcy wyrywano pępek i tak snując go z wnętrznościami oprowadzano około ula. We wstępie napotykamy wzmianki, że Nowogrodu wielkiego mieszkańcy od pobratymców z nad Wisły i z Pomorza pochodzą i daléj czytamy, że Meklemburczanie-Szweryni noszą nazwę z słowiańskiego przekręconą języka, północnymi Polanami dawniéj nazywani będąc, od wyrazu słowiańskiego Siewern—północny. O Polsce czytamy, że tę nazwę już w X wieku miała.

W I-m tomie Historji prawodawstw Słowiańskich wykazany jest wpływ niemieckiego prawa na słowiańskie i nawzajem, co kryjąc się w głębokiéj starożytności, objawia się w najdawniejszem ustawodawstwie obu tych narodów. I tak, co Tacyt o sotniach wybrańców wojskowych i urzędniczych, o krewnych, o spadkobraniach i o rolach powiedział powszechnych, wszystko to nie ma zasady w prawie Swewów ale Słowian; inny też całkiem był rząd Gotów ze Swewami zrzeszonych niż Swewów zmieszanych ze Słowianami, u których to ostatnich zacność obywatelska mierzyła się piędzią wolności, lecz nie boskością rodu. W piśmiennictwie nawet greckiem i łacińskiem wynajduje badacz ślady praw słowiańskich, mianowicie wspólność majątkową barbarzyńskich ludów, inne ich obyczaje, wspominane przez Greków, i starszeństwo w rodzie domowym czyli czeladzi; daléj plemię czyli zbiór krewnych i obcych czyli rodów; gmina czyli związek plemion imienitych czyli majątkowych, powstała z wyrażenia g'i m i e n u (k'i m i e n i u, ku majątkowi), mająca rząd w ręku reprezentantów swoich,—wszystkie te nazwy i zasady społeczne wspominane są przez Cezara, jakoby należały do Germanów, ogółowego nazwiska, które mieściło i Słowian.

Prawa, wiążące członków rodu i plemienia żyjących w wspólności majątkowéj, lub w razie sporu dzielących majątek tak, że syn najmłodszy pozostawał na miejscu z nieruchomością wraz z siostrami niezamężnemi, a reszta braci, podzieliwszy się ruchomościami, żyła razem z najmłodszym obdzielona chlebem i mieniem,—prawa te znajdowane u Germanów, są także słowiańskiemi. Przechodzi daléj autor w téj saméj myśli, wspominany przez Tacyta niby to germański podział ról tu i ówdzie dotąd używany w gminach słowiańskich, to jest rok rocznie dzielono między siebie wspólnie posiadane role, zostawując część ich na ugór, a chodzenie około roli było zostawioném przez dostojniejsze osoby starcom, służalcom lub niewolnikom osadzonym na rolach i nawet gospodarzom mającym swą własność. Zapobiegało to szerzeniu się proletarjatu, lecz też osady wiejskie porządnie zabudowywać się nie mogły.—Wykazuje też autor różnicę rodu czyli bractwa niemieckiego od słowiańskiego,—piérwszy bowiem zasadzał się na jednocie krwi, drugi na stosunku prawa, na jednoczeniu się w myśl rolnictwa. Gdziekolwiek też Słowianie czy z obcemi narodami pomieszali się, czy też jednolicie figurowali, zawsze ścisły zachodził u nich związek między prywatnemi a politycznemi rodami jednoczącemi się z sobą. Posiadłość ziemska i wojskowość powodowały tworzenie się plemion, chęć przekazania swych imion potomności dała myśl do stowarzyszeń herbowych. Salickie prawo wpływ tu wywarło na tworzenie rodów i plemion. Przechodząc potém ustawy ludowe, natrafiamy na określenie woli i wolan. W odległéj bowiem przeszłości ludzie, którzy porzuciwszy gminę błędne prowadzili życie, osiadali na pewném miejscu dla pracowania w roli, którą samém oświadczeniem swéj woli nabywali, ludzie ci zwali się wolanami, bo nabywali prawa do wól, zwłaszcza gdy się temu nikt niesprzeciwił, w czasach mających do pozbycia wiele gruntów. Wola więc pierwotnie otrzymywana z powszechnéj własności i będąca w posiadaniu jednego, zależała całkiem od posiadacza; lecz jeżeli ją sprzedał, to roli takiéj dla nabywcy nie wymierzał, bo nie miała granic pewnych lub żadnych.

Wpływ Saksonów i Franków wywarty najprzód na Słowianach nad Łabą mieszkających,— szkodliwie przedewszystkiém oddziałał na gminy nasze. Wiadomo bowiem, że przodkowie nasi rządzili się za pomocą władztwa gmin w osobie reprezentantów. Władyka z rodu wybrany uczęszczał na sejm wraz z urzędnikami gminy nazywanymi kmieciami, tudzież z lechami czyli tymi posiadaczami roli, którzy odłączywszy się od rodu, głową czeladzi własnéj zostali i sami reprezentowali się w gminie. Gmina, mając sobie na zgromadzeniu przedstawione sprawy, większością je głosów rozbierała, zajmując się przedewszystkiem wykonaniem prawa np. co do podziału majątku w razie sporu braci, o czém wyżéj wpomnieliśmy. Pan Maciejowski utrzymuje, że od téj większości głosów t. j. wiecziny sejm nazywał się wiece (dzisiejsze więcéj). Gminy te uciskane od swych opiekunów nad Łabą, Niemców, upadały, bo formy feudalizmu, herbownictwo, prawo dworu, a za chrześcijaństwa przywileje,—wszystko to przy błędach politycznych Słowian owych, niweczyło powoli narodową zasadę równości obywatelstwa. Z nad Łaby poszło to daléj na przedkarpackie krainy. Tak więc gminy upadały, nachylając się do dworu. Ziemstwo mogło im lepszą rokować przyszłość; ale i to pobłądziło, gdy wykluczyło od reprezentacji narodu ludzi, nieposiadających swojéj własności, lecz siedzących na cudzéj, chociaż cudza ta, z powszechnéj własności wyszedłszy, kwalifikowała każdego do uczestnictwa w politycznem prawie. Ztąd też lud, widząc, że się już do powszechnéj własności niedociśnie, lub docisnąwszy się, nic przez to nie zyska, osiadał na prywatnéj, a wstępując tém samém w poczet folwarcznéj czeladzi, utracił swą wolność, z ziemskiego wyzuty, przechodził pod wyłączne dworskie prawo,—ale i sami właściciele przez ziemstwo swoje nie stanęli na stopie obywatelskiéj równości, podzieliwszy się na klassy i zbliżywszy się tak do niemieckiéj szlachty.

Natrafiamy daléj na wytłómaczenie początku straży pogranicznych u nas. Swewowie bowiem, z którymi pomieszani żyli Słowianie, jeszcze za Cezara mieli zwyczaj zostawiać pusto leżące na około swych ziem pola i niedozwalać żadnemu obcemu ludowi osiadać na nich, rozumiejąc, że tém bespieczniejsi od nieprzyjaciela zostaną, im tenże odległéj od nich mieszkać będzie. Ten zwyczaj odegrał ważną rolę w dziejach Słowian; bo jemu winny początek swój straże pograniczne, tudzież dwojakie rolne i wojskowe poza Karpatami istniejące marki. Jako zaś zuchwali awanturnicy galscy za Tacyta nad Renem i Dunajem leżące pustką role osiadali, płacąc dziesięcinę Rzymianom i walcząc dla nich za doznawaną opiekę, tak podobnym sposobem nasze krainy czyli ukrainy przez swojaków się zaludniały; każda bowiem ziemia leżąca u kraju czyli na granicy państwa, będąc pustą, nazywała się ukrainą, gdzie wojacy na straży stali. Ten kraniec ziemi w klassycznéj łacinie margo (brzeg) a w średniowiekowéj marca (znak) nazywał się, stąd to i nazwa Marchji powstała. Tych mark wewnętrzne urządzenie wiąże się z naszemi żupami.

Litwinów nazwę, bo nie pochodzenie, wyprowadza p. Maciejowski z pośród Longobardów, Alemanów, Saksonów, Fryzów i Franków; a mianowicie, że u tych narodów wraz z Lazami (którzy mieli dać nazwę Lachom) byli i Liti, obcy zawojowani ludzie, którzy ani politycznego prawa niemieli, ani własności nieposiadali, ale którzy na wojaków pracując, zostali przyswojeni krajowi. Przypuszczano ich następnie do wojskowości, a każdy z Litów garnący się do służby rządowéj poważanie miał. Ci to Litowie przybyli potém do jednoplemiennych mieszkańców nad Niemen, jak Lachowie nad Wisłę. Inni historycy odmienniéj o tych rzeczach sądzą,a podobno jest dowodzenie, że Litwini jednego z Słowianami są pochodzenia; jednak i p. Maciejowski wspomina, że na bardzo blizką zażyłość Litwinów z Słowianami wskazuje język, który im daléj w przeszłość, tém więcéj podobieństwem do tych narodów przystaje. Pan Maciejowski, dodając rzecz jasną o rozmaitych statutach słowiańskich, o litewskim, między innemi, wyraża się w téj treści. Feudalizm obcy groził wygluzowaniem Litwinowi pojęcia z serca o patryarchalnych rządach wyssanych z łona swéj ziemi; lecz okoliczności zrządziły, że sam musiał zwichnąć swe pędy i samowolnie obsypywać mieszkańca Litwy coraz nowemi swobodami. Wtedy słowiańskie wyobrażenia jeszcze się więcéj na Litwie upowszechniły; ruskie ustępowały polskim, te czeskim i znowu polskim, aż wreszcie usadowiwszy się tu polskie wyobrażenia, istniały i istnieją na Litwie aż do dzisiejszych czasów. Wielkim jak na swój wiek pomnikiem, prawodawstwa, powiada daléj, jest litewski statut i takim, jakiego ówczesna Europa nie posiadała; odzywa się też w nim odgłos praw Litwy pogańskiéj i duch narodowości.

W końcu przechodzi badacz cywilizację ludów słowiańskich i niemieckich; podstawę jéj na języku, religji, obyczajach, opartą, rozważa i bada jéj wzajemne wpływy na prawodawstwo; powiada przytém, że póki na drodze pokoju wpływ na siebie wywierały oba te prawa, to rozrastały się w dorodne drzewo, a rosły i rozkrzewiały się w pękate i wilkowate pniaki, ilekroć gwałtem naginano je ku sobie.

Co do języka, to upatruje autor w głagolickim zabytki pisma pogańskiego; ukształtowana cyrylica nie utrzymała się powszechnie, a gdy liturgja rzymska wzięła górę nad wschodnią, ułożyli w IX wieku Polacy i Czesi nowy alfabet dla łacińskiego pisma. Stąd i nowa era dla nauk u nas powstała, idąc jak i od wieków odmiennym torem od niemieckiéj cywilizacji. Odkrywa jeszcze badacz wyrazy słowiańskie w tak zwanych prawach ludowych i starodawnych zabytkach mowy Germanów przechowane; wpływ też języka słowiańskiego sprawił, że u południowych Germanów nosowe głoski *ą ę*, były niegdyś; bo z postępem czasu swewizm z północnéj Germanji przeniósł się do południowéj i daléj istniał w tak nazwaném szwabstwie. Wyrazy swojego języka kreśliły runami niemieckie, słowiańskie i litewskie ludy, a późniéj każdy lud miał swój alfabet; litewski dotąd niepoznany, a słowiański mianujący się głagolickim, mówi autor, że sięga prawdopodobnie czasów słowiańskich.

Prawo Słowian musiało się piérwsze wyzuć z kastowości przyniesionéj tak jak i przez Niemców z Azji; przeciwnie Niemcy zniewoleni byli ją rozszerzać, a to przez ciągłą swą stopę wojenną, co też pociągnęło utrzymanie kast w narodzie i wywodzenie niektórych wojowników od Bogów.

Przeciwny temu charakter nosiło prawo słowiańskie, szacując głowy, lecz niedopuszczając jak tamci główszczyzny, urzędów dziedzicznych i nieupośledzając płci żeńskiéj na korzyść męskiéj. Słowianie, ocierając się o ludy europejskie ucywilizowane, lub nękane przechodzącemi w głąb' Europy drogą po nad Dunajem, raz postępowali szybko w cywilizacji, drugi raz wstecz się cofali. Wyciąga też wniosek autor, że ludy, które się na Słowian wykształtowały i które po swojém z Azji wychodztwie więcéj postąpiły do czasów osiedlenia się nad Dunajem, Łabą i t. d. niż Niemcy do téj epoki zamieszkujący Europę, że ludy te słowiańskie musiały na wiele wprzód wieków wydalić się z Indji, gdy miały czas do przejęcia się wyobrażeniami o prawie, jakie p. Maciejowski wyłożył, a o jakiem w krótkości tu mówiliśmy. W następnych tomach autor między innemi wykazał dwa pozostałe wpływy niemieckiego prawa na Słowian. O pierwszym już wspomnieliśmy; drugi poczyna się od wieku 9-go i ciągnie się aż do wieku 14-go, z widoków spekulacyjnych Słowianie sami przejmowali niemieckie prawa, a pewnie główniéj, że Niemcy zakładając osady swoje pomiędzy nami, mieli sobie dozwoloném rządzić się i sądzić rodzinném swém prawem. Po trzeci raz prawodawstwo niemieckie wpływ swój wywierać zaczęło w 18 i 19-m wieku, narzucone nam będąc przez panujących nad nami Niemców.

Na tém kończymy przegląd I-go tomu Prawodawstw Słowiańskich.

RYGA, 18 sierpnia.

Pieńkę temi dniami kupowano w niewielkiéj ilości do Anglji, płacąc za czystą po 124 rub.; domy niemieckie na eskontę weksli płaciły po 122 i 119 rub. stosownie do gatunku; ciemna prawie zupełnie już wyprzedana, długa po 119 1/2 krótka po 114 rub. Umowy o len zawierają się po 44 1/2, 42 i 37 rub. Siemię lniane 5 3/4 m. w ilości 1500 beczek zapłacił dom Gillów po 7 rub. 33 kop. Jęczmień kurlandzki 101 1/2 f. płacono po 93 rub. Sprzedający owies żądają po 7 rub. wyżéj nad liczbę funtów, ale nabywców niema może dla tego, iż okręta nieprzybyły. Żyto 115 f. kupowano po 106 rub-, mające zaś wagi o funt 1 więcéj płacono po 107 rub, i teraz tyleż wziąć można.

ODESSA, 14 sierpnia.

Niemożemy doczekać jakiejkolwiek rzetelnéj zmiany w naszych stosunkach handlowych; wyglądamy jéj, wzdychamy do niéj i na tém się kończy. Na chwilę jakaś zabłyśnie pozór polepszenia sprawy, i znowu ten samtryb wczorajszy wraca. Oto silny charakter już kilkoletniego stanu naszego rynku. Ceny na nim temi dniami były następujące: pszenica ozima od 6 r. 50 k. do 9 r. 50 k. za czetwert, sandomierka od 7 r. 75 k. do 9 r. 50, arnautka od 6 r. 50 k. do 8 r. 50 kop.; żyto od 4 r. 50 k. do 5 rub. 10 kop.; kukuruza od 4 r. 50 kop. do 5 r. 25 kop.; jęczmień od 5 r. 50 k. do 3 r. 80 kop.; owies 4 rub. Siemienia lnianego niema w magazynach na składzie.

Kilka słow O obmowie.

Jakże jest wzniosłą mowa człowieka, kiedy głosi prawdę, oddaje hołd cnocie. Jakże szlachetne jest słowo nasze, kiedy przytłumia nienawiść, zbliża do siebie rozdzielone serca a wszędzie zgodę zaszczepia. Oto jest wzniosły użytek mowy, tego świetnego daru, który nas wznosi po nad inne stworzenia. A jednak, cośmy otrzymali od Stwórcy w celu tak chwalebnym i wielkim, tego na złe używać zwykliśmy. Język nasz jakże często obrazę Bogu a braciom szkodę wyrządza, i chrześcijanie, co się zobowiązali kochać nieprzyjaciół a błędy drugich pokrywać płaszczem bratniéj miłości, osławiają swych bliźnich! Obmowa, ten prawie powszechny między nami występek, nic nieoszczędza, rzuca się na to, co człowiekowi najdroższém, uderza zabójczą ręką jego dobre imię i sławę, które własném życiem okupić jest gotów. Człowiek najnieszczęśliwszy podda się losowi, jeśli mu jeszcze dobre pozostało imię: ono pośród niedoli, w obec śmierci jest nam pociechą, bo cierpieć i umierać, to są warunki konieczne życia naszego, ale nie dźwigać niesławę. Dobre imię przecudną wonią nasze mogiły otacza, gdyż budzi rzewne wspomnienie dobrych uczynków i żal serdeczny przechodnia. Złośliwy język wydziera nam ten skarb najdroższy, ten owoc cnoty i jéj należną nagrodę. Obmówca—to społeczeństwa tyran, to szatan, którego zadaniem udręczenie ludzi, społeczność się go lęka, religja potępia a wszyscy w obrzydzeniu go mają. Jego język to miecz obosieczny zewsząd liczne powala ofiary! nic nieuchodzi jego wściekłości, każdy wiek, stan i płeć jego zdobyczą, on przeklęty od wszystkich, bo wielu spokój zamiesza. Obmowa tłómaczy złośliwie choćby najczystsze zamiary, niema wielkości, któréjby niechciała uszczuplić; ona to zasiewa niechęć zapala nienawiść, osłabia zaufanie przyjaźni, rozdziela serca życzliwe i najsilniejsze rozrywa węzły. Obmówca często przedziera się aż w ciemności grobowe, niepokoi tam bratnie szczątki, i wystawia na pośmiewisko żyjącym. I jakże obmówco! pojmiesz-że tę wielką krzywdę, jaką twojemu bratu wyrządzasz? Twój występek co raz większym się staje, szerzy się jak potok, olbrzymieje w ustach drugich, o ile złość każdego, nierozwaga lub płochość przydać mu zdoła. Ty już istnieć przestaniesz, a obmowa twoja ciebie przeżyje. I jakże zaradzisz okropnym następstwom, jak powrócisz bliźniemu spokój i sławę i szacunek współbraci, czém zetrzesz ohydę z niejednego czoła? jak dźwigniesz tego z rozpaczy i od występku odwiedziesz, któremuś wydarł dobre imię? O ileż to cierpień, ile łez i jęków cięży na sumieniu obmówcy. Najlepszém jest dla każdego człowieka poznać samego siebie, trzeba być sobie sędzią i przywołać wszystkie czyny życia swego przed sąd rozumu i sumienia, trzeba przytłumić miłośc własną i roztrząsnąć sprawiedliwie uczucie, aby poznać siebie samego a przez-to nauczyć się prawdziwéj mądrości, bo tego wymaga religja i osobiste nasze szczęście. Lecz niestety! między wszystkiemi znajomemi naszemi rzadko jest taki, któregobyśmy tak mało znali jak nas samych. Powszechnie ludzie lubią się zatrudniać drugimi i wglądając w cudze postępki, wszystko złe i niedogodne w nich upatrują a czynią przez to bliźniemu nienagrodzoną krzywdę. Namiętności ludzkie i własne nasze ułomności dają nam powód do obmawiania drugich, nikt bowiem do tego przyznać się niezechce co w bliźnim nagania, i jak najskryciéj tając się ze swemi błędami, chce przekonać innych, że ich nienawidzi, kiedy je w innych potępia. Obłudniku „wyciągnij wprzód belkę z twego oka, abyś mógł wyjąć trzaskę z oka brata twego," widzisz cudze małe, swych wielkich ułomności niewidzisz. Język obmówcy jest ogniem niesprawiedliwości, gdyż wszystkie zwierzęta i węże ułagodzić można, ale język człowieka ułagodzić się nieda, zawsze niespokojny i pełen śmiertelnego jadu. Gdyby się szczerze nad tém zastanowiono, nieobmawianoby tak często i niegodziwie. Zważając na to, że dobre imię jest nad wszystko najszacowniejszém w doczesności, że sława jest droższą aniżeli majątek, srebro i złoto, niemożna większéj ponieść krzywdy jak być z niéj odartym.

Ks. Stanisław Feliński.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Podług listu otrzymanego tu z Pińska, nad zbadaniem i wytknięciem linji drogi Litewskiéj z Pińska do Białegostoku, pracuje obecnie ośm osób, pomiędzy któremi trzy, jako zamieszkałe w Pińsku, do wiadomości specjalnych łączą bliższą znajomość miejscowości. Jakkolwiek niemało zachodów potrzebowało oznaczenie w samym Pińsku miejsca na stację i punktu zetknięcia się drogi z przyszłą linją mającą iść na Wołyń,— poszukiwania do d. 10 b. m. były już ukończone na przestrzeni górą wiorst 20-tu ku Białemustokowi. Robione aż dotąd badania na gruncie coraz mocniéj przekonywają, że miejscowość obrana na poprowadzenie drogi żelaznéj Litewskiéj, z powodu niemal doskonałéj płaszczyzny i twardości ziemi, a zatém małéj potrzeby niewielkich robot ziemnych, jest tak wyborną, że bodaj nigdzie lepsza znalezioną być niemoże. Trudniący się poszukiwaniem inżynierowie są niemal pewni, iż prace na gruncie zupełnie ukończone zostaną do d. 1 listopada; ale potém przyjdzie jeszcze wykonać znaczne prace biurowe, ażeby całkowity plan budowy mógł być złożonym rządowi do zatwierdzenia. Pomimo dyktowanego przez ostróżność nieprzyzwolenia rządu od razu na wszystkie żądane przez założycieli koncessje, niektórzy z pomiedzy nich już oświadczyli, że dotąd trwają w stałym zamiarze prowadzenia tak ważnéj drogi żelaznéj z Białegostoku do Pińska; inni niewątpliwie toż samo oświadczenie rychło ponowią i niedadzą wyśliznąć się z ich rąk przedsięwzięciu, którego chluba początkowania na nich spłynęła. Pewność ziszczenia się tego dzieła zdaje nam się coraz jaśniejszą i gruntowniejszą.

— Z Kijowa donoszą co następuje: Wyobraźcie sobie mnóstwo wszelkiego rodzaju owoców, dyń i arbuzów, z któremi przekupki snują się ustawicznie po ulicach; daléj kurzawę i nieznośne upały, ciągłe a ciągłe bankructwa kupców kijowskich, massę dorożek i ludzi skupionych przed gankiem kantoru banku, który już rozdał górą miljon rub. sr.; nakoniec kilka parostatków pasażerskich z konkurencją o miejsca, kilka kąpieli bez wszelkich dogodności i niedawny nasz jarmark,—a będziecie mieli obraz rzetelny dzisiejszego życia w Kijowie. Brak grosza, stagnacja w handlu, głośne westchnienia wierzycieli, opóźnianie się gazet, wszystko wybornie z sobą harmonizuje. Mieszkaniec Kijowa, w skutek zachwiania kredytu, choćby był posiadaczem domu wartości 100,000 rub. ledwie dostanie na najpewniejszą ewikcję trzecią część téj summy. Wszyscy się karmią nadzieją, że przełom rychło nastąpi, że ziemianie rolnicy zaopatrzą się w grosze, bo urodzaje zboża są obiecujące, a cukrowarnie poprawią swe interesa, bo cena ich produktu coraz idzie w górę. Daj Boże! ale to pewna, że wszystkim nam nienajlepiéj, a zwłaszcza kupcom kijowskim. Niektórzy z nich nazawsze znikli z naszego horyzontu.

— Czytamy w „Gońcu Odeskim:" Mieszkańcy Odessy przypomną zapewnie beznogiego cudzoziemca, który się snuł po Odessie z pozytywkiem i małą dziewczynką. Repertuar utworów przezeń wykonywanych i sama muzyka pozytywku nie nazbyt były ponętne; wszelako przez wzgląd na opłakaną powierzchowność wędrownego żołnierza, wiele mu okazywano współczucia. Tymczasem teraz rozbiegła się po mieście naszém pogłoska, że ten cudzoziemiec schwytany został w Chersonie, jako podpalacz. Znaleziono przy nim 15,000 rub pieniędzy, preparata chemiczne do podpalania i listy dowodzące stosunków z wielu osobami. Co zaś najciekawsza, to, że po ściśléj rewizji dokonanéj przez policję, okazało się, iż obie nogi cudzoziemca podpalacza są najzupełniéj zdrowe. Ludzie przesądni zaraz z tego utworzyli legendę, że dziewczyna, która towarzyszyła podpalaczowi, jest nie kim innym jak Antychrystem. Powiadają, że ten mistrz na pozytywku był zarazem biegłym fotografem, i że wszystkie ulice i ważniejsze domy w Odessie zostały przezeń skopjowane na papierze.

— Piszą do nas z Kamieńca Podolskiego: Dnia 19-go lipca wybuchł pożar w zajezdnym domu Lwowskiego i pochłonął do 60-ciu domów—był to ogień jak mówią podłożony, równie jak ten, od którego 29 czerwca, gmach policji, magazyny, gmach rządu gubernjalnego i niestety katedrą spłonęły. Miasto nasze jest w okropnéj trwodze, gdyż od czasu tego pożaru powiadają, że w różnych części miasta podłożony ogień znaleziono; z tego powodu uformowała się u nas straż ogniowa nocna—mieszkańcy sami odbywają patrole. Handel z tegoż powodu ustał u nas,—do miasta rzadko kto przyjeżdża. Składki na katedrę rozpoczęte, w samém mieście uzbierano znaczną kwotę; fantów różnych, z których się loterja urządzi, zebrano już na 2000 r.—Od trzech tygodni niebyło deszczu u nas, upały okropne.—Dnia 31-go lipca b. r. umarł tu ksiądz Wincenty Wnukowski, prałat-kanclerz katedry żytomierskiéj i magister ś. teologji.

— W Petersburgu, z drukarni B. M. Wolffa, ukazał się tom pierwszy dawno zapowiedzianego i od dawna przez prenumeratów oczekiwanego przedruku: „Żywotów świętych" ks. Piotra Skargi. Dowiadujemy się, iż ten tom prenumeratorowie w Petersburgu już otrzymali; pewno więc rychło i do nas nadejdzie i ukoi słuszną niecierpliwość przedpłacicielów.

WIADOMOŚĆ BIBLJOGR. ZA LIPIEC 1862 ROKU.

1. Rys jeografji powszechnéj na wzór Fr. Ksaw. Ansarta Wydanie dwódzieste trzecie, podług najnówszych źródeł zupełnie przerobione i znacznie pomnożone, in 16-mo, str. 270, ark. 9, nakład i druk Zawadzkiego. 2. Dzieje rzymsko-katolickiego kościoła. W krótkich szczegółach aż do najnówszych czasów, zebrał ks. S. S. D. Wydanie nowe, in 16-mo, str. 560, ark. 17 i pół, druk Syrkina. 3. Iszgaldins apej Sakramenta pakutos arba spawiednes szwentos parszits par kuniga prałota Kassakauski, in 16-mo, str. 56, ark. 1 3/4, nakład i druk Zawadzkiego. 4. Machzor, czyli zbiór świątecznych modlitw, in 12-mo, str. 380, ark. 15, nakład i druk Romma. 5. Seder Techinot Umaiset czyli zbiór modlitw i powieści dla kobiet, in 16-o, str. 128, ark. 4, nakład i druk Romma. 6. Machze-Abraham czyli zjawienie się Abrahama, in 4-to, str. 72, ark. 9, druk Romma. 7. Garbie Diewa Knigiele jaunumenej pawesta, in 16-mo, str. 288, ark. 9, nakład i druk Zawadzkiego. 8. Bajarz Polski. Baśni, powieści i gawędy ludowe. Opowiedział A. J. Gliński, tom I, wydanie drugie, poprawne, in 16-mo, str. 230, ark. 7 1/4, nakład autora, drukarnia gubernjalna.

KURSA GIEŁDOWE.

PETERSBURG, 17 (29) sierpnia.

Sześcioprocentowe rossyjskie srebrem	110 1/2 %.
Pięcio procentowe 1-éj pożyczki	95 1/2 %
„ 2-éj „	100 1/2 %
„ 3-éj „	97 %.
„ 4-éj „	97 %.
„ 5-téj „	96 1/2 %.
„ 6-éj „	105 3/4 %.
Czteroprocentowe 1éj, 2éj, 3éj i 4éj poż.	88 %.
„ 5éj poż.	87 %.
Pięcioproc. bilety banku państwa	98 %.
Akcje Głównego Tow. kolei żel.	111 1/2, 3/4.
Obligacje 4 1/2 proc. tegoż Tow.	88.
Akcje ryzko-dynab. kolei żelaz.	89.
Weksle (na 3 mies.): na Londyn	34 13/16, 15/16 p.
— — na Amsterdam	171 1/4, 1/2 c.
— — na Hamburg	31 1/8, 3/8 sz. b.
— — na Paryż	365, 365 1/2 c.

WARSZAWA, 28 (16) sierpnia.

Listy zastawne oprócz kuponu	15 r. 4 k.
Obligi skarbowe, — —	93 — 70 —
Akcje głów. Tow. kol. żel. w Ross.	113 — 50 —
Akcje drogi żel. warsz.-wiedeńsk.	79 — 75 —
— — warsz.-bydgoskiéj	91 — 67 —
Weksle: na Berlin (2 mies.) za 100 tal.	102 r. 15 k.
— na Hamburg (2 mies.) za 300 m.	155 — 70 —
— na Paryż (2 mies.) za 300 fr.	82 — 50 —
— na Wiedeń (2 mies.) za 150 złr.	81 — „ —
— na Londyn (3 mies.) za 1 fst.	6 — 96 —
— na Petersburg (1 m.) za 100 r.	99 — 75 —
— na Moskwę (1 m.) za 100 r.	99 — 50 —

RYGA, 17 (29) sierpnia.

Pięcioproc. 5-éj pożycz.	96 1/2 %.
Pięcioproc. bilety banku państwa	98 1/2 %
Weksle: na Londyn	35 p.
— na Amsterdam	172 3/4 c. b.
— na Hamburg	31 5/16 sz. b.
— na Paryż	367 1/2, 368 1/4 c.

ODESSA, 15 (27) sierpnia.

Weksle: na Londyn za 1 fs.	6 r. 85, 87 3/4 k.
— na Paryż za 1 r.	367, 3/4 c.
— na Marsylję za 1 r.	367 3/4 368 c.
— na Genuę za 1 r.	367 1/4, 1/2 c.

BERLIN, 28 (16) sierpnia.

Rossyjskie 5-procentowe 5-éj poż.	87 1/8 %
— — 6-éj poż.	95 5/8 %.
Bilety kredytowe ross. za 90 rub.	87 3/8 tal.
Polskie obligacje skarbowe oprócz kup.	84 1/8
— listy zastawne	87 5/8
— bilety bankowe.	87 3/8.
Weksle: na Petersburg (3 tyg.) za 100 rub.	97 1/2 tal.
— na Warszawę (krótki term).	87 1/2 r.

HAMBURG, 28 (16) sierpnia.

Rossyjskie 5-proc. 5-éj pożyczki	82 %.
— — 6-éj pożyczki	90 1/2 %.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r.	30 1/2 sz. b.

AMSTERDAM, 28 (16) sierpnia.

Rossyjskie pięcioproc. 5-éj pożyczki.	81 1/4 %
— — 6-éj pożyczki.	89 1/2 %.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r.	167 1/2 c.

LONDYN, 28 (16) sierpnia.

3-procentowe ang. konsolidy.	93 1/8 %
Rossyjskie 5-proc. 2-éj poż.	96 %.
Weksle na Petersburg (3 mies.).	34 1/8 p.

PARYŻ, 22 (10) sierpnia.

Renta 3-proc.	68 fr. 00 do 20 c.
Akcje kredytu ruchomego.	830 fr.
Akcje głównego Tow. kol. żel. w Rossji	406 fr.
Weksle na Petersburg za 1 r.	358 c.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 16-го по 20-ое августа.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Графъ О'Руркъ.—Ефимъ Бржозовски съ женою Владиславою и дочерью Маріею.—Осипъ Сулистровски.—Осипъ Боровски.—Баронъ Иванъ Монтейфельдъ съ женою.—Мировой посред. Коморовски.—Брониславъ Бениславски.—Игнатій Годлевски съ женою.—Адольфъ Кублицки.—Михаилъ Юшкевичъ.—Викентій Рудомино.—Аполинарій Таньски съ женою. Онуфрій Мицевичъ.—Николай Гано съ женою Вандою и сестрою Іозефою.—Ксендзъ Антоній Янушевичъ.—Ѳеофилъ Римовичъ.—Д-ръ мед. Витольдъ Урбановичъ.—Франц. Грузевски.—Г-жи: Камелія Свѣжинская.—Генеральша Кушелева.—Северина Петрици. Княгиня Оболенская.—Полковники: Вестринъ и Дохторовъ.—Казиміръ Клюковски съ женою Аделою.—Сѣсицкій съ женою.—Макаровъ.—Вобель съ женою Аделою.—Людоміръ Пржибора.—Гриневски.—Валеріанъ Кандорски.—Кавлъ Бутель.—Вейсъ.—Дитмаръ.—Антонъ Карбауръ.—Эдуардъ Бодке.—Густавъ Гейлингеръ.—Евгеній Деленцъ.—Лудовикъ Петерсъ.—Давидсы Емилій и Артюръ.—Павелъ Бротонке.—Лудвикъ Лапорте.—Феликсъ Киркоръ, инспекторъ училищъ Варшавскаго уѣзда, сопровождаетъ учениковъ въ Вил. кад. корпусъ, слѣдующихъ: Осипъ Краевски, Юрій Жуковски, Станиславъ Букацински, Владміръ Зубко, Станиславъ Игнатовски, Павелъ Соловьевъ, Альфонъ Яроцки, Витольдъ Павловичъ, Карлъ Двораковски и Владиславъ Горадовски. Гродненск. вице-губер. князь Оболенски.—Аргиропула.—Стат. сов. Имшеникъ.—Иванъ Сальницки.—Вольски.—Дачевичъ.—Афанасовичъ.—Викентій Горшановъ.—Осипъ Фридманъ.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНЬСКИ. Юліянъ и Георгій Красовскіе. Генр. Головински.—Началь. дист. Юлій Стомпфъ.—Графиня Лопацинская.—Пом. Ребчинскій. Надв. сов. Похвисневъ.—Поруч. Розводовски.—Мерчанскій и Палицынъ.—Пом. Шукшта.—Рутковски.—Левински.—Суловскій.—Зенковски.—Туманьски.—Помѣщ. Корсакъ.—Колл. секр Студницки.—Гейзенбертъ.—Пом. Кереповски.—Кап. лѣсной стр. Бобровски.—Пом. Каз. Мильконтъ-Нарвишъ.—Надв. совѣтница Марія Михель.—Бароны: Алек., Максимъ и Фрид. Функи.

ВЪ Д. ПУЗЫНЫ: Котковски.—Констанція Червяковска.—Павелъ Козелло.—ВЪ Д. УМЯСТОВСКАГО: Надв. сов. Чернявски. ВЪ Д. ЗЕТЕЛЯ: Князь Гагаринъ.—ВЪ Д. БЕРНАРДИНСКОМЪ: Загорски.—Бонавентура.

Выѣхавшіе изъ Вильна съ 16 го по 20 ое августа.

Сѣсицки.—Шафаловичъ.—Марциновски.—Іорусова съ семействомъ.—Князь Огиньски.—Родке.—Доленкъ.—Петерсъ.—Карбамъ.—Кушелева.—Дохтуровъ.—Пржибора.—Кондорски.—Гровевски.—Юшкевичъ.—Вестрынъ.—Рудомино.—Таньски.—Комаровски.—Напольски.—Воцински.—Аполинари Напольски.—Гловацки.—Фижанъ.—Новосельски.—Дворжанчикъ.—Загорянски.—Вояковски.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 16-go do 20-go sierpnia.

HOTEL NISZKOWSKI. Hr. O'Rurk.—Brzozowski Joachim z żoną Władysławą i córką Marją.—Sulistrowski Józef.—Borowski Józef.—Baron Manteuffel Jan z żoną.—Sędzia pojednaw. Komorowski.—Benisławski Bronisław.—Godlewski Ignacy z żoną.—Kublicki Adolf.—Juszkiewicz Michał.—Rudomina Wincenty.—Tański Apolinary z żoną. Micewicz Onufry.—Hano Mikołaj z żoną Wandą i siostrą Józefą.—Ksiądz Janauszkiewicz.—Rymowicz Teofil.—Urbanowicz Witold dok. med.—Grużewski Franciszek.—Świeżyńska Kamilla.—Jenerałowa Kuszelewa.—Petryci Seweryna.—Księżna Obolеńska.—Półkownicy: Westryn i Dochtorow.—Kłoczkowski Kazimierz z żoną Adelą.—Major Siesicki z żoną.—Makarow.—Cobel z żoną Adelą.—Przybora Ludomir. Hryniewski.—Kandorski Walerjan.—Radel Karol.—Wejs.—Dytmar.—Karbaum Antoni.—Rodke Edward.—Hejlinger Gustaw.—Delend Eugenjusz.—Peters Ludwik.—Dawidsowie Emil i Artur.—Brotome Paweł.—Laporte Ludwik.—Kirkor Feliks, inspektor szkół pow. Warsz. z młodzieńcami do Wileń. kadec. korp., mianowicie: Krajewski Józef, Żukowski Jerzy, Buraciński Stanisław, Zubko Włodzimierz, Jagniątkowski Stanisław, Sołowjew Paweł, Jarocki Alfons, Pawłowicz Witold, Dworakowski Karol i Gorzdowski Władysław.—Książę Oboleński Jerzy Grodzieński wice-gubernator.—Arhiropula.—Imszenik.—Salnicki Jan.—Wolski.—Daczewski.—Afanasowicz.—Horszanow Wincenty.—Friedman Józef.

HOTEL POZNAŃSKI. Juljan i Jerzy Krassowscy.—Henryk Hołowiński.—Stompf.—Hr. Łopacińska.—Rebczyński.—Radca dw. Pochwiśniew.—Rozwodowski.—Merczański.—Palicyn.—Szukszta.—Rutkowski.—Lewiński.—Sułowski i Zienkowski.—Tumański.—Korsak.—Studnicki.—Giejzbert.—Bobrowski.—Milkont-Narwisz.—Marja Michel.—Baronowie: Aleksander, Maksymiljan i Fryderyk Funkowie.

W d. PUZYNY: Kotkowski.—Czerwiakowska Konstancja.—Koziełło Paweł.—W d. UMIASTOWSKIEGO: rad. dw. Czerniawski.—W d. ZETELA: Książę Gagaryn.—W d. BERNARDYŃSKIM: Zagórski Bonawentura.

Wyjechali z Wilna, od 16-go do 20-go sierpnia.

Siesicki.—Szafałowicz.—Marcinowski.—Jarudowa z rodziną.—Ks. Ogiński.—Rodke.—Delenc.—Peters.—Karbaum.—Kuszelewa.—Dochtorów.—Przybora.—Kandorski.—Gruzewski.—Juszkiewicz.—Westryn.—Rudomina.—Komorowski.—Napolski.—Woszczyński.—Napolski Apolinary.—Głowacki.—Fiżan.—Nowosielski.—Dworzanczyk.—Zaharjański.—Wojakowski.

Одобрено Цензурою, 20 Августа 1862 г. Вильно.
W Drukarni A. H. Kirkora.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

Въ присутствіи Гродненской палаты государственныхъ имуществъ 15-го октября 1862 года будутъ производиться торги съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою на отдачу съ подряда разчистки, протекающей чрезъ цѣнную въ лѣсохозяйственномъ отношеніи Гродненскую пущу, рѣки Котры для приведенія ея въ сплавное состояніе, что можетъ имѣть значительное вліяніе не только на усиленіе сбыта изъ пущи лѣсныхъ матеріаловъ, но и на увеличеніе стоимости оныхъ. На устройство сплавнаго пути по этой рѣкѣ отъ деревни Зуброва внизъ до впаденія въ рѣку Нѣменъ, по смѣтѣ, по хозяйственнымъ цѣнамъ на рабочихъ, исчислено 800 руб. серебромъ. Желающіе участвовать въ этихъ торгахъ обязаны въ назначенные сроки явиться въ Гродненскую палату государственныхъ имуществъ, гдѣ предварительно могутъ быть разсмотрѣны условія, смѣта и проектъ. 1862 года іюля 28 дня г. Гродно.

Губернскій лѣсничій подполковникъ *Перкинъ.*
Дѣлопроизводитель *Э. Юровскій.* 1—539

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 20 іюля сего года состоявшагося, на удовлетвореніе денежной претензіи дворянина Изидора Ясевича къ дворянамъ Александру и Михаилу Малицкимъ по двумъ заемнымъ письмамъ въ 450 р., съ процентами простираемой, подвержено въ публичную продажу населенное имѣніе упомянутыхъ Малицкихъ, называемое Наддатокъ, состоящее Вилейскаго уѣзда въ 3 станѣ, оцѣненное въ 1070 руб., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 8 числа октября мѣсяца сего 1862 года, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Августа 7 дня 1862 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 1—543

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 17 іюля 1862 года состоявшагося, на удовлетвореніе долговъ помѣщицы Камиліи Свѣржинской: а) Новогрудскому еврею Іоселю Кабаку, по заемному письму 2,500 руб.; б) опекуну малолѣтныхъ дѣтей ея помѣщику Флорентію Микульскому 45,000 р. съ процентами, и в) женѣ штабъ лекаря Маріи Хржановской процентовъ отъ суммы по заемному пикьму 2,500 руб., сколько таковыхъ процентовъ по расчету причтется, а также процентовъ отъ подуховной суммы 150 р. обезпеченной на имѣніи Нецечь, и прочихъ казенныхъ взысканій, подвержено въ публичную продажу населенное имѣніе упомянутой Свѣржинской, называемое Нецечь, состоящее Лидскаго уѣзда во 2-мъ станѣ, оцѣненное по 10-тилѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 28,440 рублей, и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 30 числа апрѣля мѣсяца наступ. 1863 года, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Августа 8 дня 1862 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 1—553

Виленскій сиротскій судъ приглашаетъ въ присутствіе свое на 27 число сего августа для торга и чрезъ дня переторжки желающихъ, съ благонадежными залогами, для взятія въ аренду домовъ, состоящихъ въ опекунскомъ вѣдѣніи гдѣ будутъ предъявлены и предварительныя кондиціи 1862 г. августа 14 дня.

Ратманъ *Янковскій.*
Секретарь *Гриневичъ.* 1—577

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 15 числа октября мѣсяца 1862 года будутъ производиться въ присутствіи сего суда торги съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою на продажу деревяннаго одно-этажнаго дома еврея г. Ошмяны Израеля Сапиры, въ г. Ошмянѣ подъ N. 159 состоящаго, оцѣненнаго 135 руб. сер. Почему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ явиться на обозначенное число въ присутствіе сего суда. 1—579

Какъ по торгамъ, производившимся въ іюлѣ мѣсяцѣ на поставку съѣстныхъ припасовъ и матеріаловъ для военныхъ госпиталей, состоящихъ въ Царствѣ-Польскомъ, поставка въ Ломжинскій госпиталь не утверждена за подрядчиками, по случаю объявленія ими высокихъ цѣнъ, то на поставку припасовъ въ этотъ госпиталь, съ 1863 по 1867 годъ, назначаются въ интендантствѣ въ Варшавѣ новые торги.

Сроки опредѣлены: для торга 7 (19) а для переторжки 11 (23) сентября сего 1862 года.

Торги будутъ производиться изустные, съ допущеніемъ и присылки запечатанныхъ объявленій, на тѣхъ самыхъ основаніяхъ, какія указаны въ объявленіяхъ, напечатанныхъ въ нынѣшнемъ году въ Варшавскомъ дневникѣ въ N. 136 и въ Варшавскомъ курьерѣ въ N. 150, а также въ опубликованномъ коммиссаріатскимъ департаментомъ объявленіи въ С. Петербургскихъ вѣдомостяхъ N. 129, (1862 г.).

Генералъ-интендантъ арміи объявляя объ этомъ, приглашаетъ желающихъ участвовать въ сказанныхъ торгахъ явиться въ назначенные сроки въ интендантство или прислать въ узаконенномъ порядкѣ запечатанныя объявленія.

Условія на поясненную поставку, а равно вѣдомость, о количествѣ припасовъ и матеріаловъ, израсходованныхъ въ упомянутомъ госпиталѣ въ 1861 году, желающіе могутъ видѣть ежедневно отъ 10 часовъ утра до 3 по полудни: въ Варшавѣ въ интендантствѣ и въ Ломжѣ въ тамошней госпитальной конторѣ. Г. Варшава 1 августа 1862 года.

Генералъ-интендантъ *Синельниковъ.* 2—541

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

W izbie posiedzeń Grodzieńskiéj izby dóbr państwa na dniu 15 października 1862 roku będą się odbywać targi z prawnym po trzech dniach przetargiem, dla oddania z podrądu oczyszczenia rzeki Kotry, przepływającéj przez ważną pod względem gospodarstwa leśnego puszczę Grodzieńską, w celu doprowadzenia jéj do stanu spławnego, co może mieć znaczny wpływ nie tylko na powiększenie zbytu z puszczy materjałów leśnych, ale i na wzrost wartości onych. Na urządzenie drogi spławnéj na téj rzece, począwszy od wsi Zubrowa w dół do ujścia jéj do rzeki Niemna, wyliczono kosztorysem według cen gospodarskich 800 r. sr. Życzący uczęstniczyć w tych targach obowiązani są w termina oznaczone stawić się w Grodzieńskiéj izbie dóbr państwa, gdzie zawczasu mogą być rozpatrzone warunki, kosztorys i projekt 1862 r. 28 lipca. Grodno.

Leśniczy gubernjalny *Perkin.*
Sekretarz *Jurowski.* 1—539

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, że w skutek nastałéj w nim uchwały d. 20 lipca b. r. dla zaspokojenia pretensji pieniężnéj szlachcica Izydora Jasiewicza do szlachty Aleksandra i Michała Malickich z rzeczy dwóch obligów na 450 rub. z procentami, przeznaczony został do sprzedaży publicznéj majątek osiedlony wspomnionych Malickich, nazwany Naddatek, leżący w powiecie Wilejskim w 3 stanie, oceniony na 1070 rub. i dla uskutecznienia téj przedaży naznacza się w izbie sądowej tegoż rządu targ 8 października b. 1862 roku, z prawnym po trzech dniach przetargiem. Życzący rozpatrywać papiery tyczące się téj publikacji i przedaży mogą je znaleźć w 3 oddziale w 8-m stole tegoż rządu. 7 sierpnia 1862 r.

Radca *Giecołd.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* 1—543

Wileński rząd gubernjalny podaje do powszechnéj wiadomości, że w skutek nastałéj dnia 17 lipca 1862 rezolucji, dla zaspokojenia długów obywatelki Kamilli Swieżyńskiéj: a) żydowi Nowogródzkiemu Josielowi Kabakowi, za obligiem na 2500 rub., b) opiekunowi małoletnich dzieci jéj obywatelowi Florentemu Mikulskiemu 45,000 rub. z procentami i d) żonie sztab-lekarza Marji Chrzanowskiéj procentów od summy za obligiem na 2,500 rub. ile takowych wedle rozrachnnku przypadać będzie, a także procentów od summy poduchownéj 150 rub. zabezpieczonéj na majątku Niecieczy i dla zaspokojenia innych skarbowych należności, wystawiony został na sprzedaż z licytacji osiadły majątek pomieniony Swieżyńskiéj nazwany Nieciecz, położony w powiecie Lidzkim w 2-m stanie, oceniony według dziesięcioletniego średniego czystego dochodu na 28,440 rub. i dla uskutecznienia téj przedaży naznaczony został w izbie posiedzeń tego rządu targ d. 30 kwietnia przyszłego 1863 r. z prawnym we trzy dni przetargiem. Życzący rozpatrzeć papiery tyczące się téj przedaży, mogą je znaleźć w 3-m wydziale w 8 stole tegoż rządu. 8 sierpnia 1862 r.

Radca *Giecołd.*
Sekretarz *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* 1—553

Wileński sąd sierocy wzywa do izby posiedzeń swoich na dzień 27 b, m. sierpnia na targi, a po trzech dniach na przetarg z pewnemi zastawami, osoby życzące wziąść w dzierżawę domy będące w opiekuńczem zawiadywaniu jego, gdzie będą się mogły dowiedziedzieć o warunkach przedwstępnych.

Ratman *Jankowski.*
Sekretarz *Hryniewicz.* 1—577

Oszmiański sąd powiatowy gubernji Wileńskiéj podaje do wiadomości powszechnéj, że d. 15 października 1862 r. w izbie posiedzeń jego będą się odbywały targi z prawnym we trzy dni przetargiem dla sprzedaży drewnianego jednopiątrowego domu żyda Oszmiańskiego Izraela Szapiry, w m. Oszmianie pod N. 159 położonego, i ocenionego, 135 rub. sr. Dla tego więc kontrahenci raczą przybyć w terminie wyżéj wyrażonym do izby posiedzeń tegoż sądu. 1—579

Ponieważ w skutek targów, które się odbywały w lipcu na dostarczenie artykułów żywności i materjałów dla szpitalów wojskowych w Królestwie Polskiem, dostarczenie do szpitala Łomżyńskiego nie zostało utwierdzone za podradczykami z powodu deklaracji przez nich cen zbyt wysokich, a zatém na dostarczenie artykułów żywności do tego szpitala od r. 1863 do 1867 naznaczają się w intendanturze w Warszawie nowe targi.

Termin dla targu naznaczony 7 (19) a dla przetargu 11 (23) września 1862 r.

Targi będą się odbywały słównie, obok czego pozwala się przesyłać i zapieczętowane ogłoszenia na tych samych zasadach, jakie zostały wskazane w ogłoszeniach wydrukowanych w bieżącym roku w Dzienniku powszechnym N. 136 i w Kurjerze Warszawskim w N. 150 a także w opublikowaném przez Departament Kommissorjacki ogłoszeniu w St. Petersburskich wiadomościach N. 129 (1862 r.)

Jenerał intendent armji, ogłaszając o tém, wzywa życzących uczęstniczyć w pomienionych targach, ażeby stawili się w termina oznaczone w intendanturze lub przysłali koleją ustanowioną deklaracje zapieczętowane.

Warunki pomienionego dostarczenia jak również wiadomości o ilości artykułów żywności i materjałów skonsumowanych w wspomnionym szpitalu w r. 1861, interessenci mogą przejrzeć codziennie od godz. 10-éj rano do g. 3-éj po południu w Warszawie w intendanturze i w Łomży w tamecznym kantorze szpitalnym, m. Warszawa 1 sierpnia 1862 r.

Jenerał-intendent *Sinelnikow.* 2—541

Отъ Санктпетербургской Сохранной Казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщика Александра Михайловича Азикова Витебской губерніи Невельскаго уѣзда село Клетки съ деревнями Сидорово и Горушки, при коихъ состоитъ земли 560 дес., 2216 саж., на которой поселено 69 душъ, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями къ сему имѣнію принадлежащими и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга, объявлено будетъ въ свое время. 1—576

Коммисаріатскій департаментъ военнаго министерства приглашаетъ желающихъ принять на себя продовольствіе въ 1863, 1864, 1865 и 1866 годахъ Смоленскаго и Архангельскаго госпиталей, а также Брянскаго полугоспиталя; кромѣ того принять поставку припасовъ для госпиталей: Ковенскаго, 7-го разряда (дрова) и для Гродненскаго, 3-го разряда (зелень, огородныя овощи и ягоды) и 7-го разряда (дрова), къ торгамъ, назначеннымъ въ общемъ присутствіи сего департамента: торгъ *двадцать третьяго,* а переторжка *двадцать седьмаго* текущаго августа.

Условія, количество припасовъ и сколько должно имѣть залога опубликовано въ С. Петербургскихъ Академическихъ вѣдомостяхъ, въ N. 59 1862 года. Подлинное подписали: управляющій департааментомъ членъ военнаго совѣта Якобсонъ и начальникъ отдѣленія Вейль. 3—546

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 19 числа сентября 1862 года, будутъ производиться въ присутствіи сего суда торги на продажу имущества дворянина Селицкаго. Почему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ явиться на означенное число. 2—542

Виленскій полиціймейстеръ объявляетъ о выѣздѣ за границу вдовы дворянки Маріи Антонины *Иллаковичевой* и Виленской мѣщанки Марціянны Матеуша дочери *Ивашкевичевны* или *Вашкевичевны.*

Полиціймейстеръ Полковникъ *Васильевъ.*
Письмоводитель *Корниловичъ.* 3—544

Sanktpetersburska Kassa Schowcza ogłasza niniejszém, iż w niéj będzie się przedawał z licytacji zastawiony i zalegający w opłacie nieruchomy majątek obywatela Aleksandra syna Michała Azikowa, w gubernji Witebskiéj, w powiecie Newelskim wieś Kletki, z wioskami Sidorowo i Horuszki, w których liczy się ziemi 560 dzies. 2216 sążni, na któréj jest dusz osiadłych 69, ze wszystkiemi gruntami i użytkami do tego majątku należącemi i z przelewem długu, wedle prawideł Kassy schowczéj. O terminie licytacji ogłoszonem będzie w czasie właściwym. 1—576

Departament kommisorjacki ministerjum wojny wzywa żądających wziąć na siebie dostarczenie artykułów żywności na r. 1863, 1864, 1865 i 1866 do szpitalów Smoleńskiego i Archangielskiego, a także Briańskiego pół szpitala, a nadto dostarczenie zapasów do szpitalów: Kowieńskiego 7-go rzędu (drew) i Grodzieńskiego 3 go rzędu (zieleniny, warzywa i jagód) i 7-go rzędu (drew) aby się stawili na targi naznaczone na ogólném posiedzeniu tego departamentu 23-go z przetargiem 27-go b. m. sierpnia.

Warunki, ilość zapasów i wysokość zastawu ogłoszone są w Petersburgskich wiadomościach Akademickich w N. 59 1862 roku. Oryginał podpisali: Zarządzający departamentem, członek rady wojennéj *Jakobson* i Naczelnik wydziału *Weil.* 3—546

Oszmiański sąd powiatowy w gub. Wileńskiéj ogłasza, że 19 m. września 1862 roku, odbywać się będą w izbie tego sądu targi na sprzedaż majętności szlachcica Sielickiego. Życzący więc uczęstniczyć w tych targach raczą się stawić na termin wyżéj wyrażony. 2—542

Wileński Policmejster ogłasza o wyjeździe za granicę szlachcianki wdowy Marji-Antoniny *Iłłakowiczowéj* i mieszczanki Wileńskiéj Marcjanny *Iwaszkiewiczówny* inaczéj *Waszkiewiczówny.*

Policmejster półkownik *Wasiljew.*
Sekretarz *Korniłłowicz.* 3—544

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

SKŁAD MATERACY

W różnych gatunkach oraz KOŁDER, PODUSZEK i t. p. rozmaitych przedmiotów

T. PIERZCHALSKIEGO

w Warszawie przy ulicy Miodowéj N. 495, dom Grabowskiego naprzeciw filarów od lat 20-stu egzystujący, w przeciągu czasu tego bardzo często zasługiwał na zaufanie obywateli w zachodnich gubernjach Cesarstwa zamieszkałych, dostawiając z największą rzetelnością, nawet na wyprawy, zamówione wyroby, drogami zwyczajnemi. Teraz zaś z powodu ułatwionéj kommunikacji drogą żelazną, tenże SKŁAD ma honor JWW. i WW. panom na Litwie zamieszkałym polecić się i nadal ich pamięci; w zamian zaś będzie się starał, jak zawsze, wywdzięczyć się doborem czystego włosa, poręczając za takowy z najściślejszą sumiennością, piśmiennie na rachunku. 3—537

DOM
w mieście Kownie

przy rogu dwóch ulic, massiv murowany, o parterze, na którym można wyprowadzić piętro; długości 15 sążni, szerokości 7½ mający, z oddzielną oficyną, stajniami, wozowniami, piwnicami, lodownią, studnią w podwórzu, z ogrodem warzywnym i owocowym, oparkanionym; w ogóle placu 1000 □ sążni zajmujący; w bliskości dworca drogi żelaznéj Warszawsko Petersburskiéj i Kowieńsko-Królewieckiéj, oraz niedaleko rzeki Niemna położony, z pięknym widokiem na nią i na okolice zaniemeńskie, JEST Z WOLNEJ RĘKI DO SPRZEDANIA.

Possesja ta, w mieście będącem obecnie tak ważnym punktem handlowo-kommunikacyjnym, a przytem stolicą guberuji, bardzo dogodnie położona i dość obszerna, przedstawia korzystne widoki nabywcy przemysłowemu. Obywatel ziemski, chcący mieć i posiadłość miejską lub całkiem przenieść się do miasta, znajdzie w niéj zupełnie dogodne dla siebie pomieszczenie.

Wiadomość o bliższych warunkach sprzedaży: na miejscu w Kownie, u W. Antoniego Szlezingera, kassjera miejscowéj izby skarbowéj lub w Warszawie, w księgarni Celsa Lewickiego, N. 476 *a*, w gmachu Teatru. 3—549

PIGUŁKI Z ROŚLINY MATICO.

Pigułki te powleczone klejowatą substancją używane są w szpitalach paryzkich, i zalecane przez sławnego doktora Ricord'a, jak również przez najznakomitszych w Paryżu lekarzy, przygotowane są z oliwy peruwjańskiego drzewa zwanego matico wpołączeniu z balsamem kopaiwy, wyższość ich nad wszelkie preparata kopaiwy i kuheby, aż do dziś dnia znanych, stwierdzoną została przez długoletnie doświadczenia, użycie ich nieutrudza żołądka, ani kiszek, leczy zaś szybko i radykalnie uparte i zastarzałe rzeżączki i Btenoragje. Extrakt z téj rośliny przygotowany przez p. Grimault, do sprycowania dla osób, które przekładają zewnętrzne użycie tego lekarstwa, również pożądany i niechybny sprawia skutek w tego rodzaju chorobach.

Dostać można w aptekach pp. Chróścickiego w Wilnie, Mrozowskiego w Warszawie, Tomanka we Lwowie, Marcinczyka w Kijowie.

SZPRYCOWANIE Z ROŚLINY MATICO
P. GRIMAULT et Comp. w Paryżu.

Płyn do szprycowania przyrządzony z liścia peruwiańskiego drzewa, zwanego Matico péper Augustifolium, używa się we Francji z wielkiém powodzeniem, przez Ricord'a i innych lekarzy ordynujących w szpitalach. Płyn ten jest jedyném lekarstwem tego rodzaju, który Sankt Petersburgska Akademja medyczna zatwierdziła, posiada on własność ściskania, jak również zaletą w wysokim stopniu zachowawczą i zapobiegającą chorobie, leczy szybko najupartsze rzeżączki i blenoragje. Doskonalszym jest nad wszelkie szprycowania na metalicznych pierwiastkach usnute, użycie jego niesprawia ani boleści, ani kanału niezwęża. Metoda użycia w polskim języku dołączona jest do każdéj flaszeczki.

Dostać można w aptekach pp. *Chróścickiego* w Wilnie, *Mrozowskiego* w Warszawie, *Marcinczyka* w Kijowie. 4—506.

Pigułki z roślin
p. CAUVIN,

Aptekarza—chemika, ucznia szkoły wyższéj w Paryżu, przy placu tryumfalnéj Bramy N. 10.

Pigułki te pomagają trawieniu pokarmów są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe a skuteczność niezawodna. Są jedynym srodkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostrości krwi a najlepszem lekarstwem na powrócenie do normalnego stanu funkcij żywotnych. Przygotowane wyłącznie z roślinnych substancij wzmacniają kiszki i trzewa, czyszczą nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego z organów ciała. Użycie ich nie wymaga ani djety, ani osobnego napoju; pod tym względem są one jednym z najdogodniejszych i najskuteczniejszych środków czyszczących dotąd znanych; i dla tego w słabościach gwałtownych, a zwłaszcza chronicznych, jak zapalenie kiszek, zamulanie żołądka, astma, mocny katar, liszaje, migrena, ból głowy, szkrofuły i t. d. pożądany sprawiają skutek.

Wartość pigułek p. Cauvin w dwóch słowach da się skreślić: „przywracają zdrowie."

Dostać można w aptekach pp. *Chróścickiego* w Wilnie,—*Tomanka* we Lwowie,— *Marcinczyka* w Kijowie,—*Molędzińskiego* w Krakowie,— *Mrozowskiego* w Warszawie.

Pp. aptekarzom z prowincji wypisującym nie mniéj tuzina ustępuje się rabat. 3—520

Niżéj podpisany właściciel majątku Szostakow w gubernji Mińskiéj w powiecie Słuckim położonego o mil 6 od portowego miast. Stołpców, o mil 5 od powiat. Słucka, o mil 4 od Nieświża i o wiorst trzy od targowego miasta Kopyla znanego z dobrych jarmarków na konie i woły robocze oraz produkta zbożowe, mam zamiar wypuścić w dzierżawę sześcioletnią. począwszy od 11 kwietnia 1863 r., pięć części gruntów dwornych bez pańszczyzny, zostawując tylko sobie część szóstą w sposób następny. Pobuduję sześć N. 6 folwarków, z których każdy będzie zawierał trzy włóki gruntu ornego a czwartą włokę łąk, grunta po większéj części pszenne, łąki w części murożne w części błotne, ale dobre, paszy dostateczna ilość w lasach liściowych, drew na opał mogę także dać a wywózka łatwa bo nie daléj jak wiorst 3 od każdego folwarku, mieszkanie które ma się zacząć urządzać po wzięciu w dzierżawę folwarków skończyć obowiązuję się nie późniéj jak do 1-go października 1863 r., urządzę domy mieszkalne do lata, do żniwa będą gumna a do 1 października chlewy, ewikcję odpowiednią wartości szacunkowéj potrzebnéj na pobudowanie folwarków mogę przedstawić w razie niepobudowania tychże do terminu przezemnie naznaczonego. Osoba mająca niemniéj trzydziestu N. 30 sztuk bydła rogatego i mogąca z góry przy wzięciu dzierżawy opłacić jednoroczną arendę a następnie co rok z góry płacić począwszy od 11-go kwietnia 1864 roku może być jeżeli życzy, kontrahentem do jednéj z pomienionych dzierżaw. Upraszam o przybycie panów kontrahentów tygodniem przed 1-szym października tego roku dla obejrzenia miejscowości a na 1-szy października raczą kontrahenci przybyć dla brania dzierżaw, które będą się wypuszczać z wolnéj ręki lub licytacji stosownie do uwagi mojéj.

KONSTANTY WOJNIŁOWICZ.

Mam także do zbycia w Szostakach siedmset N. 700 owiec rasy wyższéj, z których wełna w r. 1859 była przedaną po rub. sr. dwadzieścia pięć za pud; w liczbie tych owiec jest 320 macior, 230 skopów i 150 jagniąt marcowych, niema starszéj owcy nad lat 4, a większa połowa dwu— i trzyletnich. Cena rub. sr. trzy N. 3 za sztukę starą a kopiejek pięćdziesiąt N. 50 za jagnię; jeżeli kto całą partję owiec razem kupi, z całéj ilości ma prawo nabywca wybrakować sztuk czterdzieście N. 40, jeżeliby tego sobie życzył. Ekonom miejscowy w Szostakach ma polecenie owce pokazać a pieniądze przyjąć i owce wydać, w razie mojéj nieobecności, może mój brat Józef mieszkający o mil 4 od Szostaków w majątku Mokranach. KONST. WOJNIŁOWICZ.

Pewna osoba mająca zamiar zakwaterować w Wilnie w hotelu Michela między 24 sierpnia a 8-m września tego 1862 roku potrzebuje na wieś kucharza nieżonatego, umiejącego czysto, prędko i dobrze urządzać potrawy wytwornego smaku, mającego dobre attestacje od osób, u których sługiwał o znajomości swego kunsztu i paszport roczny na wyjazd do gubernji Grodzieńskiéj i Mińskiéj. Kucharz potrzebujący pomienionego obowiązku zgłosi się do hotelu Londyńskiego (dawniéj Michela) w Wilnie do faktora tego domu Lipki Issaksona,u którego i adres swego mieszkania zostawi. 2—555

Za pewien majątek, zagospodarowany po staroświecku, położony w gub. Wileńskiéj i mający obszaru pięćdziesiąt kilka włók, zagraniczny kapitalista daje 38,000 rs. Ponieważ wartość tego majątku, przez umiejętne na ulepszenie onego użycie kilkunastu tysięcy rubli, w krótkim czasie może być podwojoną, dziedzic zatem sprzedałby takowy taniéj, np. za rs. 35,000, byleby osobie znanéj z uczciwości, i byleby nabywca przyjął następujące warunki: 1) Nabywca powinien być albo sam agronomem albo mieć rządcę agronoma. 2) Wnet po kupnie przystąpić do ulepszenia majątku, a mianowicie: do czyszczenia łąk, kopania rowów, ekonomicznego urządzenia gnojowników, nawożenia na grunta piasczyste gliny i odkwaszonego torfu, obsadzania pól żywemi płotami, wprowadzenia udoskonalonych maszyn i narzędzi, racjonalnego przebudowania niektórych budowli, uregulowania gospodarstwa leśnego i pszczolnego, stopniowego polepszenia żywego inwentarza, główmie przez troskliwe utrzymanie tegoż, zaprowadzenia płodozmianu, wyrabiania torfu na opał, dla siebie i na sprzedaż, na ile to okaże się korzystnem, i t. d. 3) Na takowe ulepszenia nabywca powinien użyć swego kapitału najmniéj 5,000 rs., i oprócz tego w ciągu lat 8 (czas potrzebny do wprowadzenia i ustalenia płodozmianu) cały czysty dochód od majątku obracać na tenże cel. 4) Po upływie 8 lat majątek ma być oszacowany przez osoby biegłe i sumienne, i po odtrąceniu z summy szacunkowéj wyłozonych przez nabywcę 40,000 r. (lub więcéj, jeżeli nabywca na ulepszenie wyłoży swego kapitału więcéj niż 5,000 r.), z 5% za 8 lat, pozostała summa rozdziela się na dwie połowy, z których jedną otrzymuje dzisiejszy dziedzic, a druga idzie na korzyść nabywcy. Ktoby chciał przystąpić do bardziéj szczegółowéj umowy, ten niech raczy zawiadomić o tém listownie, adresując: Oszmiana, panu A. S. K., do zażądania (do wostrebowanja). 2—556

ADMINISTRATOR dóbr, z kaucją 10,000 Rsr., znający języki: polski, rossyjski, niemiecki i francuzki, zajmował się przez lat kilka zarządem znacznych majątków, a dopiero życzy zająć podobneż miejsce na Litwie, Ukrainie lub na Wołyniu; albo też znaleźć tamże odpowiedni obowiązek przy jakiéj fabryce lub spółce handlowéj. Bliższa wiadomość w Redakcji. 2—557

W mieście Wilnie, przy Trockiéj ulicy, pod N. 400 trzypiątrowy, murowany dom, jest do sprzedania. O warunkach sprzedaży dowiedzieć się można u mieszkającego w tym domu p. Dancewicza. 2—554

Osoba uzdatniona do zajęcia się zarządem domu lub do wychowania dzieci potrzebuje miejsca— o mieszkaniu wiadomość w Redakcji. 3—551

DOM ZLECEŃ

BRACI CHOTOMSKICH, KORONOWICZA i Spółki w Królewcu w Prusach

ma swoje Kantory

w Królewcu w Prusach (Koenigsberg in Pr.)
w Bydgoszczy (Bromberg in Gr. Herzgth. Posen).
w Londynie 8 Great College Street Camden Town London N. W.

Agencje i spedycyje:

we Wrocławiu, Poznaniu, Toruniu, Nieszawie, Wilnie, Warszawie, Paryżu, Petersburgu i Turynie.

Dom nasz podejmuje się załatwiać wszelkie stosunki rolnicze, przemysłowe, handlowe, artystyczne, naukowe,— tyczące się sprzedaży lub zakupu pomiędzy Polską, Rossją, Niemcami, Anglją, Francją i Austrją.

Bierze w komis kupno, sprzedaż lub dzierżawę,— dóbr, lasów, domów za 1% komisowego; produktów, narzędzi, maszyn, sprzętów rolniczych, przemysłowych, artystycznych, naukowych i domowych za 2%; towarów kolonjalnych, produktów chemicznych, win cygar, owoców zagranicznych, świeżych i suszonych, ryb, ptaków, zwierząt, tak co do chowu, jak i do spożycia i t. d. za 3 do 5%.

Celem przedsięwzięcia naszego: wygoda publiczna, zysk drobny, ale częsty; dla tego wszelki rabat, do jakiego zwykle mają prawo komisjonerzy, odstępuje komitentom, ograniczając się na wyżéj wymienionych zyskach. 2—534

NAKŁADEM KSIĘGARNI

Celsa Lewickiego

w Warszawie, w gmachu Teatru, N. 476 *a* wyszły dzieła pełne interesu dla ludzi pobożnych:

Historja dwudziestu sześciu MĘCZENNIKÓW JAPOŃSKICH za wiarę Chrystusową w wieku XVI umęczonych, których kanonizacja odbyła się w Rzymie, w dzień Zielonych Świątek 1862. Z dodaniem wiadomości o kolejach późniejszych, jakim podlegał kościół katolicki w Japonji, aż do zupełnego wytępienia chrześcijan wtym kraju zp. 2.

OJCIEC ŚWIĘTY i RZYM. Napisał po francuzku X. Mullois kapelan cesarza Francuzów; przełożył R. M. N. Z drzeworytem Ojca Ś. zp. 1 gr. 20. *nb*. Dziełko to wyszło już nieco dawniéj i znajduje się jeszcze w szczupłéj liczbie egzemplarzy.

Otrzymała też księgarnia na skład główny: NABOŻEŃSTWO DO KRZYŻA ŚWIĘTEGO złp. 1 gr. 20.

Dzieła te sprzedają się we wszystkich księgarniach znaczniejszych; a dwa z nich: HISTORJA MĘCZENNIKÓW Japońskich i OJCIEC Ś., sprzedają się także w Mohylewie naddnieprskim u W. księdza kanonika Reniera, NA FUNDUSZ NAPRAWY KOŚCIOŁA W FASZCZÓWCE. 1—574

NAKŁADEM KSIĘGARNI

CELSA LEWICKIEGO,

w Warszawie, w gmachu Teatru, N. 476 *a* wyszły dzieła:

TREŚĆ LOGIKI POPULARNEJ, poprzedzona krótkim wykładem psychologji, przez Teofila Borzęckiego, złp. 6.

ELEMENTARZ bez sylabizowania, przez R. J. U. ułożony, gr. 8.

TABLICE ŚCIENNE, arkuszowe, podług tegoż Elementarza ułożone, sztuk osiem, zp. 1 g. 20.

OCHRONKI WIEJSKIE, to jest o pożytku ochronek i sposobie ich urządzenia, przez A. Goltza, złp. 1 gr. 20.

OPOWIADANIE O PAŃSZCZYZNIE, przez M. Grabowskiego; zachęcając włościanina językiem chłopskim, ale nieprzesadnym, i rozumowaniem prostem, do oczynszowania się, gr. 15.

ELEMENTARZ KRÓTKI do przepisywania; mający za cel wyuczenie czytać pismo i samego pisania; nadzwyczaj tani, bo wydany i ofiarowany bezinteresownie przez autora na korzyść oświaty ludu: za 1 grosz egzemplarzy dwa; za gr. 10 egzemplarzy trzydzieści niżéj kosztu.

Otrzymała księgarnia na skład główny:

WYCHOWANIE DOMOWE, czyli czytania dla dzieci—klass zamożniejszych, przez Miss Edgewerth—T. 2, złp. 8.

Z wymienionych tu dzieł:

OPOWIADANIE O PAŃSZCZYZNIE i ELEMENTARZ KRÓTKI sprzedają się także u W. X. kanonika Reniera w Mohylewie naddnieprskim **Na fundusz dla naprawy koscioła w Faszczowce**. 1—575

ОБЪЯВЛЕНIЕ
ЗУБНАГО ВРАЧА МЕЙЕРГОФА.

Честь имѣю извѣстить почтеннѣйшую публику, что я вставляю искуственные зубы по Американской методѣ безъ металла и крючковъ и что имѣю пломбу, скоро твердѣющую въ зубѣ и непуждающуюся въ частой перемѣнѣ.

Зубной врачъ *Мейергофъ*. 3—538

OGŁOSZENIE.
DENTYSTY MEYERHOFFA.

Mam honor zawiadomić szanowną publiczność, że wstawuję zęby według Amerykańskiego sposobu bez metalu i sztyftów i że mam płombę, która prędko twardnieje w zębie i nie potrzebuje częstéj zmiany.

Dentysta *Meyerhoff*. 3—538

Powidła z Węgierskich śliwek, sok wiśniowy i gruszkowy—mogące się nadsyłać w większéj ilości podług życzeń. Skład w domu jenerała Białego przy Końskim targu, Aurelego Trockiego. 3—535

JERZY BŁAŻEWICZ, znający dobrze języki: polski, francuzki, niemiecki i rossyjski i inne szkolne przedmioty, stara się o guwernerkę dla siebie. Wiadomość w Redakcji Kurjera Wileńskiego. 3—536

NA Zawalnéj ulicy w domie JW. Stefanowskiéj jest FORTEPIAN do sprzedania palisandrowy angielskiéj mechaniki. 3—526

Wyszedł z pod prassy II-gi i ostatni Tom

„Skarbca do dziejów Litwy“

etc. z rękop. Ignacego DANIŁOWICZA przez Jana SIDOROWICZA wydany. Cena tego tomu 3 rub. sr. Cena dwóch Tomów z przesyłką 6 rub. 50 kop.

Skład główny tego dzieła w Wilnie w *Muzeum*, w *Redakcji Kurjera* i w księgarni Maurycego *Orgelbranda*; w Warszawie u *Gebethnera*, w Kijowie u Idzikowskiego, w Petersburgu u *Wolffa*, w Zytomierzu u *Budkiewicza*. Za granicą w Berlinie w księgarni *Behra*.

MAGAZYN

kupca EDWARDA FECHTLA, ma honor donieść WWPP. i PP. obywatelom iż przyjmuje obstalunki do sprowadzenia tak nazwanych „*Lein Ripps Rapps - kuchen*" używających się do karmu bydła; dając do karmu ⅔ części *Lein* a ⅓ część z dwóch ostatnich gatunków, bydło go z chęcią spożywa; jednak karmione bydło jednemi *Leinkuchen* lepiéj okarmia się i więcéj daje mléka. Przytém donasza się iż sprowadzając od 300 do 500 pudów do jednego miejsca, uchyla się wiele drobnych kosztów, których przy małych obstalunków niepodobieństwem jest uniknąć. 2—563

Znalezione zostały papiery na Dom w Dynaburgu i przy papierach portrety,na jednym z nich nazwisko Dobrowolski a na drugim Kudrewicz. O nazwisku znalazcy dowiedzieć się można w kantorze Redakcji. 3—562

POSIADACZOM DÓBR ZIEMSKICH w gubernjach: Kowieńskiéj, Wileńskiéj i Grodzieńskiéj a szczególniéj właścicielom majątków w bliskości drogi żelaznéj: mam honor polecić mój „DOM ZLECEŃ", już od wielu lat w Królewcu istniejący. Zajmuję się tylko przedażą nadesłanych mi produktów po cenach najkorzystniejszych i przyjmuję obstalunki na Nasiona i Narzędzia Rolnicze wszelkiego rodzaju.

Za sprzedaż zboża liczę sobie tylko 2% kommisowego włącznie (enclusive) wszystkich kosztów; za umieszczenie zaś w spichrzu, jeżeli to potrzebne: jednę kop. sr. za szefel miesięcznie włącznie z asseknracją i innymi kosztami.

Ponieważ przez związek dróg żelaznych odległość miast zagranicznych z Rossją prawie znikła, i w kilka dni z cen targowych korzystać można, a zatem zdaję mi się że WWPanowie chociaż raz próbę dla własnego widoku zrobić zechcą.

Podług mego wyliczenia n. p. transport żyta wysłany koleją żelazną z Wilna do Królewca, sprzedany tu w Królewcu na stacji wynosi przesyłka 11½ Silbergroschen (czyli 34½ kop.).

Co tydzień będę podawał ceny targowe Giełdy Królewieckiéj przez Gazetę Wileńską.

Bliższe wiadomości mojéj sumienności i charakteru raczą udzielić na każde zapytanie

P. S. H. HEJMAN w Wilnie.
P. ANT. FIORENTINI —
P. EMIL MRONGOWIUS w Kownie.

(Remmessy) odsyłanie należnych za sprzedaż pieniędzy mogę w Rublach sr. podług kursu, lub też w Papierach prusskich uskuteczniać.

Królewiec dnia 15 (27) sierpnia 1862 r.

AD. OTTON SCHMIDT. 1—583

KOMORNICA
CZYLI
Tajemnice życia wiejskiego

Wyszło w drugiéj edycji nakładem redakcji gazety Rolniczéj dzieło dla ludu pod tytułem „Komornica" czyli tajemnice życia wiejskiego, przez Walerego *Wielogłowskiego*. Gazeta Krakowska „Czas", któréj dzieło to w rękopiśmie zakomunikowano, tak się o téj pracy pomiędzy innemi wyraża: „Walery *Wielogłowski*, jedyny z naszych pisarzy, który pomniejszemi obrazkami dowiódł, że z pierwszéj ręki robił studja nad ludem wiejskim, napisał obszerną powieść dla ludu pod tytułem: „Komornica czyli tajemnice życia wiejskiego"—maluje on w niéj z wielką znajomością przedmiotu i charakterów sceny wiejskie. Zdaje się, że powieść ta, napisana z istotnym talentem, da u nas początek temu rodzajowi, jaki w Niemczech stworzył Auerbach i Gotthelf, w Belgji Conscience, w Hiszpanji Caballero, a na Kozackiéj Ukrainie humorystyczny Gogol i Osnowjaneńko."

Gruba ta książka o 384 stronicach, z 24 arkuszy wyraźnego druku złożona, kosztuje złp. 5. Skład główny w księgarni Gebetnera i Wolfa w Warszawie na Krakowskiem przedmieściu w pałacu Hr. Stanisława Potockiego, dostać jéj również można we wszystkich celniejszych księgarniach, w Królestwie Polskiem i Cesarstwie Rossyjskiem.

Одобрено Ценсурою. 20 Августа 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.